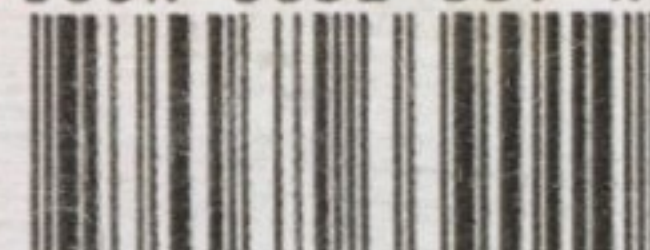

ПОЛИТИКИН

44.50
ЗАБАВНИК

Шведска 28.00 SEK,
USA 3.50 USD,
Македонија 65.00 ДЕН,
БиХ 2.00 KM,
Црна Гора 1.00 EUR
Хрватска 8.00 KN

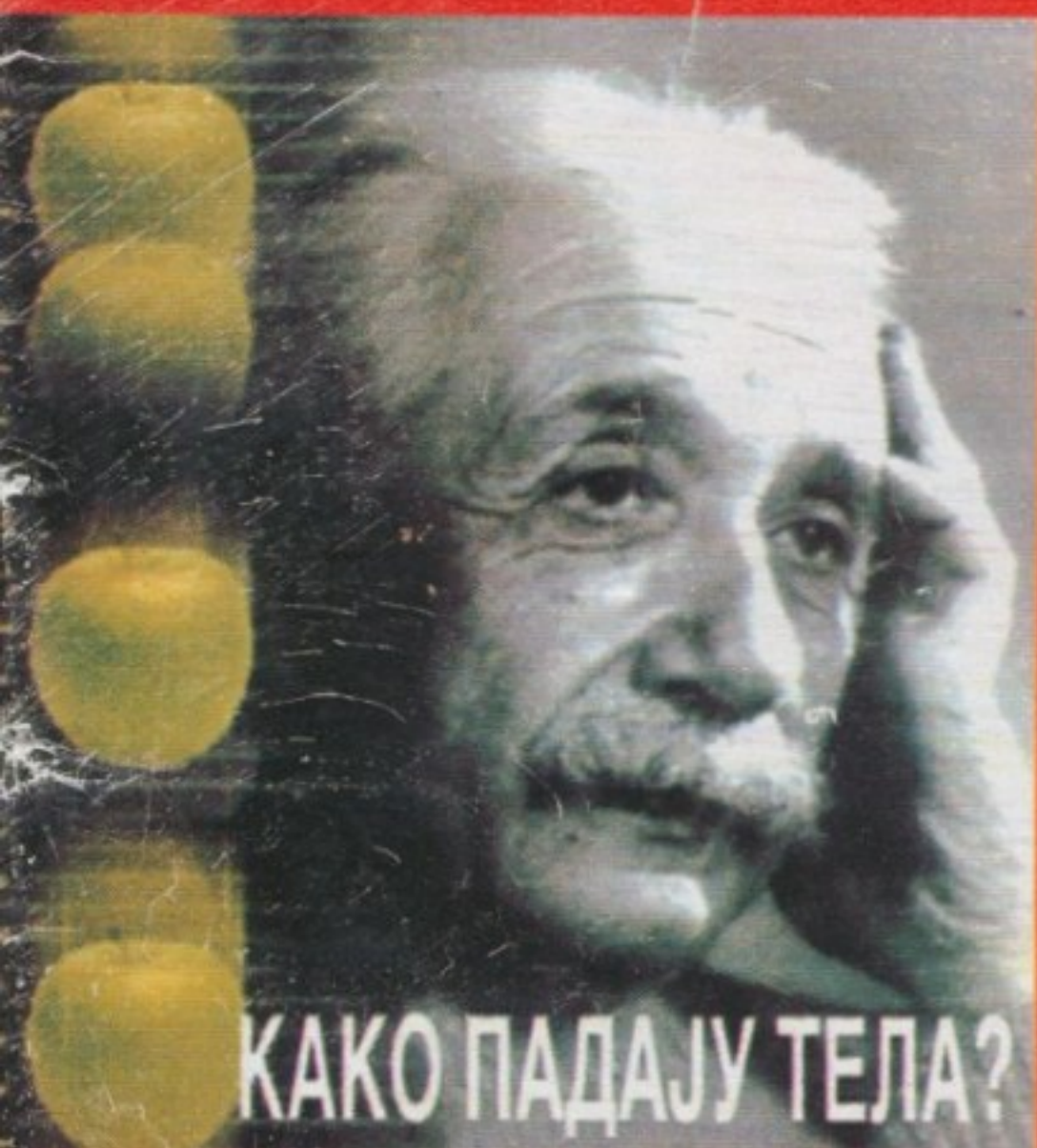
ISSN 0032-339-x

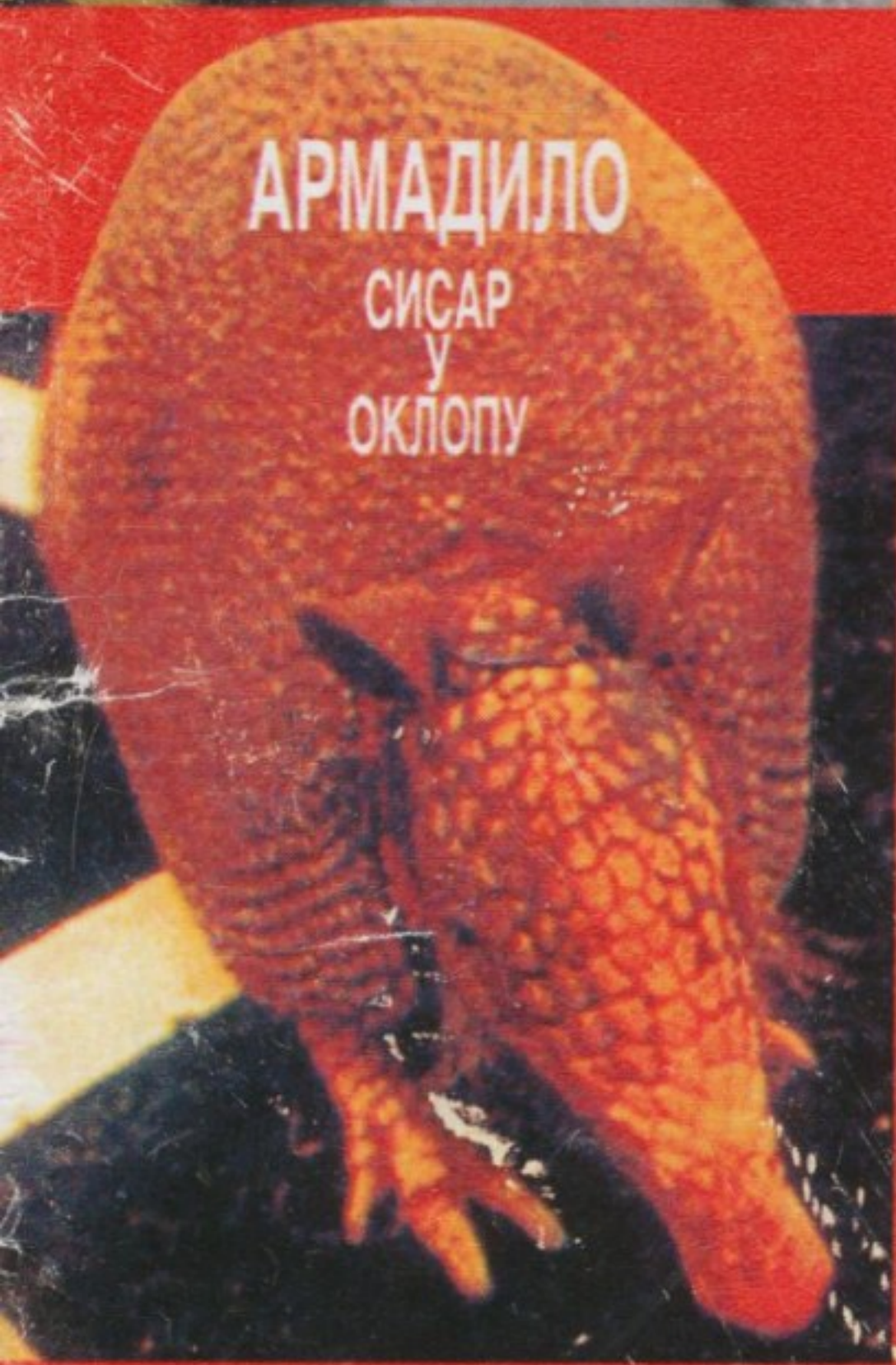
9 770032 339010

25. 10. 2002. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА LXIV • ЦЕНА 50 ДИНАРА • БРОЈ 2646

КАКО ПАДАЈУ ТЕЛА?

АРМАДИЛО
СИСАР
У
ОКЛОПУ

ЗАБАВНИКОВЦИ,
ПОМАГАЈТЕ!
И ПОПУНИТЕ
НАШ „?”

ПОУКЕ
ИЗ
ПРОШЛОСТИ

ИЗДАЈА!

За све од 107

**82 ВЕЛИКЕ ШКОРПИЈЕ
СТАВЉАЛА ЈЕ НА ТЕЛО**

ФРАНСОАЗ, ШВАЈЦАРСКИ
БАКИР.

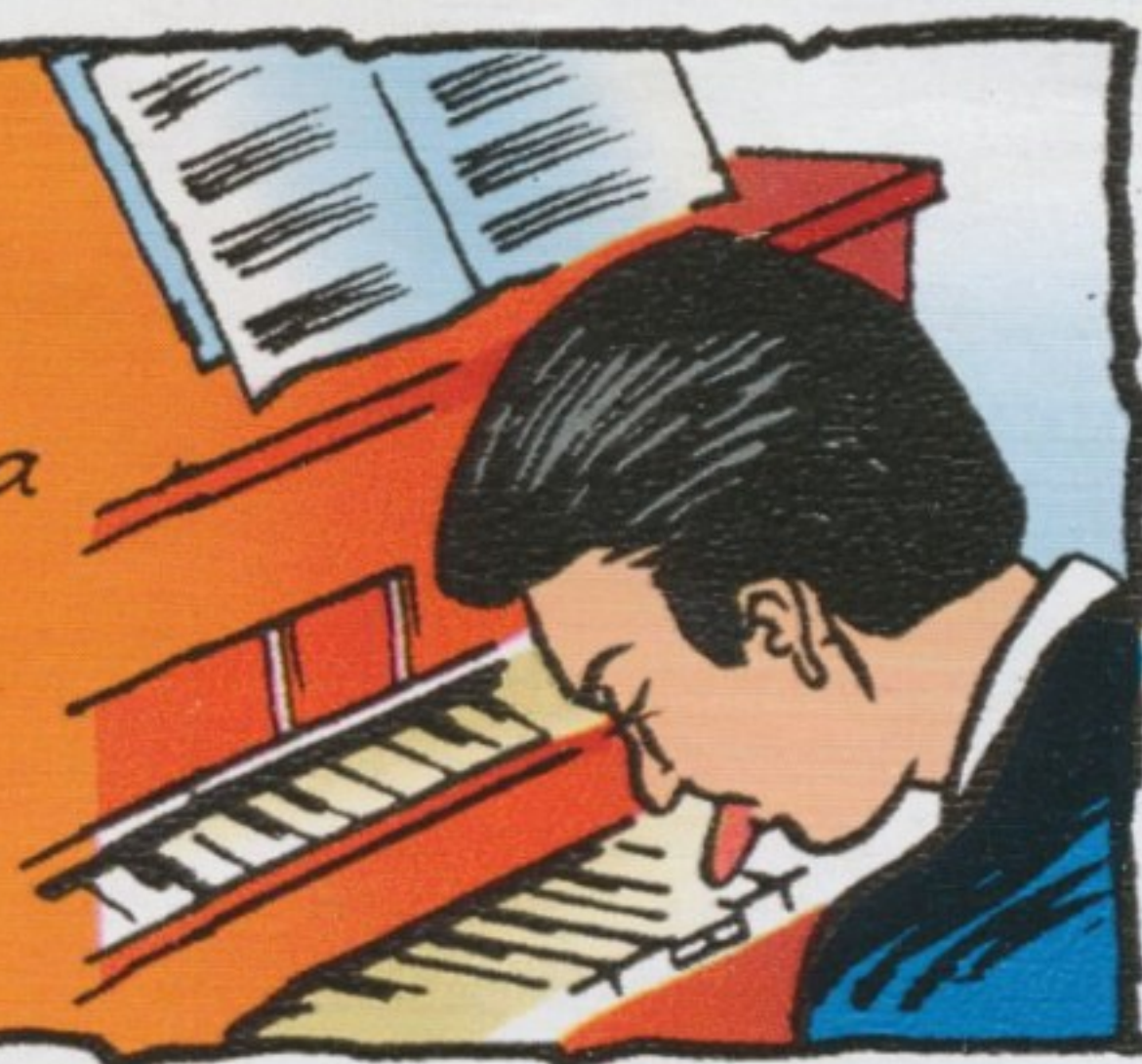
**200 000 ПУТА
ТРЕПНУО ЈЕ
ЛЕВИМ ОКОМ
И ТАКО ИЗДИК-
ТИРАО КЊИГУ**

ЖАН ДОМИНИК БОБИ ИЗ
ПАРИЗА, ДРЖАВА ЊУЈОРК,
КОЈИ ЈЕ ОСТАО НЕМ И
НЕПОКРЕТАН ПОСЛЕ ПРЕЛЕЖА-
НЕ ПАРАЛИЗЕ.

**Језиком је
свирао орђуље**

2 сата без престајанка
Ејдријан Њилеј
из Весли Мидленда
у Енглеској.

ЈЕСТЕ ли већ чули да...

●●● три хиљаде година пре нове ере становници Индије зна-
ли су да се од нити испредених од белих „лоптица“ биљке па-
мука могу израђивати тканине. Много касније Британци су ову
биљку пренели у своје колоније у Америци одакле је памук
кренуо да осваја свет ■

●●● за свој
последњи
рођендан
славна филмска
звезда Елизабет
Тејлор добила је
од певача
Мајкла Џексона
пешчани сат
који, међутим,
није испуњен
песком, већ
сасвим ситним
брилијантима ■

●●● стубове за лепљење
огласа и плаката изумео је
Немац Литфас (1816-1874),
по занимању штампар. Пр-
ви такав стуб постављен је
у Берлину 1854. године ■

●●● слон који удара ногом о
земљу није бесан. Амерички
истраживачи утврдили су да
ове животиње разговарају
трупкањем. Њихови ударци
изазивају подрхтавање тла
које слоновима могу да осете и
на удаљености од 30 киломе-
тара ■

●●● израз „Адамова јабучи-
ца“ за истакнути део гркљана
код мушкараца настао је
тек у 18. веку. Према леген-
ди, овај део гркљана добио је
први човек Адам када се за-
грцнуо покушавајући да прогу-
та комад јабучке коју му је да-
ла Ева ■

●●● прве брисаче на аутомо-
билу изумела је Американка

Мери Андерсон. Она се досе-
тила да предње стакло, мо-
кро од кише, брише помоћу
полуге обложене перјем ко-
ја се ручно покретала из са-
мих кола. Патент за свој
проналазак добила је 1903.
године ■

●●● уколико је птица већа,
утолико има више пера. Вра-
бац их има више од 1.000,
патка око 12.000, а лабуд
25.000. Сваке године птица-
ма, једно по једно, отпадну
сва пера, али им истовреме-
но израстају нова ■

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

Како падају тела

Нико до сада није успео да уочи пад јабуке или кретање неке планете, које би се разликовало од начина предвиђеног једначинама које су познате физици. Али, по свему судећи, више није тако. Пад тела под дејством сопствене тежине недавно се први пут догодио на начин који нису описале ни Њутнова ни Ајнштајнова теорија гравитације. Чувена општа теорија релативности, коју је Ајнштајн објавио 1915. године, показала се немоћном да објасни једну гравитациону појаву.

Све се одиграло пре неколико месеци у Институту Лауе-Ланжвен у Греноблу, у Француској, захваљујући једном руском физичару. Његово име је Валериј Несвижевски... Направио је уређај који је омогућио неутронима да у њему скакућу попут пинг-понг лоптица, али искључиво под утицајем силе Земљине теже. Овај научни подвиг донео је задивљујући исход – Несвижевски је могао да закључи да неутрони нису падали под утицајем Ајнштајновог закривљеног простор-времена! Напротив, изгледа да се потврдила научникова сумња да је њихов пад... квантан!

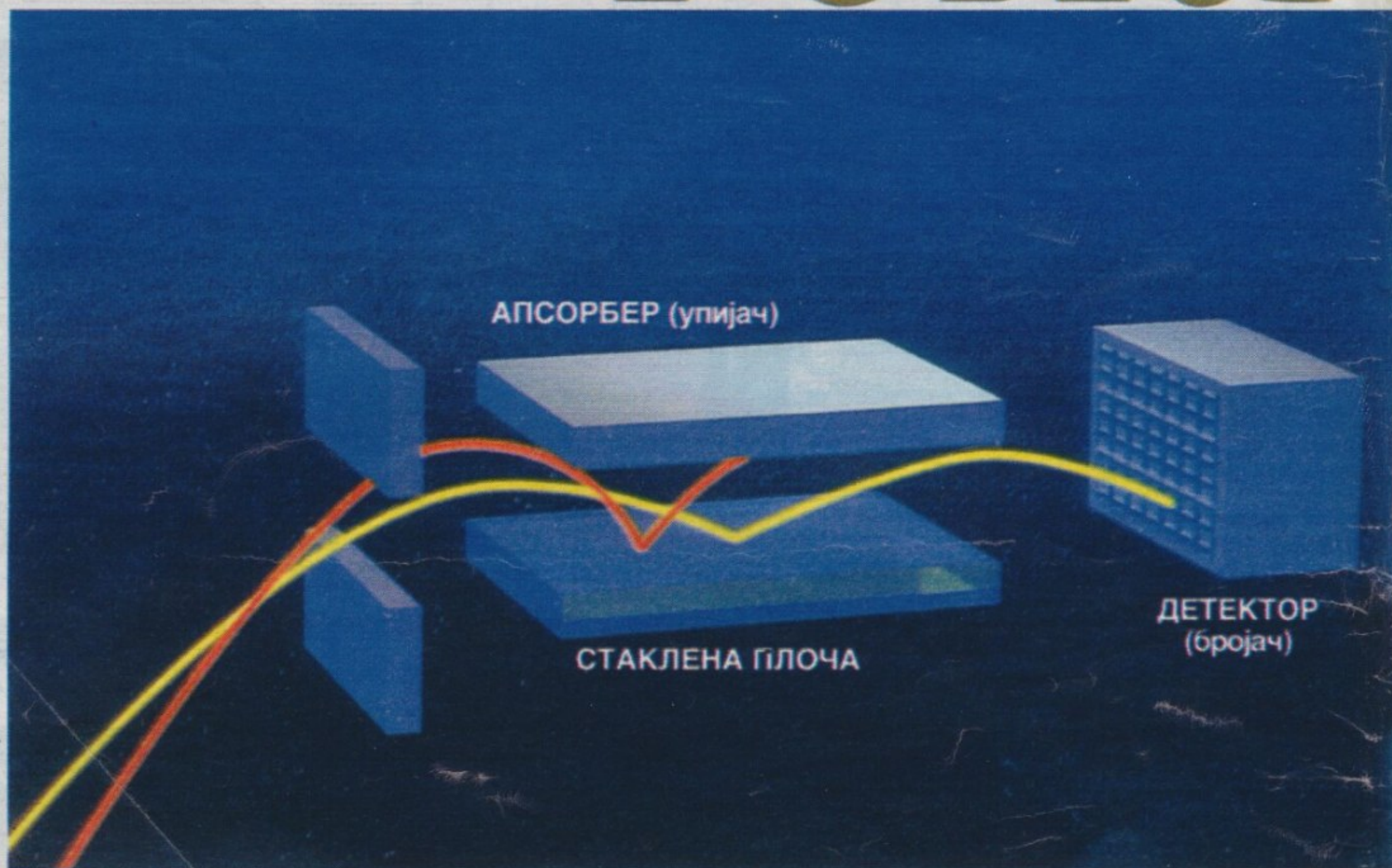
Ма колико то на први поглед изгледало необично, исход овог догађаја није био изненађујући за све физичаре. Многи, и то врхунски, одавно су наслућивали да је теорија опште релативности недовољно општа иако са успехом објашњава астрономске појаве, настанак звезда или преображај васионе. Сем теоријских, нису имали ниједан опипљив, експериментални доказ за то. Чак је и сам Ајнштајн увиђао да ће његова теорија ипак морати да се на некакав начин уклопи са законитостима нове, квантне теорије која је рођена скоро у исто време кад и његова.

Квантна теорија је, од настанка, непрестано освајала нова подручја постепено истискујући класичну физику. Једини простор који до сада није успела да заузме био је онај у коме влада сила гравитације. Оглед Несвижевског показао је да се у микро свету гравитација понаша по квантним законитостима.

Изглед који заварав

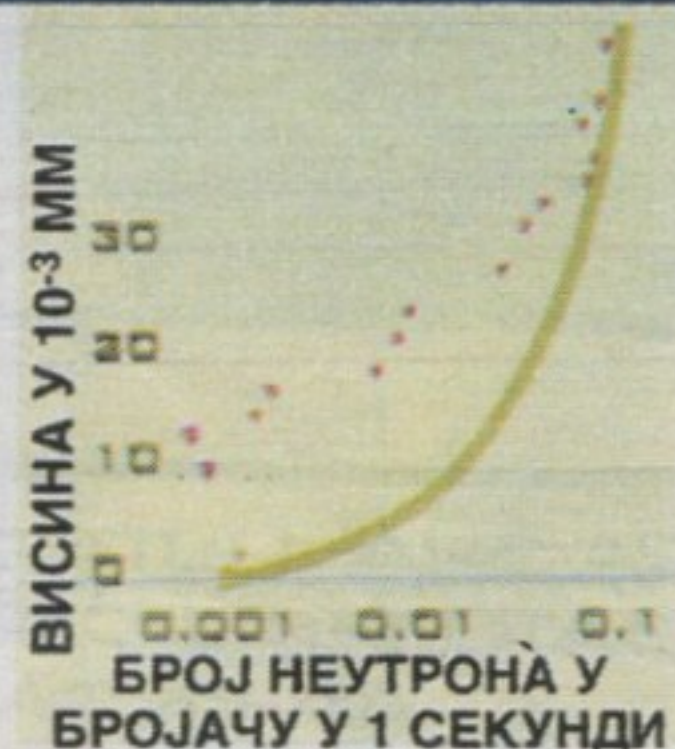
Смештен у сутерену Института Лауе-Ланжвен у Греноблу, уређај који је направио Несвижевски не привлачи пажњу изгледом. Својим гломазним мермерним постолем, окрњеном стакленом плочом и металним столом кабловима спојеним са неколико застарелих рачунара, подсећа на старудију која зато чами у подземној просторији. Али, ради се о правом научном чуду – о уређају који је у самом врху савремене технологије и теоријске физике, који је увео физику у трећи миленијум.

Већ одавно је овај руски физичар замишљао да ће га једног дана направити: „Када сам почетком осамдесетих

ДОКАЗ ДА ЈЕ АЈНШТАЈН ПОГРЕШИО

У машини Несвижевског, према класичној физици, неутрони би требало да одскачу по путањи коју описује парабола. На основу тога може да се израчуна број неутрона који треба да стигну до бројача (детектора) у зависности од висине упијача (апсорбера). Та зависност приказана је зеленом линијом на графикону. Али, резултати огледа, представљени црвеним тачкицама на истом графикону веома се разликују од њених предвиђања...

година започео своје студије физике у Русији, до руку ми је дошао један текст Владислава Лушниковца у коме је описао основна начела и грађу овакве машине. Ја сам се већ тада зарекао да морам да је направим.“

Основна замисао огледа прилично је једноставна: омогућити неутронима да скакућу одбијајући се од површине стаклене плоче, то јест огледала. Циљ је да се утврди на који ће начин ове сићушне честице материје падати када је присутна искључиво сила гравитације. Да ли ће поштовати закон

Зачуђујући оглед који је недавно извео руски физичар Валериј Несвижевски вероватно ће једног дана ући у историју ове науке. Његов покушај да покаже да велики Ајнштајн није био у праву изгледа да је успео!

класичне физике (Ајнштајнову теорију опште релативности) или квантну теорију.

Подрхтавање – највећа тешкоћа

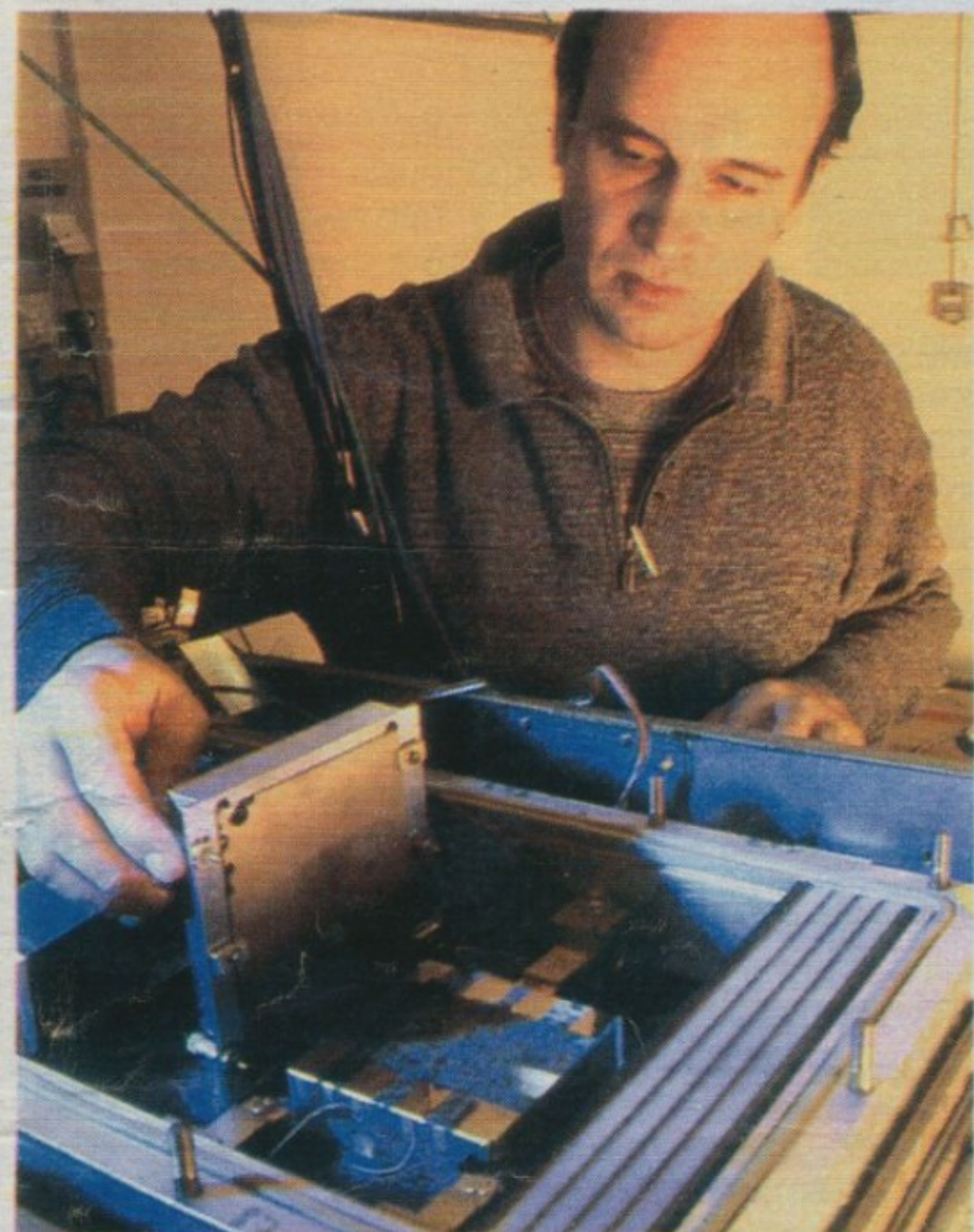
Израда овакве машине није била нимало једноставна и Валериј Несвижевски морао је да утроши године да би је направио. Али, зашто су одабрани баш неутрони, а не неке друге атомске честице или тела? Пре свега зато што су врло мало осетљиви на електромагнетно поље, првенствено имајући у виду магнетно поље Земље. Затим, због тога што имају довољно дуг живот, али и довољно малу масу тако да врло слаба гравитациона сила (најслабија од свих постојећих) ипак може знатно да утиче на њихов пад.

Најмоћнији извор на свету управо оваквих, „ултра хладних“ неутрона налази се у Институту Лауе – Ланжвен и због тога је Несвижевски још 1995. године и дошао у Гренобл. – То је једино место на свету где је овај оглед могао да се изведе – рекао је Валериј.

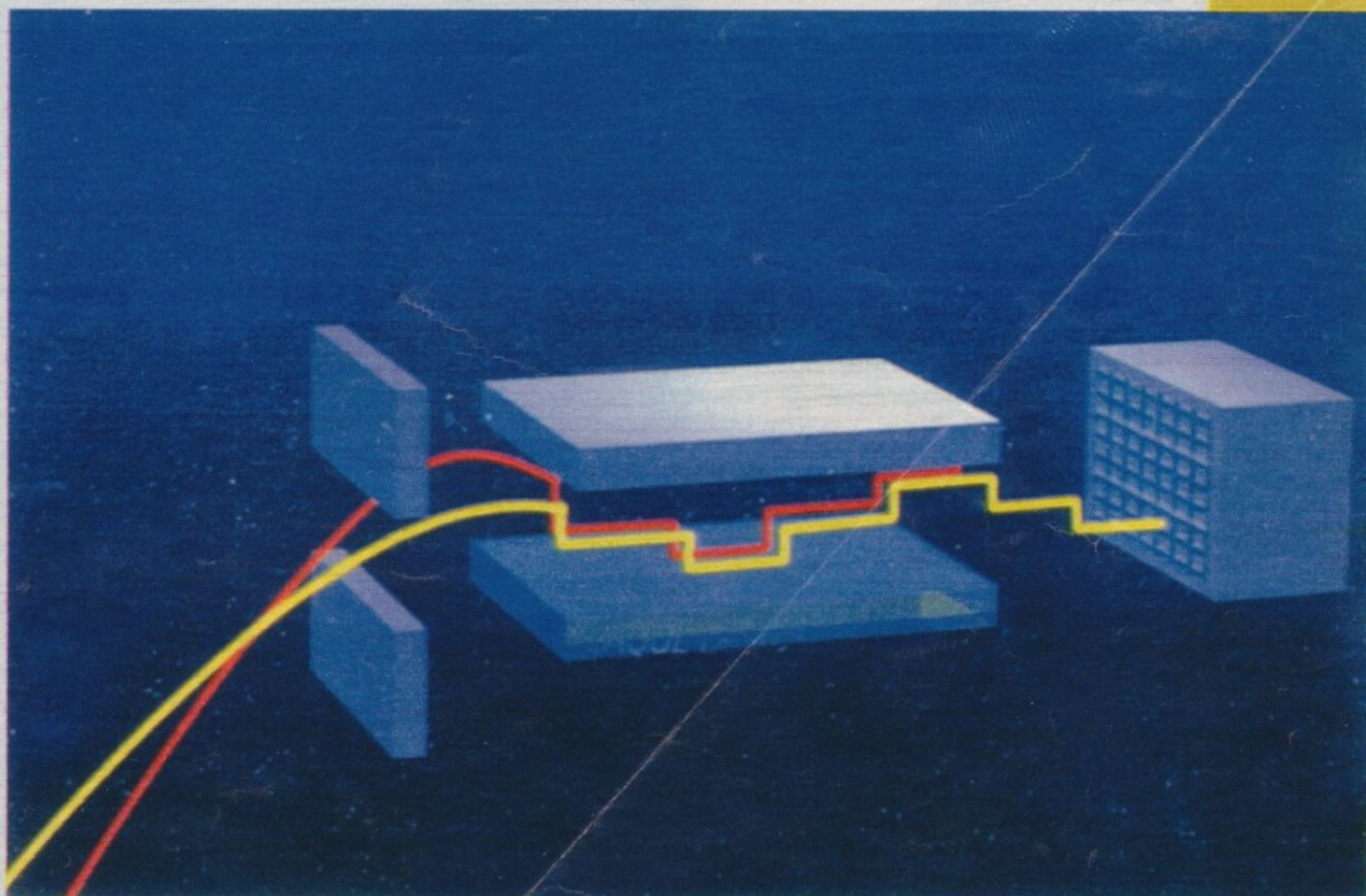
Уз помоћ колега и руских и немачких студената успео је да споји све неопходне делове у целину своје машине. Савршено равну и глатку стаклену плочу (са огледалом на површини) и плочу која ће бити упијач (апсорбер) неутрона сместио је у простор из кога је могао потпуно да извуче ваздух. Онда је цео простор заогрнуо антимагнетним омотачем. Тако је у унутрашњости машине од спољашњих сила на неутроне могла да делује само сила гравитације.

То, међутим, ни издалека није било све што је требало предузети. Несвижевски је морао да избегне и најмање подрхтавање уређаја, односно нагињање стаклене плоче, јер би то пореметило начин одскакања и падања неутрона. Зато је све делове машине причврстио на тешку мермерну плочу коју је повезао са инклинометром (уређајем за мерење нагиба). Мали клипови, смештени испод уређаја, примаали су из њега податке о нагињању у виду електричних импулса и претварали их у покрете (пиезоелектрични принцип). Тако се тренутно поништавало и најмање подрхтавање стола на коме је стајао уређај.

Несвижевски је постигао да овакво мерење постане толико осетљиво „да је могло да се прати кретање особе у суседној просторији. Било је чак могуће следити кретање Месеца, захваљујући утицају његове гравитације на машину“.

Валериј Несвижевски поред своје машине. Овај врхунски физичар остварио је у 43. години сан из младости.

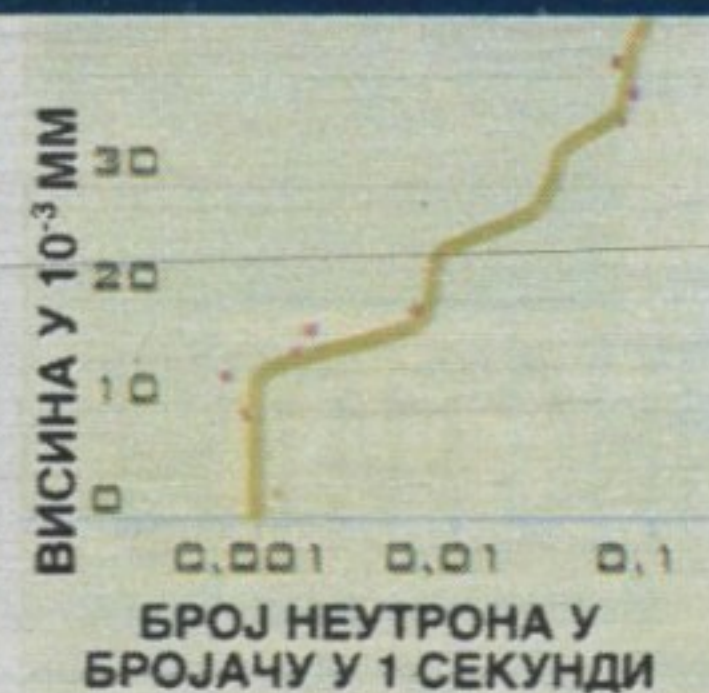
ДОКАЗ ДА ЈЕ ПРИРОДА ГРАВИТАЦИЈЕ КВАНТНА

Једине мане неутрона за коришћење у овом огледу биле су њихова велика брзина и продорност. На обичној температури имају брзину од неколико километара у секунди што је пребрзо да би било какав утицај гравитације на њих могао да се уочи.

Баш захваљујући тој брзини и својој електронеутралности, неутрони су врло продорни – од свих честица најлакше пролазе кроз било који материјал. Зато би и глатка површина стакла – огледало – за њих била потпуно пропустљива и било би немогуће одбијање и скакутање неутрона.

Несвижевски је послушао савет Лушникова, па није користио овакве обичне неутроне, већ веома охлађене (ултра хладне) чија је брзина зато хиљаду пута мања и мери се метрима у секунди. И њихова енергија је много мања тако да више нису у стању да продиру кроз материјал, него се као некакве лоптице сударају са одбојном силом атомских језгара његове површине и одскачу од ње. Неутрони, противно раширеном мишљењу, нису савршено неутрални и делимично су осетљиви на електромагнетно поље. Зато и долази до овог одбијања.

Супротно претходном, резултати огледа потврдили су оно што је предвидела квантна механика: зелена степенаста крива савршено се уклапа са резултатима. Она је особена баш за квантне појаве.

објаснио је поносно. Уређај је постао осетљив на утицаје енергије спољне околине реда величине 10^{-13} електронволта. Прави рекорд!

Неутрони скачу до неба

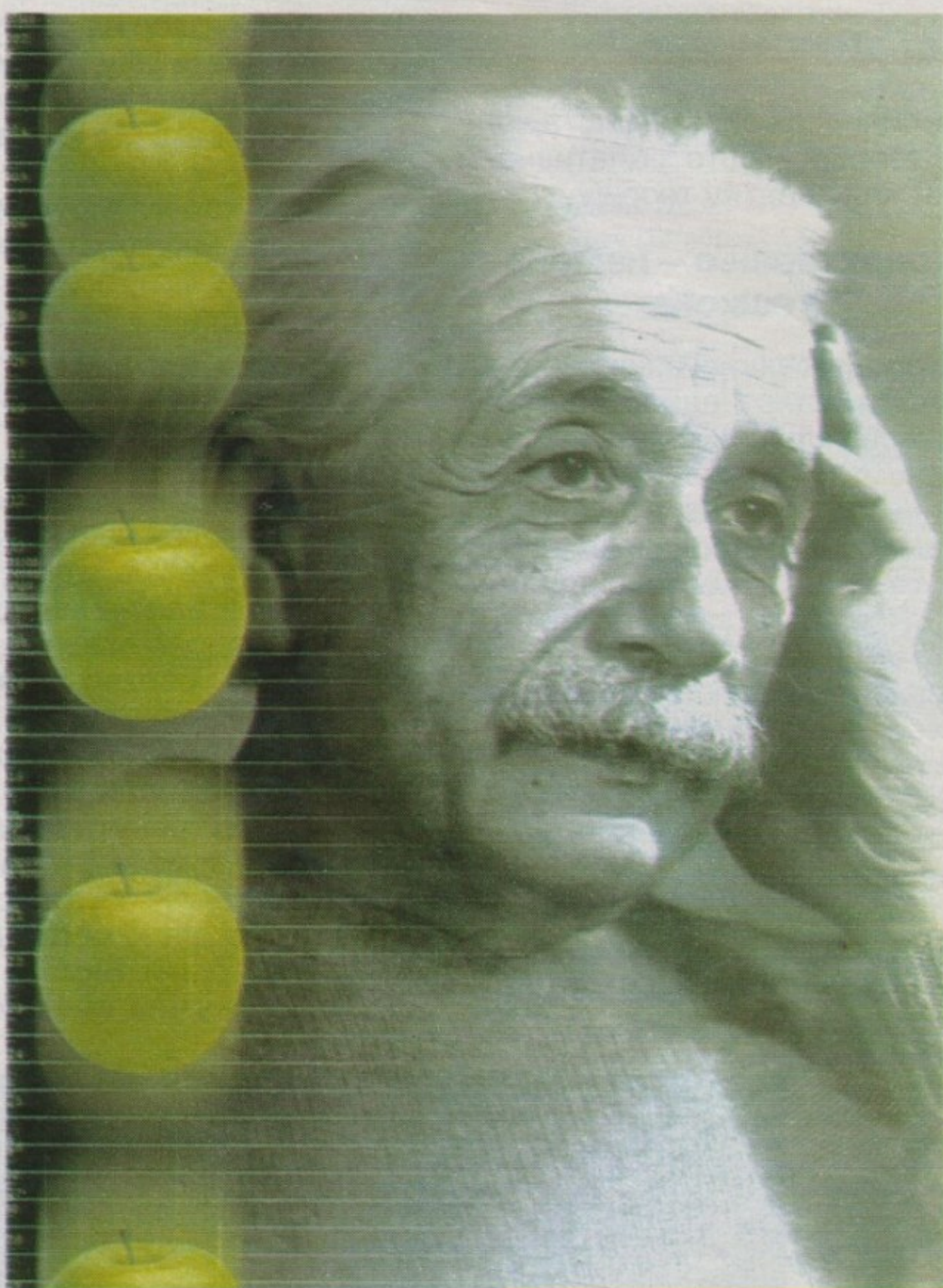
Брзине и правци неутрона произведених у срцу реактора у Греноблу брижљиво су одабрани тако да су кроз узан прорез на машини сви могли да упадну у њену унутрашњост. Ту је требало да отпочне њихово скакутање подложно само утицају Земљине теже после „ударања“ о стаклену плочу. Одмах изнад ње апсорбер (упијач) у виду плоче

која је могла да се диже и спушта, вребао је на неутроне који се одбију сувише високо. Очекивало се да сви остали, после неколико одскока, заврше у детектору (бројачу) који их је чекао на крају стаклене плоче.

Према важећој Ајнштајновој теорији гравитације – која је општија од Њутнове – сваки неутрон требало би да скакуће као пинг-понг лоптица и да му путања између одскока описује параболу. Пошто су у овом случају у питању брзине које су далеко мање од брзине светлости, могле су да се примене и Њутнове једначине које кажу – исто. Укратко, према тој, класичној механици, сви неутрони чија је висина одскока довољно ниска да их не зграби апсорбер, морају, један по један, да заврше у детектору. А како се упијач постепено подиже, њихов број треба да расте пропорционално.

Графички приказана, и ова зависност такође треба да има изглед параболе. „Упијач“ је тако постављен да се готово додирује са стакленом плочом. Само неколико хиљадитих делова милиметра изнад ње! Јер, за величину неутрона и ово је огромно растојање. Поређења ради, као када би се пинг-понг лоптици омогућило да скаче испод таванице постављене више стотина хиљада километара изнад пода! Дакле, неутрони су имали сасвим довољно „неба изнад главе“ да скакућући доспеју до бројача.

Узимајући у обзир познате вредности протока неутрона који даје реактор у Греноблу, Ајнштајнове и Њутнове једначине предвиделе су да ће се сваких 50 милисекунди појавити по један неутрон на бројачу Валеријеве машине. Оглед је могао да почне...

Али... Када је упијач причвршћен на висину од 15 хиљадитих делова милиметра изнад огледала стаклене плоче бројач остаје нем!

Мерења су неумољиво јасна: са таквом висином упијача, која је у ствари огромна, сви неутрони завршавају у њему. Неутрони не скакућу, већ скачу као да су помахнитали!

Немоћ класичне физике

Тек када се упаљач подигне изнад ове висине, неутрони ће почети да се појављују у бројачу. То значи да је виси-

ГДЕ ЈЕ

Гравитација је последње упориште класичне физике (механике) – у протеклих седамдесетак година све остале силе и појаве „прешле“ су у

квантни свет. У њему се све одиграва у порцијама са већим или мањим бројем квантних јединки, особених за одређену појаву. Зато је квантни свет у својој бити нецеловит, то јест непрекидан (дисконтинуалан). Шта ће се догађати у њему, не може се предвидети са потпуном извесношћу. Гравитација је до сада тумачена на начин који је у знатном нескладу са овим начелима.

Иако до овог огледа Ајнштајнова теорија опште релативности никада није ухваћена у грешци, теоријски физичари уверили су се прилично давно да она има пукотина. Како то, када је физика по својој бити и једна експериментална, на огледима заснована наука? Управо зато. Гравитација је врло слаба сила (Ајнштајн и то пориче, тврдећи да се ради о закривљеном „простор-времену“), па је њен утицај врло тешко измерити са тачношћу као за остале силе. Зато је код физичара увек присутно извесно неповерење у резултате мерења гравитационих појава. Њутнова константа која одређује јачину гравитације израчуната је једва с тачношћу од десетохиљадитог, док је тачност електромагнетне константе израчуната до милијардитих делова...

Али, више од непрецизности њихових мерења, физичари-

Купола Института Лауе-Ланжвен, који се налази недалеко од центра Гренобла, покрива највећи извор неутрона на свету.

ИНСТИТУТ ЛАУЕ-ЛАНЖВЕН

Смештен између река Изер и Драк, на неколико километара од центра Гренобла, Институт Лауе-Ланжвен под својом куполом скрива најјачи извор неутрона на свету. Око 1500 истраживача из целе Европе ту годишње изведе више од 750 огледа. Испитују се покрети биолошких мембрана, али и напрезања материјала у железничким шинама. Проучавају се нови магнетни материјали за меморије рачунара или типови суперпроводљиве керамике. Мери се еластичност полимера и квалитет варова. Јер, да би се испитао неки материјал, неутрони немају премца. Електрично неутрални, у узорак материјала могу да продру дубље од свих других честица. Али, пошто та њихова неутралност није савршена, могу да открију и најслабија магнетна поља на основу којих је могуће одредити положај и покрете атома узорка ■

на њихових одскока постајала мања од те нове висине апсорбера. Зашто се неутрони не понашају као пинг-понг лоптице које скачу и до мањих висина? Зашто постоји један такав „праг“, то јест најмања, гранична висина скакања неутрона? Теорије Њутна и Ајнштајна не пружају никакав одговор! Оглед који је извео Несвижевски показао је да скакање неутрона у чистом гравитационом пољу није правилно описано законима класичне физике! То је историјски закључак!

Но, овај оглед не наговештава само повлачење класичне физике и са њеног последњег упоришта. Он први пут на позорницу изводи квантну природу гравитације, која је изгледа у стању да објасни овакво понашање неутрона!

Све до сада две опречне теорије, Ајнштајнова теорија опште релативности и квантна теорија, неприкосновено су владале у царствима брзине светлости. Ајнштајнова у највећем, васионском свету, а квантна у оном најмањем – у свету атома и његових честица. Да ли је први пут квантна теорија закорачила и у овај највећи свет? Све је више теоријских физичара који мисле да јесте, поготово што до истог закључка доводе и неке појаве за које се верује да

се догађају у црним рупама. Наслућују, такође, да је тако слаба јер се једина простире и кроз друге, нама непознате димензије.

Атоми као узор

Постоји неколико замисли како би квантна гравитација могла да се испољава. Једна полази од сличности са грађом и дешавањем у атому. Као што језгро атома ствара око себе електромагнетно поље, са различитим енергетским нивоима – на сличан начин би и велика маса око себе могла да ствара различите степене гравитационе енергије. Познато је да се електрони могу наћи само у овим деловима простора око језгра (названи главним квантним бројевима), а не и између њих. И као што електрон прелази у скоковима – тренутно – са једног нивоа на други, Несвижевски је хтео да докаже да и један неутрон одскаче увис између различитих ступњева гравитационе енергије. Његова путања између сваког скока, показало се, није савршено правилна 'парабола, како тврди Ајнштајн, већ изломљена, степенаста крива. Ова испрекиданост, физичари би рекли дисконтинуитет, једна је од основних одлика квантних појава. Изгледа да је Валериј Несвижевски открио управо такву појаву!

Квантна механика назначила је и постојање најнижег нивоа електромагнетне енергије, најближег језгру атома.

АЈНШТАЈН ПОГРЕШИО

ма сметају ограничења саме Ајнштајнове теорије! Немогућност да до краја објасни појаве које је сама предвидела! Она, на пример, врло добро објашњава како се једна звезда урушава у саму себе под утицајем властите тежине да би постала неутронска звезда или црна рупа. С друге стране, мање је способна да објасни шта се потом дешава, у овом свету изузетно велике густине масе и енергије (из кога ни светлост не може да побегне).

Ајнштајнова теорија не даје границу до које ово урушавање може да иде. Произлази да се материја у црној рупи може сабијати у бесконачност – до тачке без икакве величине, али која би имала бесконачно велику масу. Многи теоријски физичари сматрају да је појава ових бесконачних величина у Ајнштајновој теорији у ствари знак њене немоћи да пружи ваљано објашњење! Да је, уз све успехе, недоваљно општа теорија.

Међутим, свет бесконачно малог, који Ајнштајнова теорија није у стању да објасни, царство је квантне теорије. Јабука и планета довољно су велике да се последице квантних начела не уочавају. Али, другачије је у случају врло велике количине материје сакупљене на врло малом простору (црне рупе) или када гравитација делује на сасвим малу количину материје (оглед Несвижевског). Изгледа да се и у овим ванредним (екстремним) условима показује квантна природа појава, односно гравитације. Због начела дисконтинуитета свих квантних појава јасно је зашто у овом свету све има своју границу, па макар се налазило и у црној рупи ■

Слично томе, могао би да постоји и најнижи ниво гравитационе енергије. Његова последица је (можда) онај „праг“ који је Несвижевски открио на висини од петнаест хиљадитих делова милиметра од површине стаклене плоче! Испод ње сви неутрони су апсорбовани јер између не постоји ниједна могућа висина скока неутрона!

Мерења засад нису довољно тачна да би на сличан начин могло да се докаже присуство и других нивоа гравитационе енергије. Али, први пут је измерен један квантни ниво гравитационе енергије!

Ипак, овај оглед још не омогућава физичарима да одмах усвоје квантну теорију гравитације. Биће потребно још много огледа како би се, првенствено, утврдило постојање осталих нивоа гравитационе енергије. Тачност Валеријевог уређаја мораће да се побољша чак хиљаду пута да би се проверио и још један закон у вези са гравитацијом, а он се заснива на класичној механици – да сва тела у вакууму падају истим убрзањем, без обзира на њихову масу...

Валериј Несвижевски за сада не размишља да се упусти и у такву научну пустоловину. Препушта је другима јер он је свој сан већ остварио ■

Припремио Г. Војиновић

ПОДЈАТИК И
ЗАБАВНИК

25. 10. 2002.

КЛОНОВИ БРЖЕ СТАРЕ

Откако је пре неколико година клонирана овца Доли, стално се поставља питање: да ли је клонирање безопасно, да ли су клониране животиње здраве или, можда, оне не наслеђују од својих родитеља очекивани животни век.

Резултати до којих се дошло различити су. Клонирани телићи немају нарочитих здравствених тегоба (слично као и Доли, већ су четири клониране краве добиле потомство), али ипак је утврђено да код њих пубертет наступа нешто раније него код потомака обичних, неклонираних крава.

Код крава, односно клонираних телића, већа одступања у сазревању досад нису забележена. Али, овца Доли, за разлику од њих, има тешко запаљење зглобова ногу - артритис – што иначе није редовна појава код оваца њеног узраста.

Не тако давно група јапанских научника из Токија утврдила је да клонирани мишеви живе краће од осталих. Они су пратили групу ових глодара и од дванаест клонираних десет их је угинуло пре него што је навршило век од 800 дана. С друге стране, од десет неклонираних мишева само је један угинуо пре навршених 800 дана. Клонирани мишеви имали су највише тешкоћа с јетром и плућима, што код неклонираних није запажено. Утврђено је, такође, да клонирани мишеви имају у крви мање антитела, а то указује на тешкоће с њиховим одбрамбеним системом према бактеријама и вирусима.

Како су два миша од дванаест испитаних још била жива у тренутку када су резултати објављени, не може се поуздано тврдити да клонирање скраћује живот. На његову дужину вероватно утичу још неки чиниоци: ткиво од кога су узете ћелије потребне за клонирање као и генетске особине и старост животиња од којих те ћелије потичу. Такође се још не може знати да ли ће код осталих клонираних животиња бити установљен краћи живот јер су, за разлику од мишева који природно раније умиру, краве и овца Доли још премладе. ■ К. В.

ПОУКЕ ИЗ ПРОШЛОСТИ

ИЗДАЈА

Неки то чине из уверења, односно због идеала, други зато што сањају о власти, а трећи за новац. Четврти због осећања које им не да мира – опаке зависти. Било који да је разлог, последица увек носи исто име

Нападају свог савезника с леђа: понашају се незахвално управо према ономе који им је указао највеће поверење. Не поштују заклетву, а некада су спремни да иду и до краја – да убију. Али, чувени издајници нису увек они који су заиста некога и издали. Историја је према многим нареченим издајницима била врло неправедна будући

да су се гласине претвориле у легенде и биле прави извор прича које су о њима почеле да круже и преносе с колена на колена. Древне хронике разних догађаја препуне су грешака које је после много векова било веома тешко исправити. Понеки издајници рођени су у машти писаца чија су дела једноставно вапила за ликом издајника. Јер, шта лакше и боље оправ-

дава слом или смрт неког великана од сковане завере или издаје?

Ево неких примера из света у којима се преплићу историјски подаци и древне легенде...

То што нема примера из наше историје и књижевности не значи да нисмо упамтили оне који су проглашени издајницима.

Али, о њима неком другом приликом ■

Тајна вечера: Јуда се удаљава од стола будући да је Исус предсказао његову издају. Реч Јуда и данас означава издајника

Паусанија, спартански генерал

ЛАЖНЕ ОПТУЖБЕ

(Спарта, 472. године пре наше ере)

Током рата између Персијанаца и Грка, спартански генерал Паусанија био је на челу грчке флоте.

Одневши низ значајних војних победа, Паусанија почиње да се понаша не као војник, већ као цар.

Слава му је потпуно помутила разум. Убрзо га оптужују за сарадњу с непријатељима. Позивају га да се врати у Спарту како би присуствовао суђењу за издају. Видевши шта му се спрема, Паусанија заиста прелази на страну Персијанаца.

То је било сасвим довољно његовим непријатељима да потврде исправност својих оптужби. Огорчени Паусанија одлучује да се врати у Спарту и докаже невиност. Али, једва успева да спасе главу и бежи у храм богиње Атене. Суд као доказе издаје показује два писма: једно које је наводно генерал писао персијском владару (фалсификат) и друго, истинито, које је персијски цар писао генералу Паусанији.

Када су видели да Паусанију никада неће успети да истерају из Атениног храма, Спартанци су га после окончања суђења зазидали и пустили да умре од глади и жеђи.

Била је то 472. година пре наше ере ■

Паусанија, зазидан у Атенином храму, оптужен за издају

Јуда Искаротски

САМОУБИСТВО ИЛИ УБИСТВО?

(Палестина, 1. век пре наше ере)

Јуда Искаротски важи за издајцу првог реда. То је био човек који је крив за хапшење Исуса Христа. Четири јеванђеља на једнак начин приповедају о истом догађају: Јуда је био тај који је учинио све да Христ буде ухваћен и осуђен. Показао га је, односно, потказао својим чувеним, одавно озлоглашеним пољупцем. Заузврат, јерусалимски Санхедрин, савет јеврејских великодостојника, понудио му је 30 сребрних денара, што је била срамотна свота новца. Толико су, отприлике, газде плаћале и најобичније робове. У сваком случају, смешно мала сума за човека који је био – благајник. Да је побегао с касом, Јуда би се свакако обогатио.

Разлог, дакле, није могао бити новац. Зашто је Јуда издао Христа? Можда због тога што је веровао да је Христ најпре издао њега. Можда је очекивао да ће овај нови Месија према Римљанима заузети борбенији став? Јеванђеља напомињу да се Јуда напоследку ипак покајао за своје поступке, те да је члановима Санхедрина вратио тих проклетих 30 новчића. Али, било је прекасно. Нико више није желео да прихвати покајнички новац. Јуду је обузело снажно осећање гриже савести. Одлучио је да се обеси...

Према другој причи, Јуда није понудио да врати новац који је добио за издају Христа, већ је за те паре купио земљу у близини Јерусалима. Баш ту, на том имању, догодила му се несрећа. Умро је у најстрашнијим мукама, а његова утроба просула се свуда околно... Јудино имање названо је Акелдама – Поље крви. Да ли је Јуду стигла заслужена казна или је његово убиство наручио Санхедрин будући да је знао више него што је требало? ■

Рањени Гајано д'Асти умире после битке са Французима 1503. године

Велики Жан Даст

ПОСЛЕДЊА ЖРТВА

(Италија, 1503. година)

Књижевност је крива што је један витез постао издајник француско-шпанског рата чије је место збивања тло данашње Италије у 16. веку, а описао га је Масимо д'Азељо. Француз Жак Ла Мот повредио је током опсаде Барлете част свих Италијана који су били у војној служби Шпанаца називајући их кукавицама.

Да би сачували част, 13. фебруара 1503. године на тргу у Барлети сукобило се 13 италијанских и 13 француских витезова. А онда је италијански витез Грајано д'Асти одлучио да се прода Французима и тако допринесе њиховој победи. Ипак, победили су Италијани. Међутим, ни Грајано д'Асти није био издајца. Из једноставног разлога што и није био Италијан. Реч је само о погрешном преводу. Грајано д'Асти био је заправо Гран Жан Даст, француски витез који је последњи издахнуо после битке ■

Марко Јуније Брут

ЗАР И ТИ, СИНЕ?

(Рим, 15. март 44. године пре наше ере)

Марко Јуније Брут не дели Цезарове замисли о јединственој политичкој моћи која треба да се налази у рукама само једног човека. Некадашњи атински студент сањао је о томе да ће демократска начела једнога дана бити примењена и у Риму.

Иако није био на његовој страни током рата са Помпејем, Цезар је Бруту то, ипак, опростио. Међутим, Брут се тиме није задовољио: чекао је нову прилику како би се осветио човеку који га је усвојио, али чију политику није подржавао.

Цезара је сматрао једином препреком да Рим најзад постане република. Стаје на чело завереничке групе и један је од оних који ће зарити нож у Цезарово тело у марту 44. године пре наше ере. Брут не успева да свој сан о демократској држави спроведе у дело.

У томе га пре свега спречава Цезаров следбеник Марко Антоније. Издајници су, стога, приморани на бекство. Видевши да га потеря стиже, Брут се убио. Историја га није упамтила као хероја, већ као издајцу коме су биле упућене речи: Зар и ти, сине Бруте? ■

Иако га је Цезар усвојио, Брут није оклевао када је на поочима требало потегнути нож

Ганелон

ЉУБОМОРНИ ОЧУХ

(Шпанија, 778. година)

Још један историјски догађај описан је у књижевном делу, славној „Песми о Роланду“, најранијем и најистакнутијем француском епу који потиче из 11. века. Књижевно дело оптужује Роландовог очуха Ганелона за издају. Последица његове издаје била је Роландова смрт. Роланд је, наиме, предложио да Ганелон буде нека врста специјалног изасланика Карла Великог који је требало да преговара са Арапима за време његових похода по Шпанији. Ганелон је, с друге стране, сматрао да је Роланд тако хтео да нагласи како је он мање вредан од других племића. Јашући ка сараценском логору, Ганелон је смишљао како да убије свог пасторка. Арапима је саветовао да нападну заштитницу којом је командовао Роланд. Јер, када он буде умро, Карло Велики више неће хтети да ратује. Ето, то је смислио Ганелон у сараценском логору... На дан окршаја, видевши да је реч о издаји, Роланд је дунуо свом снагом у рог, прсла му је жила на слепочници и то је проузроковало његову смрт. Карло Велики ипак је чуо звук рога: дошао је у последњем тренутку да би видео нећака како умире и осудио Ганелона због издаје ■

Модред

ЗЛИ ВАНБРАЧНИ СИН

(Велика Британија, 5–6. век нове ере)

Легендарног краља Артура није могло да уништи ништа друго до страшне завере. Јер, Артур из легенде био је велики краљ Британије, човек племенит, одважан, правичан, великодушан и срдчан. Његова краљевина звала се Логрес (велшки израз за Енглеску).

Владао је из своје престонице Камелот, која се истицала мноштвом блиставих кула. Артуров двор красиле су лепе даме, али пре свега храбри витезови Округлог стола. Његов саветодавац био је чаробњак Мерлин. Али, Артуров живот, пун сјаја, био је осуђен на пропаст: доживео је два издајства. Витез Ланселот, најдражи пријатељ легендарног краља, заљубио се у његову жену Гиневру, а изневерио га је и ванбрачни син Модред смртно га ранивши за време битке код Камлана... Модред је, наиме, рођен из родоскрвне везе Артура и његове полусестре чаробнице Моргане и васпитаван је да мрзи свог оца – ујака.

Артура затим преносе у Авалон, тајанствени рајски врт на западу... ■

М. О.

Смртно рањени Артур рањава Модреда. Сунчани зрак пробада и Артурову сенку

Све је почело пре пет година када се Филип Шо из Лестера у Великој Британији вратио с посла кући где га је чекала гомила рубља за пеглање. Дан је био ведар, као створен за пентрање по некој опасној стени - што је иначе његов омиљени спорт - и Филипу се никако није остајало у кући с пеглом у рукама. Тада је одлучио да пеглу и даску за пеглање понесе са собом и досадни посао обави на неком потпуно неочекиваном месту.

Филипу није требало много да своје пријатеље и истомишљенике убеди да пеглање у незамисливим околностима даје додатну драж њиховој омиљеној забави. Многи су покушали, а неки су се и сложили с њим. Да све буде забавније, Филип је сам себи наденуо уметничко име Steam (водена пара), а његови другови, следећи га, прозвали су се Штирак, Прскалица, Корпа, Свила... Путујући по свету протеклих година, Филип Шо успео је да придобије и

љубитеље вратоломних спортова у другим земљама, па су осниване и репрезентације које су се надметале на Светском првенству у екстремном пеглању одржаном пре неколико недеља у Немачкој.

Били су ту такмичари из Новог Зеланда, Аус-

тралије, Чилеа, Шведске, Белгије, Аустрије и земље домаћина, а победили су Британци.

Нема где нису пеглали - на скијама, сноуборду, уз вожњу BMX бицикла, скијајући на води, верући се по вагонима метроа, у колима током вожње, наред најпрометнијих раскрсница, плутајући реком на циновским камионским гумама, неки су чак навукли ронилачку опрему и растворили даску за пеглање на морском дну! Свака од ових пустиловина обавезно је поткрепљена фотографијама од којих многе могу да се виде на Стимовом сајту www.extremeironing.com.

Приликом надметања такмичари и жири подједнаку пажњу обраћају на атлетске вештине, али и квалитет испегланог рубља - за неравнине се одузимају поени. Највећа невоља такмичара у почетку је било напајање пегле струјом. Испрва су носили гомилу продужних каблова и агрегата, али то је отежавало пустиловину и донекле кварило забаву. Пегле су убрзо прерадили

да раде на батерије, а потом изумели и мобилну пеглу - употребом соларних ћелија и мешањем нарочитог силицијумског желатина с водом добија се топлотна енергија до 100 степени Целзијуса.

Ипоред све неозбиљности која прати ове доживљаје, Стим и његови пријатељи увек наглашавају да сви учесници морају да воде рачуна о безбедности, како својој тако и осталих учесника. Заштитна опрема је обавезна.

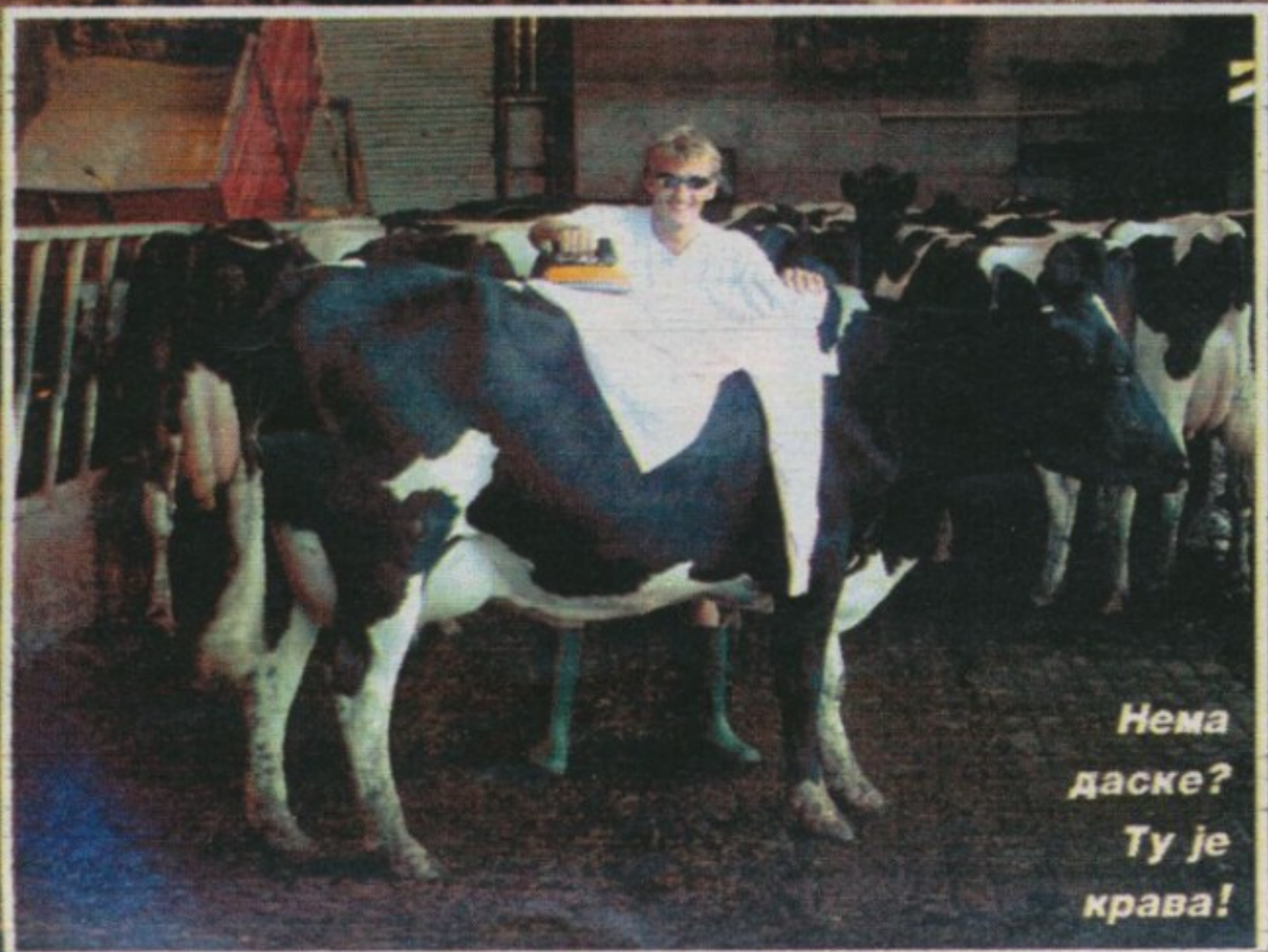
За оне којима се оваква пустиловина допада, али су ипак нешто мирније природе, Мерион „Пегларка“ Сагасер предлаже пеглање на бази јоре. То подразумева „усклађивање ритма дисања с миром покрета и поза током пеглања. Врелина пегле подстиче повећање унутрашње топлоте, а зној прошиђава мишиће и органе. Резултат је побољшана циркулација крви, снажно тело - и уредна одећа.“ Тако каже Мерион ■

Н. В.

УВРНУТО, АЛИ ИСТИНИТО

БИЛО КУДА, ПЕГЛА СВУДА

Људи који се баве вратоломним спортовима непрестано траже нова узбуђења и изазове. Најновији се зове екстремно пеглање! Објављујемо, али... не саветујемо

Нема даске?
Ту је крава!

На морском дну...

На сплаварењу...

На једрењу...

НЕ КРАДЕМ, СКЛАЊАМ!

НАЈСПОРИЈИ МАРАТОНАЦ

У енглеском граду Олдему догодило се нешто необично. Једном лопову полиција је тако рећи допустила да краде.

Све је било као у лоше режираном филму. Суседи власника једног комбија приметили су да се око возила врзма непознати човек покушавајући да га опљачка и одмах позвали полицију која је, уместо да пошаље патролу на лице места, затражила да неко од њих да телефон осумњиченом како би поразговарали с њим. Тако је и било. Лопов је мирним и убедљивим гласом саопштио да је, пролазећи, приметио да је на комбију један прозор разбијен те му је намера била да ствари и неки алат извади из возила и склони на сигурно.

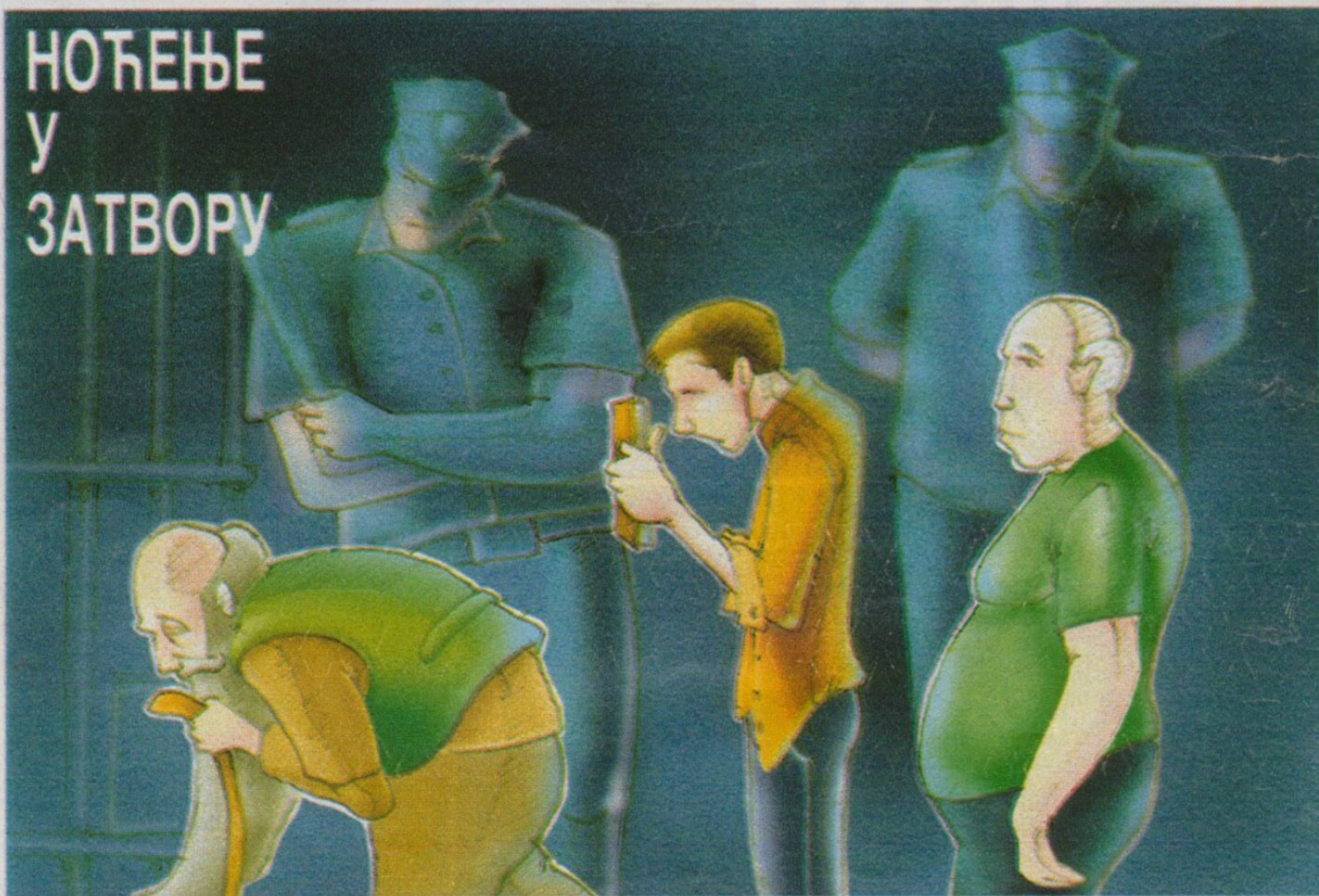
Полицајци, задовољни изјавом лопова, одустали су од доласка на место крађе, што је лопов и искористио – мирно је изнео све вредне ствари из кола и удаљио се.

Власник опљачканог комбија сада окривљује полицију да је дозволила лопову да га покраде и тражи надокнаду од три хиљаде фунти за опљачкане ствари које је као превозник требало да испоручи некој фирми. Полицајци се правдају да нису имали довољно људи да изађу на место догађаја. Били су заузети важнијим задацима: саобраћајним удесима са више повређених ■

Становници града Плетсмута у америчкој држави Небраски замољени су да се пријаве и проведу ноћ у новоизграђеном затвору како би потом дали оцену о његовој удобности. Добровољцима су обезбеђена наранџаста затворска одела, бесплатна вечера и доручак.

Замисао јесте била да се јавности предочи живот у затвору, али и да се запосленима пружи прилика да пре почетка рада ове установе још једном провежбају уобичајене поступке са затвореницима. Обласни шериф Бил Брисман замолио је добровољце да се у затвору појаве нешто раније како би им службеници узели отиске прстију, фотографисали их и увели у затворску картотеку. Ова „затворска мора“ требало би да буде завршена до девет сати следећег јутра када би добровољци били пуштени на слободу ■

НОЋЕЊЕ У ЗАТВОРУ

На пролећном лондонском маратону забележен је необичан рекорд, додуше, не по уобичајеном завршетку маратона, већ десетак дана касније.

Четрдесетогодишњи Лојд Скот, такмичар с бројем 37478, одлучио је да постигне најспорије икад забележено време на маратону. И, нашао је, чини се, начин да то оствари опремивши се ронилачким оделом тешким шездесетак килограма. Кренуо је са старта са осталим такмичарима, али када су сви они већ одавно нестали с видика, Лојд Скот тек је прешао око три стотине метара. Тешка ронилачка опрема брже му није ни дозвољавала, а њему се није ни журило јер је баш то и хтео.

Тако је Лојд Скот дневно прелазио око четири километра, а ноћу се одмарао у својој камп-приколици коју је, пратећи га, возио његов пријатељ. За десетак дана оборио је најспорији рекорд маратона и живо се нада да ће он до наредног маратона бити и званично признат ■

МОРАЛИ ДА ИСПРОБАЈУ

Један млади веренички пар из немачког града Хамбурга ушао је у робну кућу с намером да погледа и изабере намештај за будући топли дом. Тако су дошли и до брачног кревета с душеком напуњеним водом. Дуго су га загледали и одлучили да се отисну у необичну пустоловину. Сакрили су се у остави за празне кутије и ту сачекали да се робна кућа затвори и да чувари обиђу сва одељења.

Када се све смирило, изашли су из скровишта и легли на брачни кревет који је, очигледно, био толико удобан да пред зору нису чули чувара кад је пре отварања још једном кренуо да обиђе продајни простор. Опијен удобношћу кревета, млади пар спавао је тако дубоким сном да их је чувар једва пробудио.

Будући супружници нашли су се пред судијом који их, ипак, није оптужио за тајно улажење и скривање. Благонаклоно је уважио њихово оправдање да тако скуп брачни кревет нису могли да купе, а да га не испробају. Од судије су добили само опомену, а адвокату робне куће рекли су да ће сада сигурно купити кревет јер је сан у њему био прворазредан доживљај ■

Василиј Потапов из Барготвила у Канади понудио је преко Интернета на продају своју „безгрешну душу“ верујући да је направио добру шалу. Почетна цена за његову душу била је пет центи и аукција је кренула прилично траљаво јер су многи, као и сам Потапов, ово схватили као подсмех многим необичним Интернет аукцијама.

Тако би и било да глас о овој необичној продаји није стигао до јавних гласила, па је занимање за аукцију порасло толико да су се многобројни корисници Интернета укључили у надметање за „безгрешну душу“ Василија Потапова. Надметање се зауставило на 400 долара, колико је извесна госпођа из Алабаме била спремна да плати.

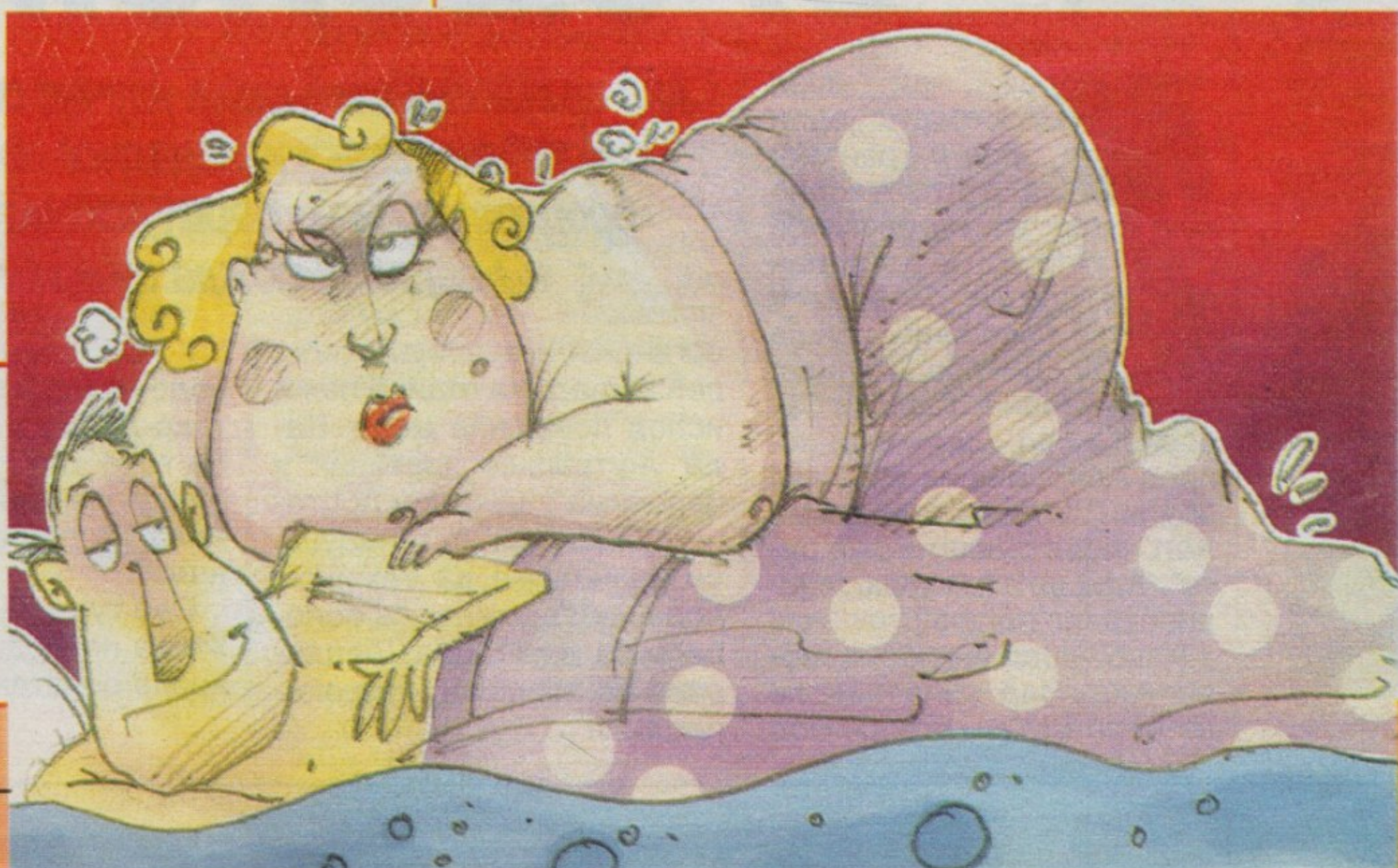
Власник сада већ бивше душе није, изгледа, на време схватио какве све последице повлачи било каква аукција, па и ова, те се сада због своје шале нашао у веома незавидном положају. Тек што је продаја окончана, Василиј Потапов примио је писмо у коме се од њега тражи да купцу испоручи „безгрешну душу“. Уколико то не учини, упозоравају га, одговараће за покушај обмане и преваре, и добити три године затвора.

Тако се овај „савремени Фауст“, како су га назвали новинари, нашао у небраном грохњу и правном циркусу из кога може да се извуче само судским поравнањем

уколико на то пристане нова власница његове „безгрешне душе“.

– Боље да сам продавао своју, очигледно шаљиву душу, а не безгрешну. Али, за њу се можда не би ни нашао купац – каже Василиј Потапов ■

Илустровао
Коста
Здравковић

Као да се море
отворило испод
брода:
он изненада
тоне у „бунар“
који се над њим
затвара

КАКО ОБЈАСНИТИ БРОДОЛОМЕ?

Може ли море прогутати један брод у трен ока а да претходно није било ни наговештаја олује? Одговор је потврдан ако се догоди да вода у тренутку постане лакша од ваздуха. То се, изгледа, догађа у једној области Северног мора, на пучини испред Абердина на источној обали Шкотске званој Вич Хол, то јест „вештичина рупа“. Али, шта је узрок те јединствене појаве?

Како тврди енглески геолог Алан Џад, кривац може да буде метан, створен од

Ако се прихвате најновија научна објашњења о могућем узроку изненадног потапања бродова, приче о Бермудском троуглу и Абердину можда су и тачне

органиског материјала који већ хиљадама година лежи испод површине мора. Када унутрашњи притисак у џеповима с метаном постане сувише велик и наруши се равнотежа са тежином воде изнад, метан се ослобађа са дна и брзо испливава на површину где експлодира.

У том тренутку густина воде муњевито се смањује тако да брод који се ту нађе тоне као да је улетео у бунар. Нема ни толико времена да пошаље SOS сигнал.

Ово тумачење можда може да потврди недавно откриће остатака једног бро-

Понекад је крив и ветар. Опасни вртлози могу да се створе и од такозваних ваздушних „труба“ (као на слици) или због судара морских струја које се крећу различитим брзинама.

КИША ЛЕДА, ВАТРА, ПАУЧИНА...

Ако је тачно да океани још чувају многе тајне, ни небо са појавама које је тешко растумачити не заостаје за њима.

ЛОПТАСТЕ МУЊЕ: Не зна се ни зашто ни откуд се појављују ватрене кугле, чак и по ведром небу. Њихово понашање је непредвидљиво: премештају се с места на место, понекад пролазе без икаквих последица кроз чврста тела, понекад изазивају велике штете да би потом нестале у тишини, а понекад експлодирају уз стравичан прасак.

ИГРАЈУЋЕ СВЕТЛО: Још је необичнија игра светлости која се појављује у норвешкој долини Хесдален (на фотографији) и на језеру Онтарио у Канади. Ниједна

од бројних научних експедиција које су ишле да је посматрају није успела да објасни зашто и како настају.

ЛЕД ИЗ ВЕДРА НЕБА: На главу нам, осим кише, снега и града, падају жабе и рибе, комади леда (на слици) и замотуљци необичних влакана. За рибе и жабе знамо да их из мора или језера подижу ковитлаци ваздуха и пребацују на неко друго место. Али, друге две појаве изазивају велике недоумице. Ако се искључе могуће неслане шале, лед који повремено пада нема никакве везе са атмосферским пореклом: нити је отпао с авиона, нити потиче од одваљеног комада неке комете. Што се тиче замотуљака необичних влакана, веровало се да ветар носи посебну врсту паучине, али биохемијска испитивања искључују ову могућност. Још нема одговора на питање о чему је реч.

дића на дну мора у области Вич Хол, направљеног негде између 1890. и 1930. године. Сонарни уређај је открио да је легао на дно Северног мора иако су му и корито и палуба сасвим очувани.

Да ли појава клобука метана може да објасни и друге тајанствене бродо-

ломе којих има свуда по свету? Одговор за сада није потпуно извесан. Али, уколико се несрећа догодила у областима за које је подводним истраживањима утврђено да су богате нафтом и природним гасом, онда је могућност за тако нешто велика. **З. М.**

СВЕТ У БРОЈКАМА

ПОДГРЕЈАНА ЗЕМЉА

5

одсто површине Лос Анђелеса било би довољно пошумити да би се у граду летња температура смањила за 4 степена у просеку.

6

степени повећана је укупна температура на нашој планети од почетка индустријске револуције до данас. Због чега? Због 850 милијарди тона угљен-диоксида који је отишао у атмосферу.

10

одсто порасте продаја сладоледа са сваким повишеним степеном спољашње температуре током летњих месеци.

11

дана раније него што је то био случај пре 30 година сада цвета дрвеће у Америци.

20

степени Целзијуса: када спољашња температура пређе ову границу, за 70 одсто опада продаја топлих напитака и топлих оброка у „драјв-ин“ ресторанима у САД.

32

степена: кад температура ваздуха достигне овај поделак, у Њујорку број самоубиства одмах се повећа, и то за 75 одсто!

37

квадратних километара арктичког тла сваке године се изгуби, односно истопа због загревања земље.

50

степени Целзијуса: то је уобичајена температура која може да се измери током сунчаних летњих дана изнад асфалта. Уколико су дани тропски, температура изнад асфалта може да достигне 70 степени Целзијуса.

1000

пожара током лета изазову излетници, љубитељи роштиља у Великој Британији. Међутим, уколико је лето свеже, број пожара смањује се на 700 ■

ЖИВОТ ПИШЕ ДРАМЕ

Дан је био сунчан, али веома хладан. Ништа необично за последње дане новембра. Краниста Трифун Игњатовић поцупкивао је на свом радном месту без обзира на то што је био увијен у бунду и што су му и руке и ноге биле заштићене крзним рукавицама и чизмама. Радно место налазило му с готово међу облацима више од шездесет метара над земљом, усред највећег градилишта у Европи.

Велика, плаховита река, која је на тренутке кроз Ђердапске теснаце ваљала и по 16.000 кубних метара воде у секунди, била је укроћена. Радови на брани хидроенергетског и пловидбеног система „Ђердап I“ ближили су се крају. Дунав је био сабијен загатима (својеврсним насипима од челика, бетона и земље) с обе стране реке, а усред њега, мало узводно од бране, налазила се такозвана грађевинска јама широка 276, дугачка 160, а дубока око 25 метара. Прави простор за довршетак радова на брани, односно хидроелектрани.

Било је тачно 16 сати и 15 минута, двадесет први дан новембра јесени 1970. године, кад је Трифун Игњатовић чуо потмули пуцањ. Није био налик ни на један од оних какве је дотад слушао, није то било ни уобичајено рушење камења, нити свакодневне експлозије мина. Уз то, први пут је осетио да се дизалица поштено затресла, а била је постављена наспред грађевинске јаме.

Пуцањ који је стигао с леве обале, с румунске стране, пропратила је необична грмљавина. Ово не слуги на добро, било је прво што је помислио пре него што је погледао испод себе. А доле хаос, приказ у који је тешко поверовати.

Огроман, несагледив талас, попут најстрашније хоботнице, хрлио је с леве стране очигледно пробивши загат. И то право на стотине људи који су поред мноштва багера, дизалица и тешких камиона радили 25 метара испод некадашње површине велике реке. Ту су биле и тоне неопходног грађевинског материјала, али и бараке где се налазио пословни простор. Сам у кабини крана, с неверицом помешаном са страхом за сопствени живот, Трифун Игњатовић немо је зурio испод себе. Талас смрти незаустављиво је журио према јама препуној људи и механизације. А онда су и људи почели да јуре уз паничне повике. Чинило се да свако трчи на своју страну у покушају да умакне стихији. Потом је, шеснаест

заредом, чуо неколико пуцњева из пиштоља.

У међувремену је чувар магацина у бараки низводно од загата Михаило Бешевић, схвативши шта се догодило, појурио ивицом бране бесомучно пуцајући из службеног пиштоља. Веровао је да само тако сад на најбољи начин може да упозори људе на опасност. Претходно је телефоном позвао у помоћ милицију из Кладова, али – такође телефоном – није успео да дозове људе у Машинској хали. Једноставно, доле је вода већ покидала каблове. Кренула је и према његовој бараки претећи да је за час збрише.

У том тренутку сетио се да му је унутра остала и те како важна свеска с подацима неопходним за наставак посла.

лико тренутака веровао да је ближи небу него земљи. Доле нити је могао нити је имао где, али где може горе?! Једино да му неки анђео спусти покретне лесте однекуд одозго.

Видео је да му је корпа за пренос терета празна, али шта с њом? У сваком случају, неко мора да управља њом из кабине. И онда му се поглед, док се талас незадрживо сурвавао према дизалици, зауставио на „стрели“, делу крана који подиже и спушта терет. Истог тренутка знао је да му је она једини спас. Брзо је подигао и управио према још незавршеном мосту. Преко ње ће се успузати и дохватити сигурности гвоздених елемената...

Горе на брани дешавала се друга драма. Пословођа екипе бетонираца Бешир

ТАЛАС СМРТИ

Чинило се да је Дунав заувек укроћен моћним насипима, а онда је вода пробила загат на румунској страни. Пред њом се, као у својеврсној мишоловци на испражњеном дну реке, нашло више од двеста људи...

Безглаво је појурио и у последњем тренутку успео да је зграби, али и да сам избегне таласу који се приближавао сулудом брзином. Успут је, крајичком ока, иза себе назрео слике ужаса. Загат се претворио у језеро.

Вода је с румунске стране носила бараке, ваљала трупце, обарала машине. Пожурио је према људима који су у паници покушавали да затворе блиндирана врата у галерији и отворе такозвана преливна поља не би ли некако смањили количину воде у језеру и ослабили притисак на брану. Буквално су секунде одлучивале о судбини мноштва људи, али и грађевине на којој је рад започет пре више од четири и по године...

Трифун Игњатовић знао је да је у тој паници препуштен сам себи. Огроман талас пенушао је рушећи све пред собом. Чинило му се да ће и њега докачити, њега који је до пре неко-

ЖИВЉИНИК

25.10. 2002.

Мујовић с ужасом је гледао како доле огромна грађевинска јама постаје језеро и како људи беже на све стране, сви према некој узвисини. А онда се сетио да је двадесетак његових радника највероватније заробљено у галерији, као у гробници, и да по свој прилици нису ни свесни шта се догађа око њих. Ако не појури и на време их не обавести, подавиће се као мишеви. Кад су га бетонирци угледали задиханог и на смрт бледог, знали су да је нека велика невоља

у питању. На срећу, брзо су схватили о чему је реч и сви су на време устрчали према врху бране, далеко од воде која је носила све пред собом...

Лагано, покушавајући да не гледа доле у бездан и хаос, Трифун Игњатовић пузао је крхком гвозденом конструкцијом грчевито стежући изукрштане пречаге. Ветар му се, без обзира на топлу бунду, уселио у сваку коску и претећи љуљао „стрелу“. Само да талас још не стигне до постоља дизалице и, ако је у првом налету и не обори, погубљено је не заљуља. Покушавајући да одагна злокобне мисли, споро је пузао убеђујући себе да ће и овог пута успети да умакне опасности...

Шездесетогодишњи Милан Тадић, већ прекаљен на многим великим градилиштима не само у нашој земљи, налазио се у црпној станици, на најнижем месту, испод површине Дунава. Три снажна мотора уједначено су тутњала и никакав звук споља није могао да се пробије до човека. Бар тако је мислио све до следећег тренутка кад се стресао од громовитог ударца о кров. Мора да је неки велики камен. Ослушнуо је очекујући да се ударац понови. Није се поновио. Зачудио се јер је по сату знао да је далеко крај смене о коме су га тако, бацајући камен на кров радионице, обавештавали другови. Ово је било неко друго упозорење.

Отворио је врата и готово поклекнуо пред налетом воде која је нахрупила у бараку. Шта је сад ово? Откуд вода овде, и то толика? Мора да је Дунав негде пробио загат. Чврсто се држећи за довратак да га воде не би однела у дно радионице, Милан Тадић оклевао је само тренутак. Није било времена да се врати и

На једној од оваквих дизалица одигравала се несвакидашња драма (фотос из времена градње „Бердапа I“)

Илустровао
Драгутин
Њежић

покупи неопходне ствари. Морао је што пре да побегне.

Трчећи уз степениште, наишао је на групу радника који су вукли неке каблове. Усплахирено им је објаснио да вода надлази и да беже с њим. Појурио је што су га ноге носиле уз још једно степениште, па уз друго. Знао је да до спаса, до врха бране, има бар три стотине метара. Да ли ће му срце издржати? Онда је налетео на девојку која је, клонула, покушавала да дође до даха. Кад је упитао може ли даље, одговорила му је нешто на румунском. Времена за губљење није било, брзо је ухватио за руку и повукао за собом. Вода је, међутим, незадрживо напредовала. На појединим местима достизала му је и до стомака. Али, он је ишао даље, све ближе спасу. Румунка је све више посртала, али су заједно ипак напредовали. Коначно, већ на измаку снаге, Милан Тадић докопао се врха бране, извукао девојку и оне-свестио се. Касније је сазнао да је камен на кров црпне станице бацио машиниста Симић јер је то био једини начин да упозори свог пријатеља на опасност...

Трифун Игњатовић тресао се и од страха и од умора. Готово да није осећао ни руке ни ноге, првобитни бол заменила је отупелост у мишићима. Да ли ће издржати? Већ је препузао више од пола „стреле“ дугачке педесетак метара. Није чуо вику и урлике испод себе, само је слушао фијук ветра. Ни хладноћу више није осећао, низ леђа му се сливао зној. Механички је прво грабио рукама, а онда би се ноге сместиле на следећу пречагу. „Стрела“ се силвито заљуљала кад је талас стигао до подножја крана. До крви је загризао усну и још чвршће, снагом за коју је веровао да му је већ ишчилила, стегао пречагу. Гвоздена конструкција погубљено се љуљала неколико тренутака и онда коначно умирила. Трифун је одахнуо и кренуо даље, центиметар по центиметар. Пет-шест метара пре спасоносног моста драма умало да се оконча несрећом. Једноставно, десна нога коју више није осећао склизнула је с пречаге и сва тежина тела прешла је на ту страну. Готово је висио над провалијом дубоком више од шездесет метара. Није се дао. Последњим атомима снаге вратио је ногу у пречагу, застао да поврати дах и кренуо даље. Неколико минута касније готово се сручио на широки испуст гвоздене конструкције моста. Био је спасен.

На срећу, догађај који је претио катастрофом окончан је без људских жртава и без већих последица по брану и цео хидроенергетски систем на „Ђердапу I“. Три дана након драматичне борбе људи са стихијом, опасност је прошла. Дунав је укроћен.

Првог децембра наши и румунски градитељи почели су снажним пумпама да црпу воду из грађевинске јаме, а четвртог дана последњег месеца у години успостављена је и пловидба на Ђердапу и први агрегат поново укључен на мрежу. О овим и сличним догађајима у време градње Ђердапа дугогодишњи новинар „Политике“ Рајко Чукић објавио је књигу под насловом „Приче о градитељима Ђердапа“ из које су неки делови искоришћени у овој причи. ■

Петар Милатовић

Осамнаест

ЈЕДИНИ СИСАР С ОКЛОПОМ

▲ Такозвани деветопојасни армадило око 1850. године успешно је прешао реку Рио Гранде и кренуо у освајање нових простора на тлу Северне Америке.

ЛИЧНА КАРТА ДЕВЕТОПОЈАСНИ АРМАДИЛО

Породица: Edentata или Xenartha
Врста: Dasypodidae
Латински назив: Dasypus novemcinctus
Уобичајени назив: Деветопојасни, обични или дугоноси армадило
Дужина: 35 до 57 cm
Тежина: 2,5 до 6,5 kg
Температура тела: 34,5° C
Земља: Северна и Средња Америка и Мексико
Станиште: шуме и предели обрасли високом травом
Боја: сивкаста или жућкаста боја оклопа
Особине: усамљеник
Време трудноће: осам или девет месеци
Број младих: 4
Врста хране: инсекти, термити, лешине, јаја, ситни гмизавци ■

ОКЛОП

Армадило је једини сисар с оклопом. Његов оклоп сачињен је од коштаних плочица од којих је свака прекривена слојем рожасте коже одвојене меким, такође кожним ткивом на коме расте ретка длака. Оклоп је састављен од три коштана штита од којих један покрива главу, други плећа, трећи – задњи део тела ■

РЕП

Код већине армадила реп је дугачак и прекривен рожнатим прстеновима који се настављају један на други ■

НОГЕ

Дугачке, јаке ноге омогућавају оклопнику да из места скочи и до два метра у висину што наладача уплаши, а армадилу омогући да на време побегне и сакрије се у јазбину. ■

ХЛАЂЕЊЕ

Један од начина на који армадило чува енергију јесте и „чудесна мрежа“ (латински: *retia mirabilia*). Вене и артерије у насама налазе се тик једне поред других, те се топлота из артерија преноси на вене. То значи да се топлота из ногу готово и не губи, него се природним путем чува за рад виталних органа ■

ВИТЕЗ СКАКАЧ ИЗ 3 АМЕРИКЕ

Армадило подједнако изненађује људе који с њим деле станиште као и научнике жељне да одгонетну тајну коју ове необичне животиње крију милионима година, од свог настанка

3 а Армадило Цима оклопници нису обичне животиње. Овај проповедник из Тексаса путује Америком у намери да окупи што више истомишљеника. Као што је армадило опремљен оклопом који је успео да га заштити толико милиона година, каже господин Армадило, и људи би требало да створе замишљену љуштину која ће их одбрани од силних изазова овог времена!

Могуће објашњење

Проповедник из Тексаса није случајно одабрао оклопника као животињу која је симбол преживљава-

КИЧМА

Код свих припадника породице Xenarthra кичма је тако савитљива да животиња може сасвим да подвиге задње ноге под предње и да копа у потрази за храном или правећи јазбину у којој ће се сакрити. ■

ПОКРЕТЉИВ ОКЛОП

Коштане плочице изнад главе и на задњем делу тела непрекидане су деловима коже, да би оклоп био покретљивији. Армадило је толико савитљив да, кад жели да се заштити од нападача, цео може да се савије у лопту. Али, ни тако заштићен не може да се одбрани од јагуара који снажним зубима здружи оклоп и армадилово тело претвори у оброк. ■

ГЛАВА

Лобања је једноставније грађе од лобање већине осталих сисара. Сплљштена је, на врху има рожнати део и јаку и дугачку доњу вилицу. ■

УШИ

Иако огромних ушију, деветопојасни армадило не може да се похвали добрим слухом. ■

ОЧИ

Армадило не само да има сасвим мале очи, него је и слеп за боје. ■

НЕЗАШТИЋЕНИ ДЕО СТОМАКА

Може да буде прекривен густим длакама, понекад и малим рожнатим плочицама. ■

ОПЛОДЊА

Женка деветопојасног армадила на свет доноси четири генетски истоветна потомка – настали су из истог јајета и развијали се у истој плаценти. Овај податак изузетно је занимљив за медицинска истраживања. ■

КАНЦЕ

Снажним канцама оклопник може да копа и да разара термитњаке. На задњим ногама има по пет, а на предњим три, четири или пет канци. Деветопојасни оклопник има четири канце на предњим стопалима. ■

УСТА

Зуби армадила подсећају на кутњаке. Језик му је дугачак и лепљив, па њиме лако хвата мраве и друге ситне инсекте који чине око 75 одсто исхране ове животиње. Поред лешина и гмизаваца, оклопници у сласт поједу и дмње, парадајз, кивириси. ■

НОС

Осетљиво чуло мириса омогућава армадилу да намирише глисте и инсекте који се крију и до двадесет центиметара под земљом. ■

на. Армадило, заједно са мравоједима и лењивцима, по неким класификацијама, припада породици едентата. Овај латински назив, који значи „без зуба“, сасвим је бесмислен пошто већина животиња које су сврстане у ову породицу има зубе, а једна врста, циновски оклопник, има више зуба него иједан сисар. Зато ову породицу чешће називају Xenartha, што значи чудно зглобљени, мада ни овај назив није баш одговарајући.

Потомци животиња породице Xenartha на простору данашње Јужне Америке појавили су се пре скоро шездесет милиона година. У то доба Јужна Америка још је била усамљено острво. Почетком олигоцена, пре 38 милиона година, на овом континенту развили су се такозвани терестрични лењивци, огромна створења величине слона. Поједини примерци ове животиње одржали су се у подручју Патагоније све до доласка Европљана у 16. веку.

И када је, вероватно током плиоцена, пре око пет милиона година, настао земљани спруд спојивши Јужну и Северну Америку, припадници породице Xenartha више нису били сами, заштићени од могућих непријатеља. Неке врсте временом су ишчезле, друге су се прошириле на нова пространства.

Научници ни данас не могу тачно да објасне како је врста оклопника, позната као деветопојасни или обични армадило, успела да освоји Северну Америку, и то не давно: пре нешто мање од двеста година.

Проповедник Армадило Цим оклопника је претворио у симбол људског опстанка.

Деветопојасни армадило величине је крупније мачке, тежак је између 2,5 и 6,5 килограма и није баш претерани љубитељ воде. Ипак, око 1850. године успео је да пређе реку Рио Гранде и да се, временом, настани у државама Тексас, Луизијана, Флорида, све до севера Колорада.

Шта је деветопојасном освајачу могло да помогне у освајању нових просторастава? Ова врста оклопника способна је да дубоко удахне ваздух и њиме испуни црева и стомак. Тај вишак ваздуха помаже армадилу да лакше плута на површини воде. Деветопојасни армадило способан је такође да десетак минута задржи дах и без тешкоћа хода по дну реке.

На мети возача

Назив армадило настао је од шпанске речи армадо – наоружан. Постоји 21 врста армадила, а деветопојасни оклопник носи латински назив *Dasypus novemcinctus*. Он је, као и остали припадници врсте, једини сисар који има прави оклоп. Наизглед неспретан, тела покривеног попречно поређаним коштанним плочицама, брзо се креће, а од непријатеља се чува на неколико начина. Некад се укопа у земљу, некад изненада скочи и до два метра у висину и док се нападач освести, армадило је већ на земљи, а онда зачас побегне у неку од својих јазбина.

Његова скровишта су различита, од плитко укопаних у земљу до рупа које су дубоке и по два метра. А како има способност да дуго задржи дах, армадила мало

Мало ко је у прилици да види незаштићен део оклопниковог тела на коме се примећују брадавице. Млади сисају само четири до пет недеља.

који грабљивац може да нађе у дубоким, мрачним јазбинама.

Иако уме да се чува од других животиња, армадило је веома несмотрен кад изађе на неки аутопут у потрази за лешинама. Кад му у сусрет наиђе аутомобил и заслепи га светлошћу фарова, армадило се уплаши и поскочи у ваздух, али баш у том тренутку непогрешива је мета возача који тешко може да укочи аутомобил.

Несреће на путу, срећом, нису значајно смањиле број ових оклопника који воде изузетну бригу о потомству. Армадило се пари током летњих месеци, што значи у јулу и августу у Северној и Централној Америци и од новембра до јануара у Јужној Америци. Ако услови нису повољни, женка има природну способност да одгоди оплодњу чак и до две године.

Оно што и данас збуњује научнике и на шта немају коначан одговор јесте: зашто женка армадила на свет увек доноси четири генетски истоветна младунца?

Млади деветопојасни оклопници рађају се без оклопа, сасвим беспомоћни за самосталан живот. Мајка престаје да их доји када напуне четири до пет недеља. Потпуно самостални и спремни за парење постају са шест месеци, најкасније са годину дана. То је два пута

више времена у поређењу с осталим врстама оклопника.

Само људи и оклопници

Још једна загонетка у вези с оклопницима занимљива је научницима. То су једине животиње које су подложне бацилу *Mycobacterium leprae* – изазивачу лепре, или губе. Још није сасвим јасно зашто, међу сисарима, само људи и оклопници могу да оболе од ове тешке заразне болести. Иако је од шест армадила ухваћених у Тексасу и Луизијани један био заражен, то не мора да значи да ове животиње људима могу да пренесу кугу. Јер, у овим америчким државама мали је број озбиљно оболелих – укупно тридесетак случајева лепрозних. Статистички, један на сто хиљада.

Иако је вероватноћа да оклопници људима могу да пренесу кугу мала, нешто друго веома је важно научницима. На армадилу могу да се прате и испитују погубне последице овог обољења као и начини лечења лепре.

За сада је већина Американаца далеко забринутија због тога што им оклопници рију по баштама него зато што ове животиње необичног изгледа могу да их заразе. Једни их сматрају јединственим кућним љубимцима, други досадним штеточинама. ■

В. С.

ПОДАТНИК
ЗАБАВНИК

25.10.2002.

КО
ЧИТА
ПОЛИТИКИ
ЗАБАВНИК
ТАЈ
И
ЗНА

Теразије, центар старог Београда, и трг испред Народног позоришта били су све до Другог светског рата поплочани коцкама. Каквим?

- А: Гранитним
- Б: Мермерним
- В: Керамичким
- Г: Дрвеним

КОПИКА ЈЕ КРИВА ДРИНА?

Који је епитет најчешће коришћен уз име најстарије богиње у грчкој митологији Хере?

- А: Оштроока
- Б: Бистроока
- В: Волоока
- Г: Плавоока

Како се звао тројански свештеник који је своје земљаке опомињао да не увлаче у град дрвеног коња кога су Грци оставили пред градским зидинама и тобоже напустили ратиште. Према миту, њега и његова два сина удавили су две змије које је послао Аполон. Његово име је...

- А: Полигон
- Б: Лаокон
- В: Лаомедонт
- Г: Лангобард

У јапанским водама лови ribu чије је месо, ако се не спрема на одређен начин, веома отровно. Риба позната по тој особини зове се...

- А: Фугу
- Б: Тугу
- В: Сугу
- Г: Сигу

Ко је Остап Бендер?

- А: Филмски комичар
- Б: Шпански конквистадор
- В: Литерарни јунак
- Г: Војсковођа

У којој је земљи владала краљица Семирамида позната по својим висећим вртovima, једним од светских чуда?

- А: Египту
- Б: Вавилону
- В: Персији
- Г: Асиру

Како се зове кратка телевизијска реклама?

- А: Слоган
- Б: Спот
- В: Инсерт
- Г: Ракурс

Који се познати амерички писац у ствари звао Семјуел Лангхорн Клеменс?

- А: Марк Твен
- Б: Џек Лондон
- В: Синклер Луис
- Г: Аптон Синклер

Шта је мандрагора?

- А: Збирка староримских закона
- Б: Зла вештица из Гримових бајки
- В: Личност из једног Гетеовог дела
- Г: Биљка с дебелим човеколиким кореном

Кордоба је шпански град који је некад био средиште калифа и арапске културе у Шпанији. Али, Кордоба је и назив валуте једне средњоамеричке државе...

- А: Костарике
- Б: Никарагве
- В: Панаме
- Г: Хондураса

Доминикос Теотокопулос право је име једног чувеног сликара. Кога?

- А: Веласкеза
- Б: Рембранта
- В: Ел Грека
- Г: Реноара

Не знаш да читаш и пливаш! То је била највећа увреда у једној старовековној земљи. Којој?

- А: Грчкој
- Б: Египту
- В: Вавилону
- Г: Картагини

Дрина, највећа притока Саве, дугачка је, мерена током, 346 километара док је у ваздушној линији знатно краћа јер често меандрира. Колико је у ваздушној линији дугачка „крива Дрина“?

- A: 95 километара
Б: 135
В: 155
Г: 165

Шта су Отрантска врата?

- A: Клисуре у Колораду
Б: Тунел у Алпима
В: Мореуз у Јадранском мору
Г: Земљоуз између две Америке

Како се звала сибирска керуша која је новембра 1975. године као прво живо биће лансирана у космос?

- A: Најка
Б: Шајка
В: Гајка
Г: Лајка

Израз „рог изобиља“ налазимо још у грчкој митологији. Једна нимфа имала је козу с једним рогом на сред чела у коме је увек било хране и пића. Како се звала та нимфа?

- A: Галатеја
Б: Галаксија
В: Амалтеја
Г: Еритреја

Шта значи израз „белведере“?

- A: Утврђена кула
Б: Излетиште
В: Грађевина с лепим видом
Г: Застакљена тераса

По јапанској традицији, бисере у мору траже и беру искључиво жене које могу дубоко да зароне и дуго остану под водом. Како их називају?

- A: Аре
Б: Аме
В: Але
Г: Аје

Фигаметар је велика мера за дужину. Колико метара износи један фигаметар?

- A: 30.000
Б: 100.000
В: 1.000.000
Г: 1.000.000.000

Турска реч „чолак“ лежи у основи наших презимена Чолак, Чолаковић, Чоловић и других сличних. Шта на турском значи „чолак“.

- A: Леворук
Б: Деснорук
В: Кратконог
Г: Кривоног

К. В.

HOME

Slatkiši

Pite

Italijanska kuhinja

Salate

Predjela

Kineska kuhinja

Kokteli

ЗАБАВНИКОВА ИНТЕРНЕТ ЈЕДРИЛИЦА

ОКЛАГИЈА ЗА САЊУ

На штету витке
линије, у корист
вишка килограма...

Између многобројних писама која свакодневно стижу у нашу редакцију, по садржају и необичном питању издвајало се једно које је написала несумњиво веома млада Сања Першић из Земуна. Она је одлучила да приреди рођендан-

ско славље за петоро својих најбољих пријатеља, али није знала шта да им припреми. А хтела је нешто лепо, укусно, привлачно, наравно, под условом да није претерано скупо. Зато се за помоћ, односно рецепт, обратила „Забавнику“.

Баш у центру Земуна, некада давно, пре Другог светског рата, постојала је чувена посластичарница Пере Глумца у коју су Београђани недељом редовно долазили лађом и која је била надалеко позната по изванредним посластицама. Прва посластичарница отворена је у Земуна 1843. године, а Београд је своју добио две године касније. Сања се очигледно држи познатог земунског гостопримства и посластичарске традиције.

За припрему славља за пријатеље од помоћи, осим „Забавника“, може бити и Интернет. На адреси www.oklagija.co.yu, кулинарима добро познатом домаћем сајту, налазе се многобројни рецепти подељени у неколико категорија: слаткиши, пите, италијанска кухиња, салате, предјела, кинеска кухиња и коктели.

„Овде можете наћи све могуће и немогуће рецепте које би ваше маме желеле да имају“, стоји као напомена на првој страници сајта „Оклагије“. Аутори, Зоран Петровић Зли, Мишел Гошић Алми, Јелена Пејчић Нена и Тамара Самарцић Злобна свакако рачунају да ће посетиоци ове веб странице бити млађе особе, склоне кулинарским опитима, спремне да се вину ка другим сличним сајтовима – линковима – чије адресе нуди „Оклагија“. Учините нешто на штету витке линије, односно, у корист вишка килограма, препоручује „Оклагија“ нудећи добар избор реце-

пата који, додуше, нису достојно графички обрађени – онако како то изискује машта сладокусаца.

Али, шта ако Сања Першић нема компјутер и не може да приступи Интернету? Није важно. Зато је ту „Забавник“. Наш први предлог уноси у рођенданско славље неочекивани обрт: на рођендан сви гости слављенику доносе поклоне. А било би врло занимљиво када би слављеник приредио гостима поклоне! Али, не оне који се купују у продавницама, већ нешто другачије. На пример, за свакога нека посебно написана прича, песма, снимљена музика на аудио-Касети... Гости би се веома обрадовали.

Што се послужења тиче, изгледа да су пите и жу-жу пециво ученицима досадили будући да то стално једу чак и за време школског одмора. Заборавили смо на старе добре сендвиче. Могу бити врло укусни, али и занимљиви. Уз помоћ неколико куваних јаја, шунке, сира, краставаца, паприке, неколико маслинки и мајонеза с кечапом, од сваког сендвича можемо да направимо неку врсту рељефа, лице дечака или девојчице. Па нека онда свако себе поједе! Или свог друга.

А што се колача тиче, постоји стари рецепт за дечју тарту коју може да направи и неуки кулинар. Дакле: паковање кекса (за бебе) од 300 грама, паклица (омекшало) бутера од 250 грама, 100 грама истопљене чоколаде, чаша сока од поморанџе, сецкане желе бомбоне, ораси, суво грождје... Све се то помеша. Од маште и вештих прстију посластичара зависи облик: срце, слово, број или чак нека животиња. На крају тарту ипак треба прелити умућеним шлагом ■

М. О.

Рецепт са „Оклагијиног“ сајта ОБЛАНДЕ С КИКИРИКИЈЕМ

Потребно је: 200 грама чоколаде за кување, 10 кашика млека, 4 јајета, 250 грама маргарина, 200 грама печеног, несланог и самлевеног кикирикија, 400 грама шећера и једно паковање обланди. Начин припреме: пенасто умутити 400 грама шећера са 4 јајета. Десет кашика млека прокувати с маргарином и чоколадом. Када се све охлади, додати кикирики, све сјединити и филовати обланде ■

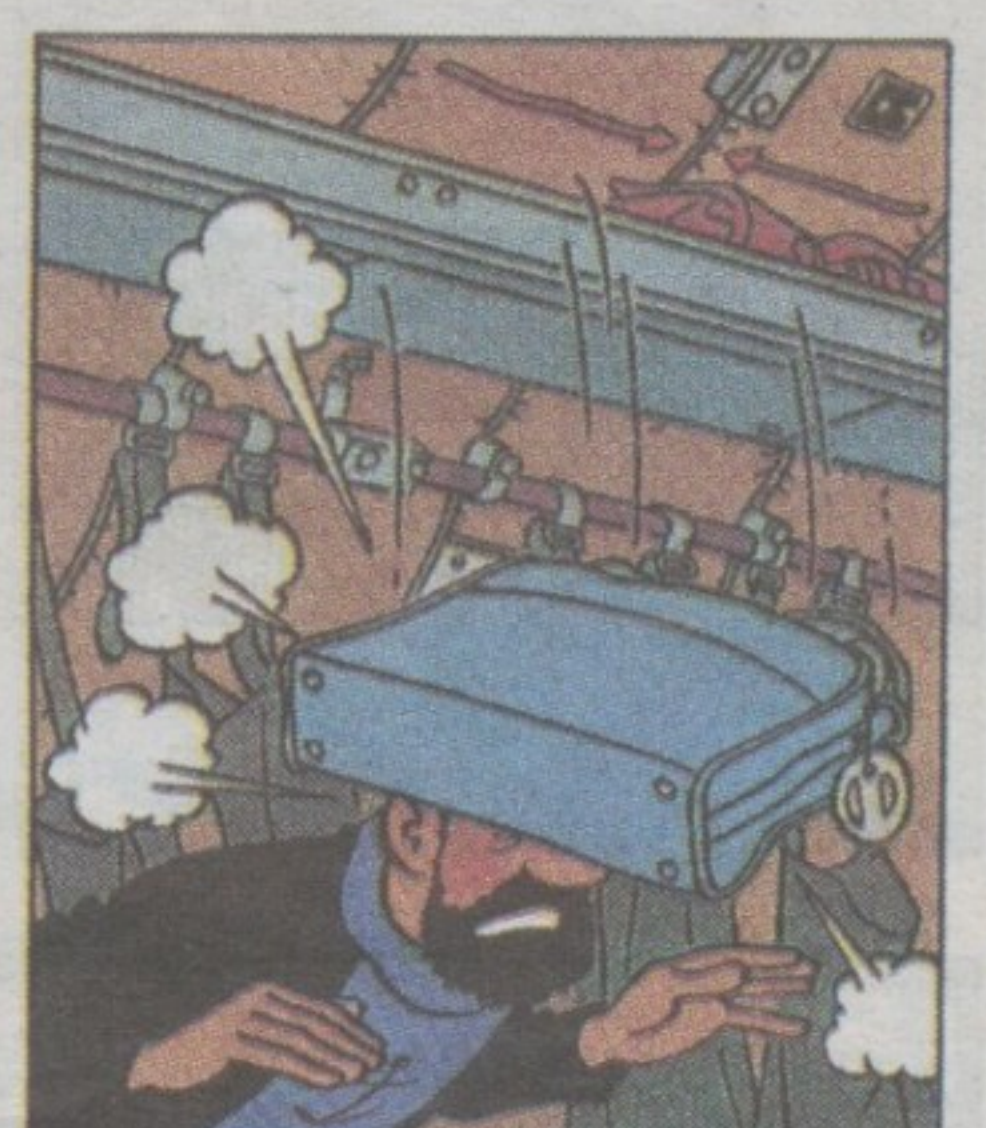
domaća OKLAGIJA za porodicu

Ovde možete naći sve moguće recepte koje bi i Vaše mame želele da imaju !!!

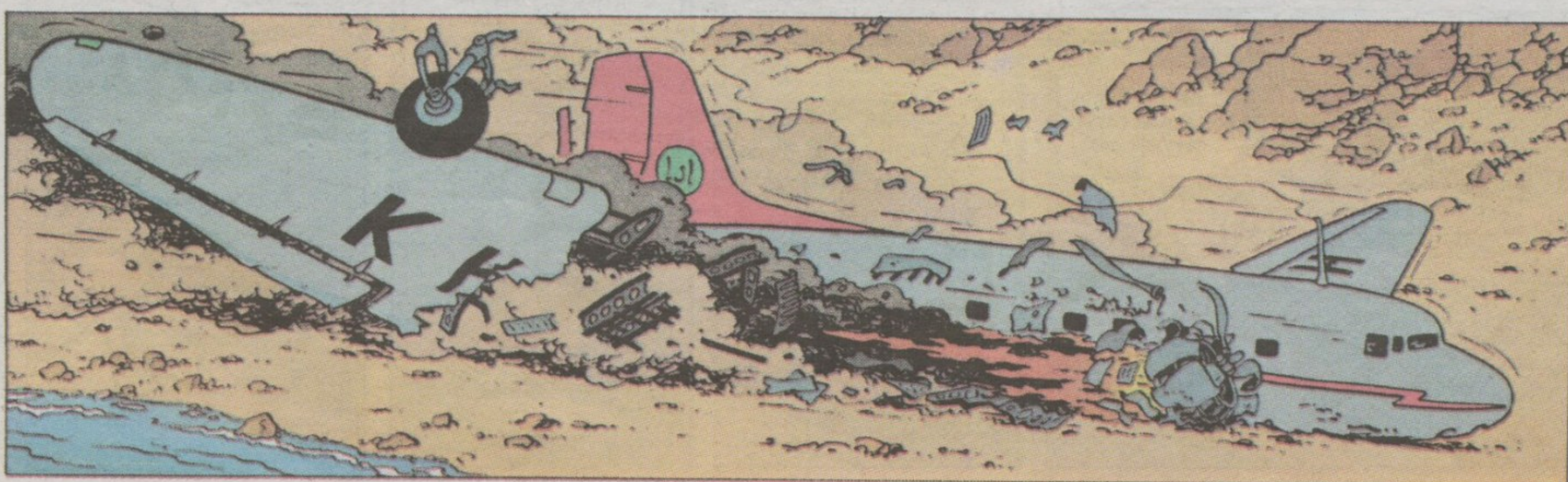
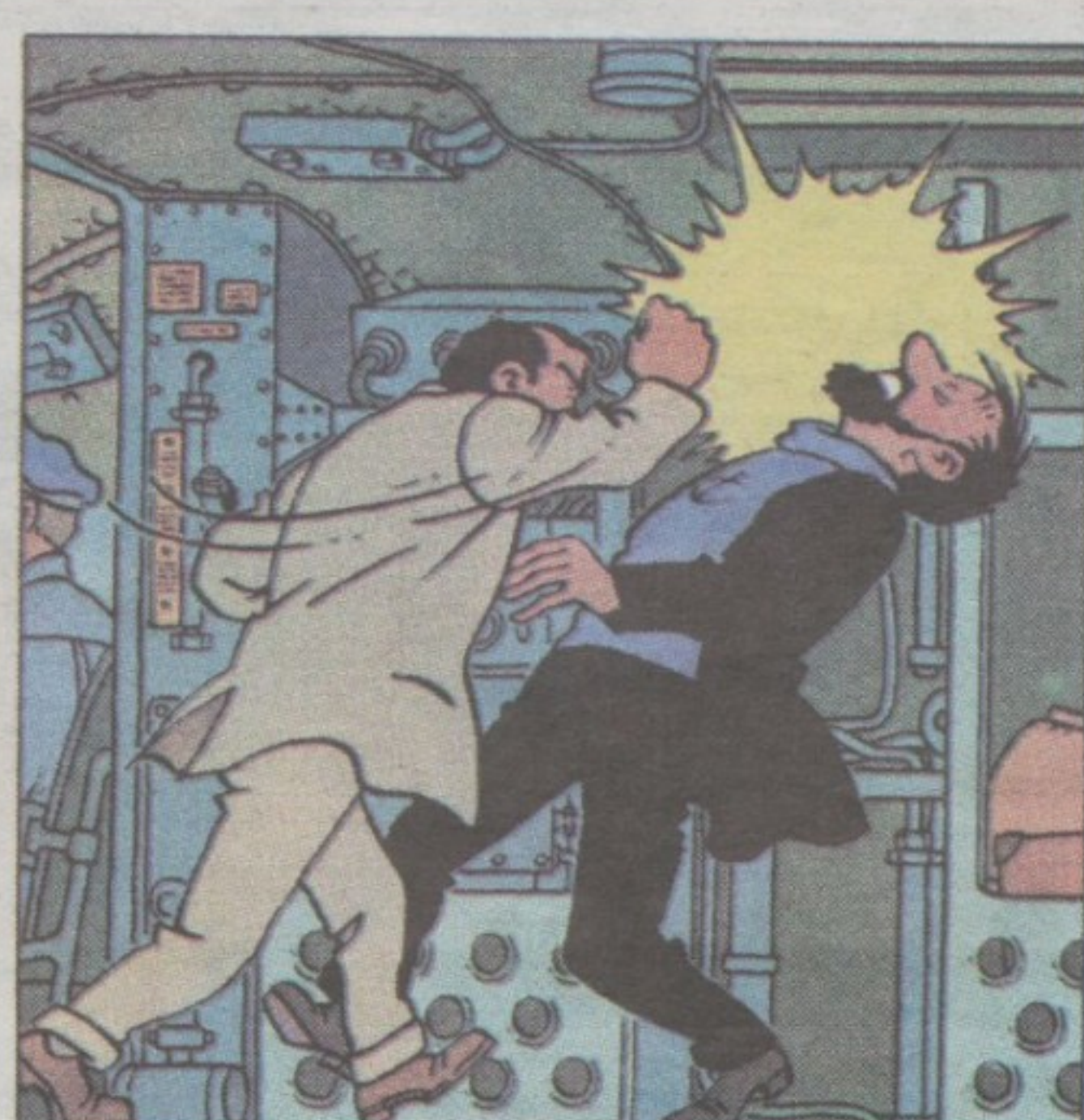

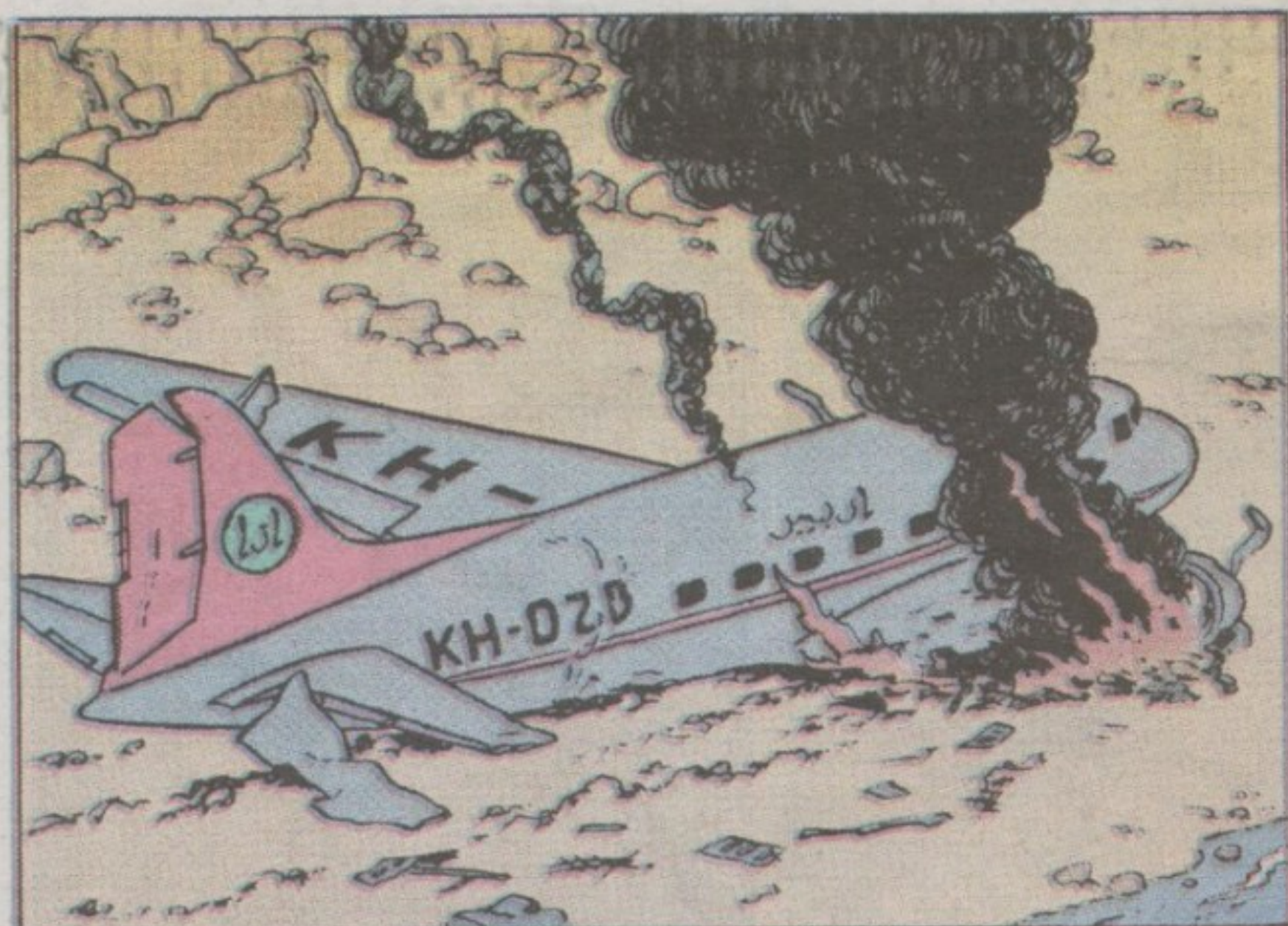
ТИНТИН ТРГОВЦИ РОБЉЕМ II ДЕО

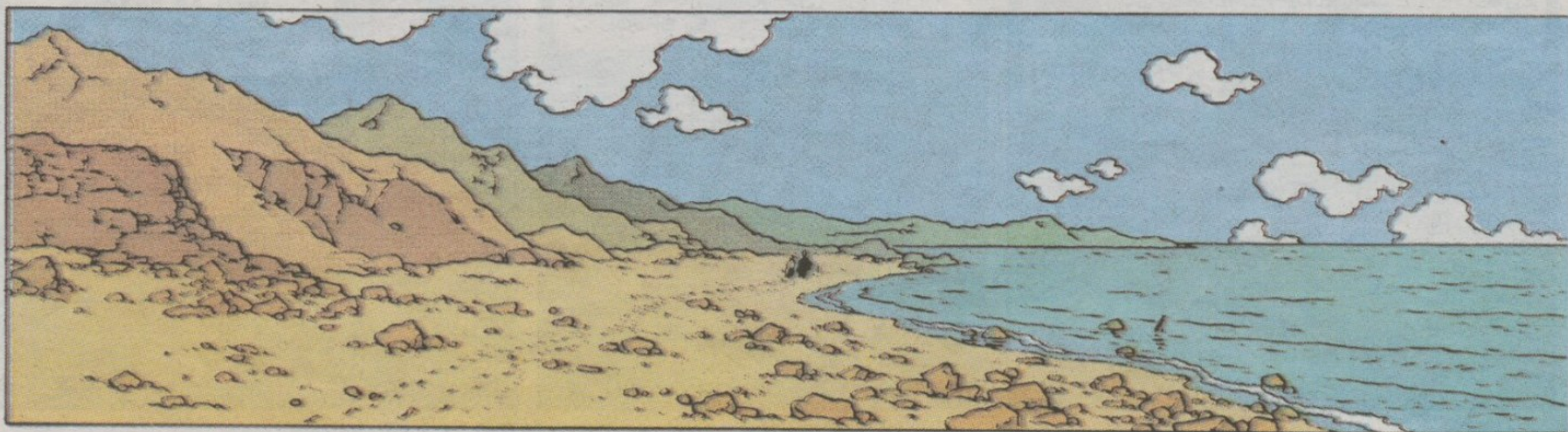
НАПИСАО И НАЦРТАО ЕРЖЕ

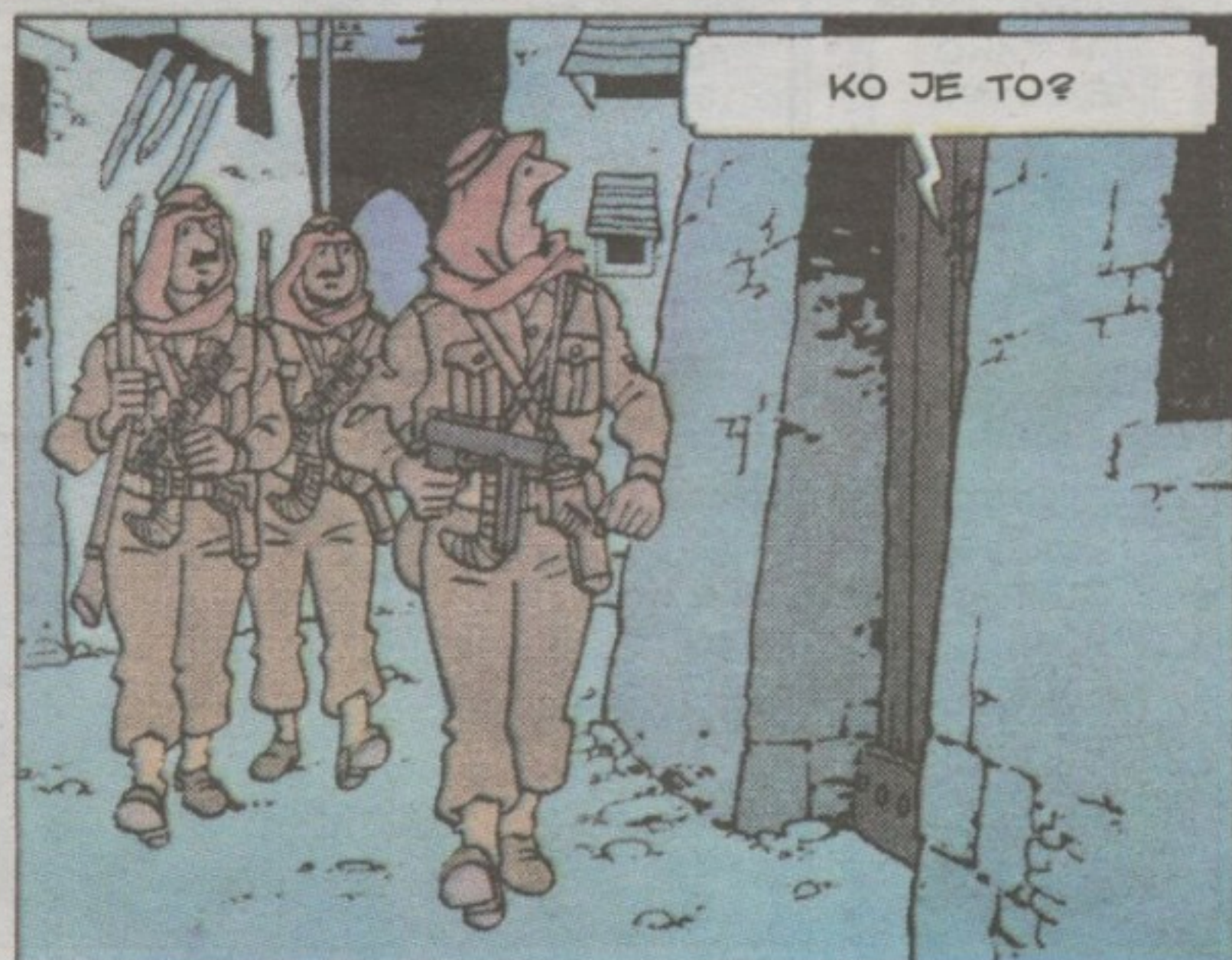

ЈА... ШТА? КО? ОХ...
ИЗВИНИТЕ, НЕШТО САМ САЊАО...
О ГУСАРИМА КОЈИ...

ДОБРО!

ЗАПАЛИКУ ЛУЛУ! ТО
ЋЕ МИ ПОМОЋИ ДА ОСТА-
НЕМ БУДАН!

ОДЛИЧНА
ИДЕЈА!

ГДЕ САМ СТАО? А, ДА... ОД ПРЕ ШЕСТ МЕСЕЦИ,
ЗАХВАЉУЈУКИ УГОВОРУ ИЗМЕЂУ ЕМИРА И
АРАБ-ЕРА, ВАДЕЗДАХ ЈЕ ПОСТАО ВАЖНА
УСПУТНА СТАНИЦА НА ПУТУ ЗА МЕКУ!
ОДНЕДАВНО ЈЕ ЕМИР ДОШАО У СУКОБ
СА АРАБ-ЕРОМ! ОТАДА ЈЕ СВЕ
ПОШЛО НАГОРЕ...

ОДЈЕДНОМ СУ У ЦЕЛОЈ ЗЕМЉИ
ИЗБИЛИ НЕМИРИ А ШЕИК
БАБ ЕЛ ЕРГ СТАО ЈЕ НА
ЧЕЛО ПОБУЊЕНИКА! УЗ ПОДРШКУ
СНАЖНЕ АВИЈАЦИЈЕ,
ЗА КОЈУ СЕ НЕ ЗНА ОКУДА
ЈЕ ДОШЛА, ОНИ СУ УМАРШИРАЛИ У
ВАДЕЗДАХ И ПРИГРАБИЛИ ВЛАСТ!

ОНО ШТО МЕНЕ БУНИ, СЕЊОР
ОЛИВЕИРА, ТО ЈЕ ШТО СУ
„МОСКИТОСИ“ ПОБУЊЕНИКА ИСТОГ
ПОРЕКЛА КАО И АВИОНИ DC3
АРАБ-ЕРА... А ЗНА ЛИ СЕ ЗАШТО
ЈЕ ИЗБИО СУКОБ ИЗМЕЂУ
ЕМИРА И АРАБ-ЕРА?

НЕ... НЕМАМ ПОЈМА!

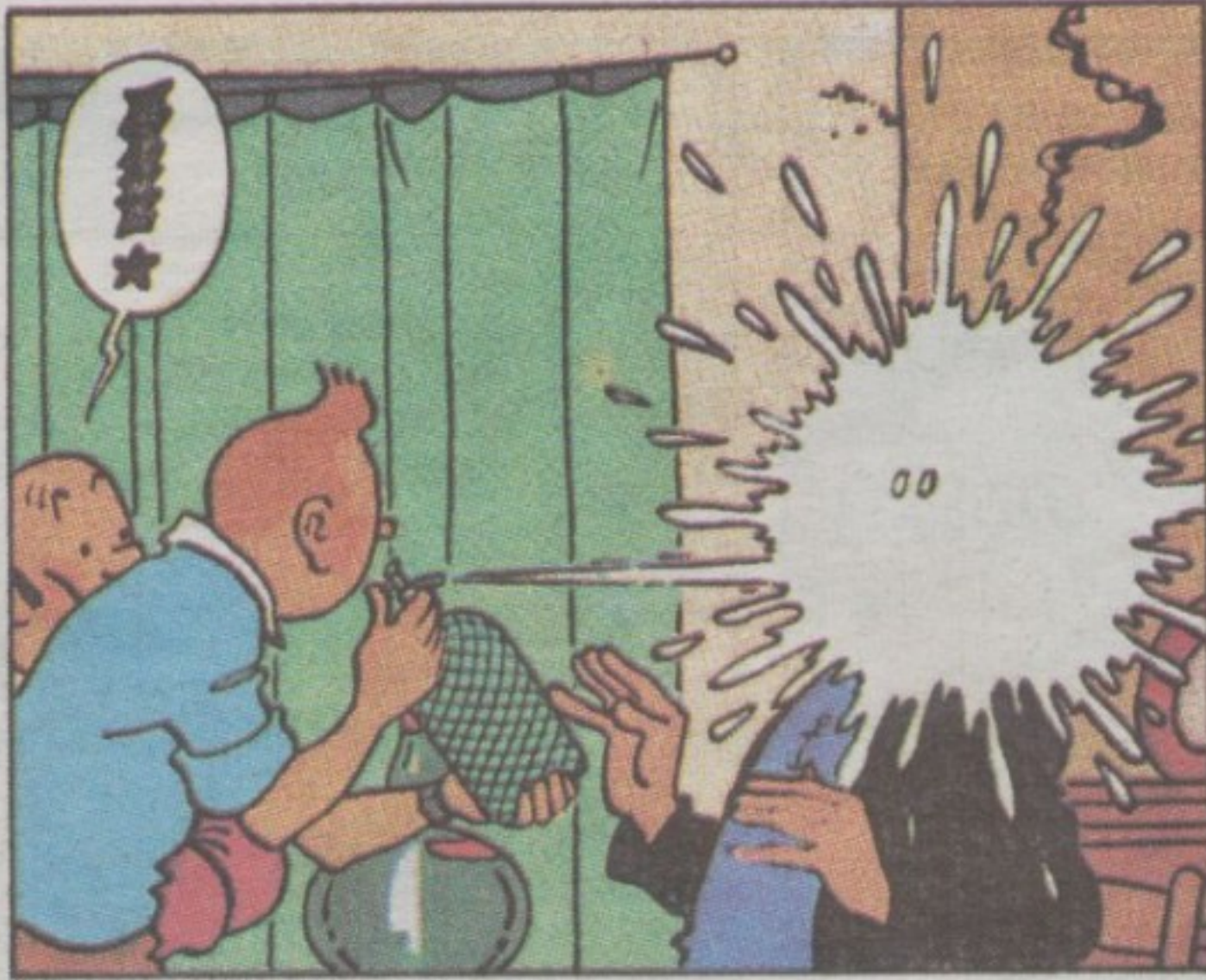

ЗБИЉА? ДОБРО... ВИДЕЋЕМО ТО
КАСНИЈЕ! САД ЈЕ ВАЖНО ДА
ПОМОГНЕМО ЕМИРУ! ШТА ЈЕ С ЊИМЕ?

ПОБЕГАО ЈЕ И НАШАО
УТОЧИШТЕ У ЏЕБЕЛУ,
КОД ПАТРАШ ПАШЕ ЧИЈИ СУ
МУ РАТНИЦИ ОСТАЛИ ВЕРНИ!

ХААААХ!

Ш... Ш... ШТА СЕ ДОГОДИЛО?

ОД ВАШЕ ЛУЛЕ,
КАПЕТАНЕ, ЗАПАЛИЛА
ВАМ СЕ БРАДА!

ХАЈДЕМО, ВРЕМЕ ЈЕ ЗА
СПАВАЊЕ! СУТРА ЋЕМО
НАКН НАЧИНА ДА ВАС
ИЗВЕДЕМО ИЗ ГРАДА И
ДА ВАС ОДВЕДЕМО
КОД ЕМИРА!

У РЕДУ!

ДВА ДАНА КАСНИЈЕ...

ЈЕСИ Л' ВИДЕО?
ПАТРОЛА!

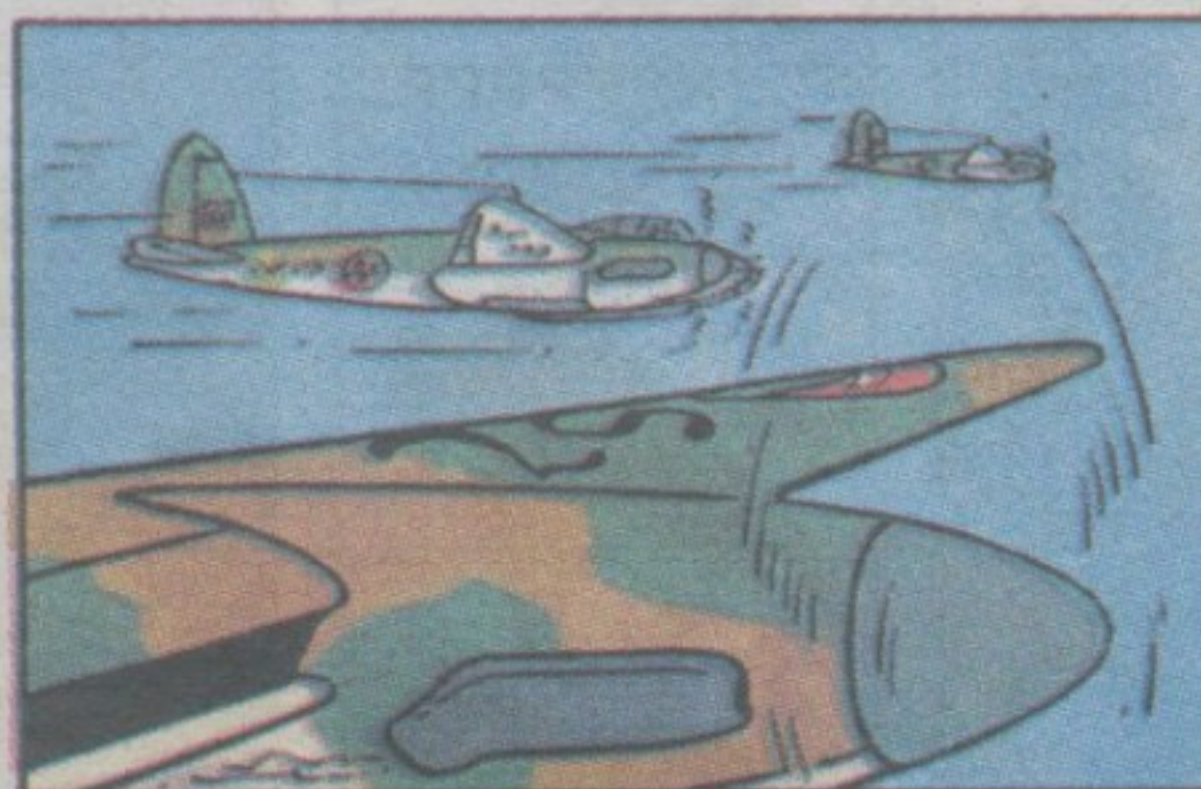
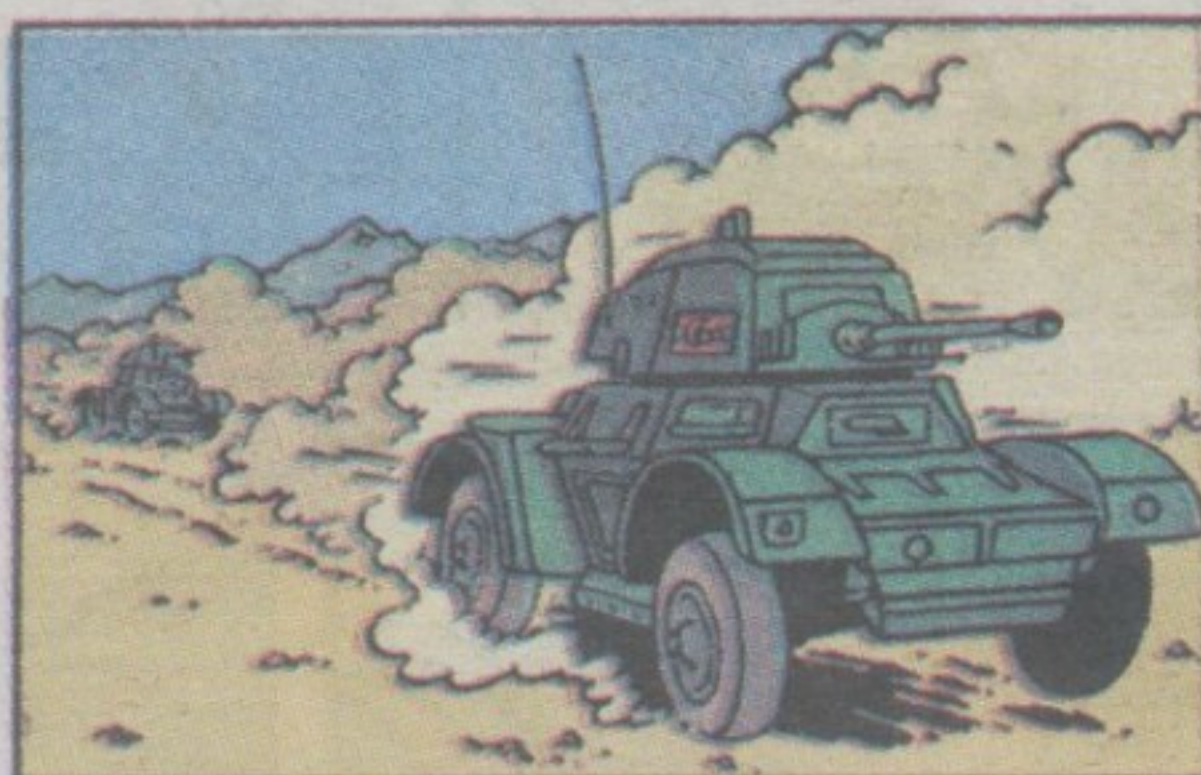
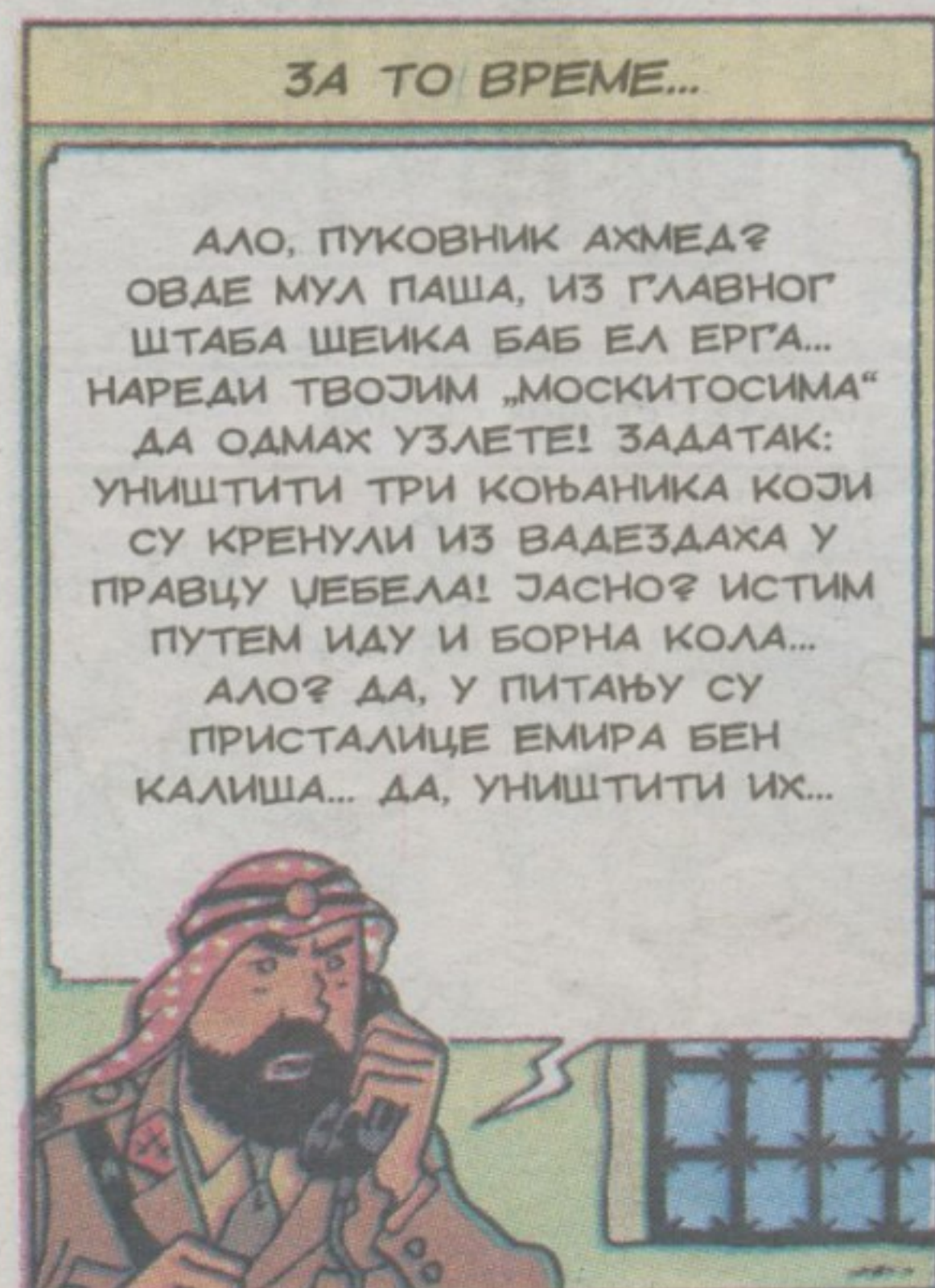
ЗНАМ... САМО
МИРНО!

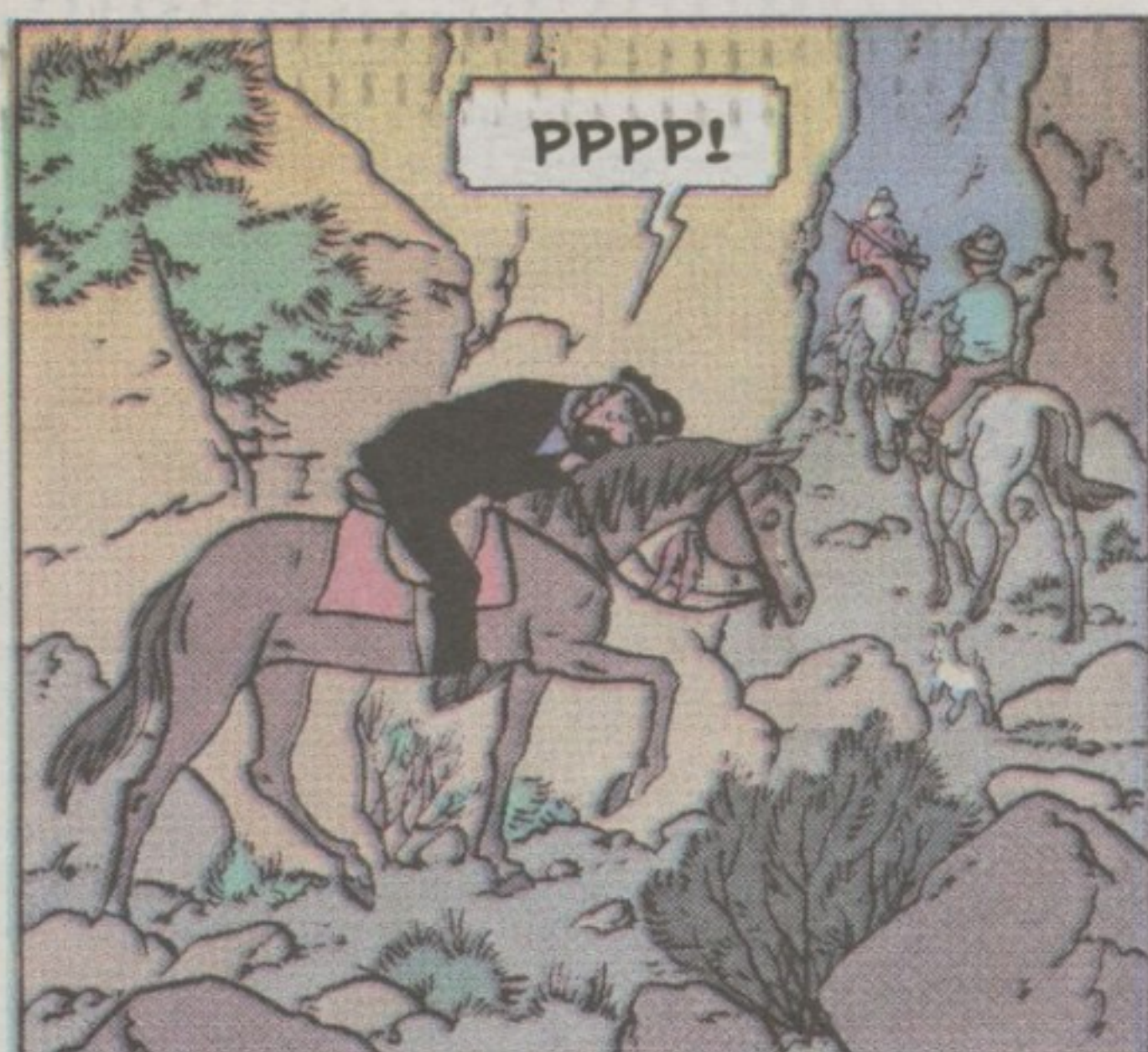
СТО МУ
С...

?

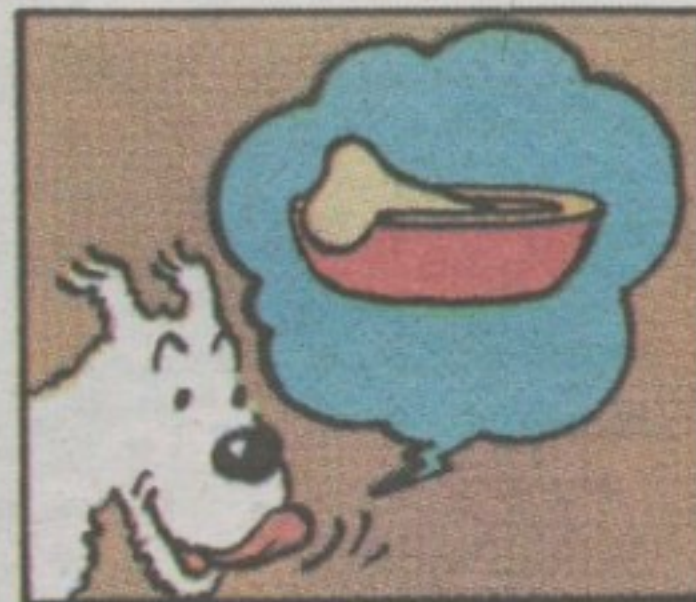

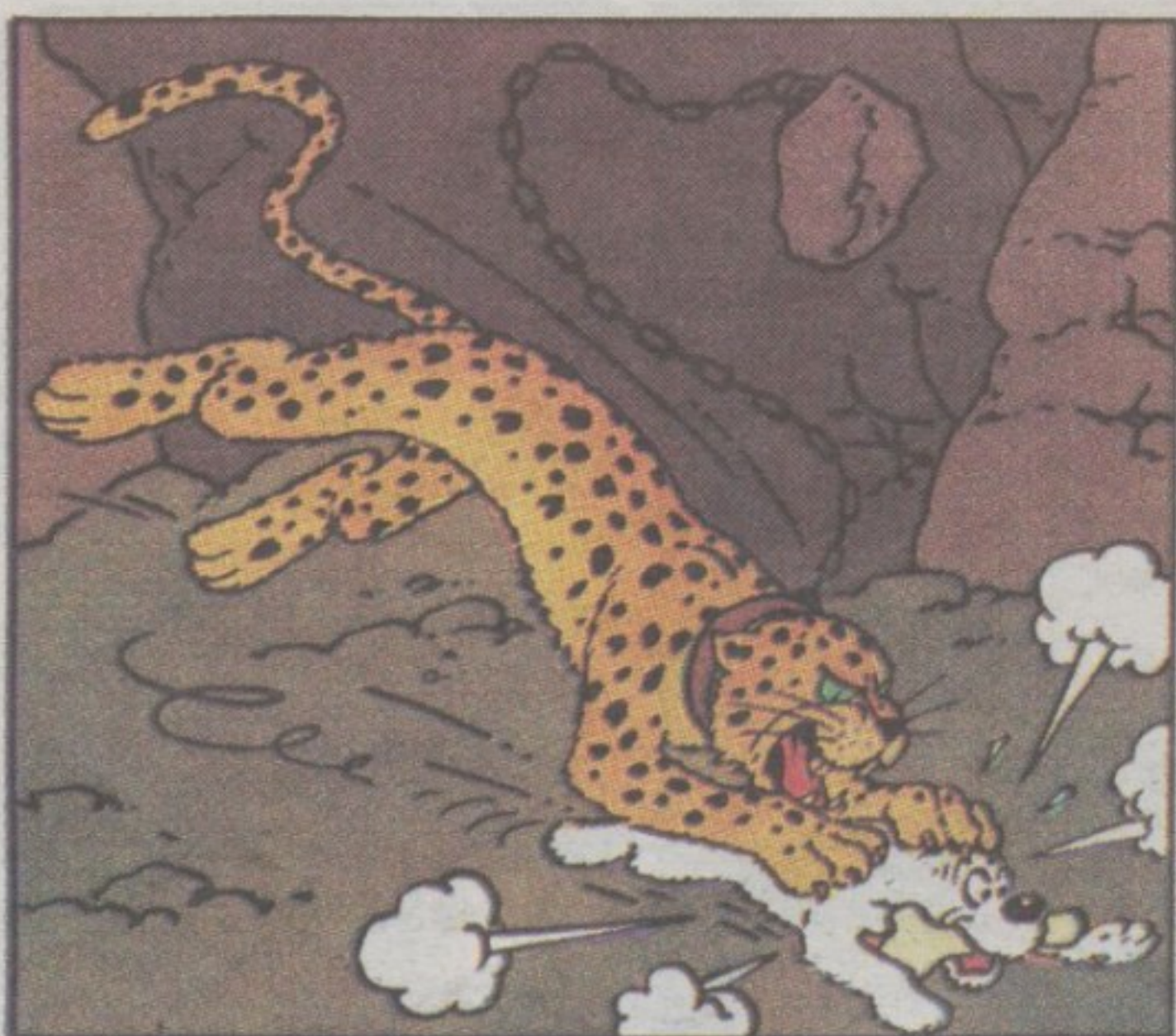

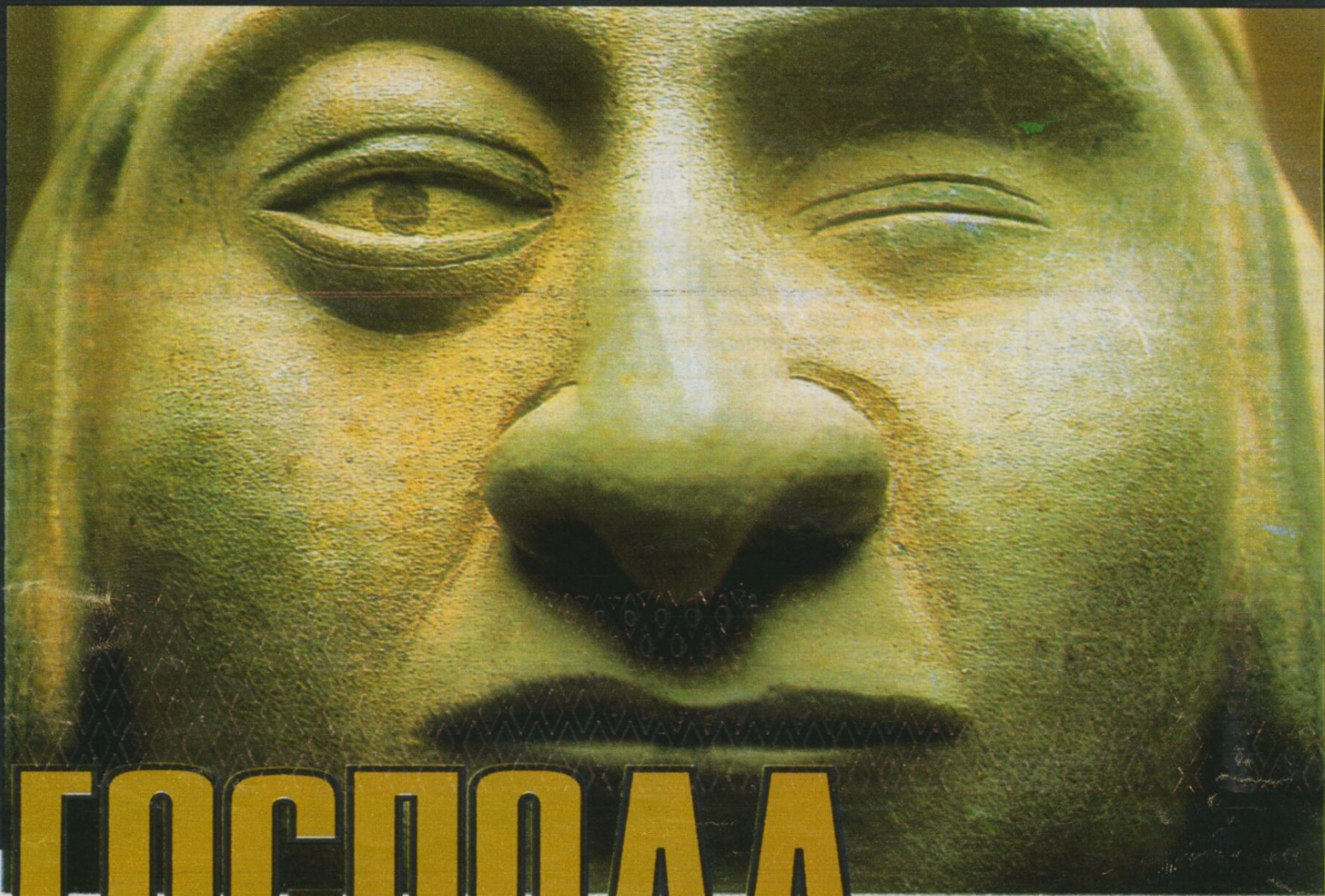

НАСТАВАК У СЛЕДЕЋЕМ БРОЈУ

ПОДНИКНИ
ЗАБАВНИК

Ново откриће цивилизације Мока у Перуу

ГОСПОДА ИЗ ПУСТИЊЕ

Имали су величанствену зграду за прослављање својих обреда и суровог бога коме су жртве приносили у злату и крви. Када су стигла насртљивија племена, морали су да се повуку

Двојица ратника сукобљавају се у пустињи, на граници подручја у ком живе. Лица су им исцртана ратничким бојама. Богате одежде знак су племићког staleжа: на глави округласта капа са златним украсима, велике округле минђуше с драгим камењем, наруквице, туни-

ка украшена одговарајућим хералдичким знацима. Сукоб, у исто време суров и свечан, води се копљима и каменом секирама. Бране се малим кружним штитовима. Кад противник посрне или буде рањен, победник га скида голог, везује око врата и чланака и за косу вуче за собом. Одећа и накит губитника у бици узимају се као трофеј, за-

једно с позлаћеним плаштом у облику јагуарове коже који је најважнији симбол победе.

Када га довуку на трг испред хуаке, велике грађевине блештавих боја која је заузимала главно место у престоници, заробљеника прво показују народу, а затим уводе у малу собу у којој га помоћу халуциногених биљних сокова припремају

за завршни чин. Дрога треба да изазове још већи страх од сурових ликова бога смакнућа који гледа са зидова велике платформе на врху хуаке. Ту му свештеник, наоружан ножем од бакра и злата, једним потезом одрубљује главу сакупљајући крв у златни пехар. Једна свештеница узима пехар и упућује се у унутрашњост здања нудећи врховног поглавара који седи на трону – олтару.

Поглавар затим, с пехаром у руци, излази на терасу која гледа на трг препун људи и, рецитујући песму која призива плодност,

просипа крв као понуду земљи учвршћујући тако узајамне везе које људе повезују с токовима природе и приказујући себе као неприкосновеног учесника у тим токовима.

Изузев неких детаља, овако су највероватније изгледали догађаји који тек данас могу да се разумеју на основу дугогодишњих археолошких истраживања у Хуаки де ла Луна, великој „пирамиди“ од цигле и блата која се, заједно са Хуаком дел Сол, уздизала у средишту древне престо-

нице краљевства Мока на крајњем северу перуанске обале. У том пустињском пределу њихово краљевство цветало је од 1. до 8. века наше ере, у исто време када су Наске са јужне обале симболички „колонизовале“ пампе циновским линијама и цртежима док се поред Лиме оснивао Пакачамак, најсветији град народа Анда. Од времена кад је цивилизација Мока већ била на заласку до појаве царства Инка требало је да прође још пет векова.

Хуака дел Сол и Хуака

де ла Луна заправо и нису пирамиде, него два огромна здања која су током векова стално дограђивана. Данашњи називи ових грађевина новијег су датума јер Сунце и Месец вероватно нису имали никакве везе с правом наменом зграда. У култури људи са Анда те величанствене грађевине и Черо Бланко – света планина која им се уздизала иза леђа – заправо су хуаке, места на којима су се указивале натприродне силе, па су стога седишта најважнијих поли-

тичких и верских светковина краљевства.

Хуака дел Сол данас је сведена на само трећину некадашње величине јер су пљачкаши у доба освајања ових крајева скренули ток реке Моке да би здање срушили и нашли пролазе до његовог блага.

Опљачкани храмови

О томе сведоче оскудни записи из тог времена, а остаци нађени у другим зградама Мока само наговештавају колика је сила воде уништила унутрашњост онога што је вероватно било главно место за сахране у престоници, где леже владари једног од најбогатијих и најлепших краљевстава андског света. Са површином основе 355 са 160 метара

Највероватније је да се у овом малом простору обављала припрема заробљеника за жртвовање

Велика платформа 1, украшена рељефима с ликовима бога смакнућа, била је место где су заробљеници жртвовани одсецањем главе, а крв се скупљала у посебне пехаре.

Собе покривене крововима на две воде вероватно су биле намењене владару

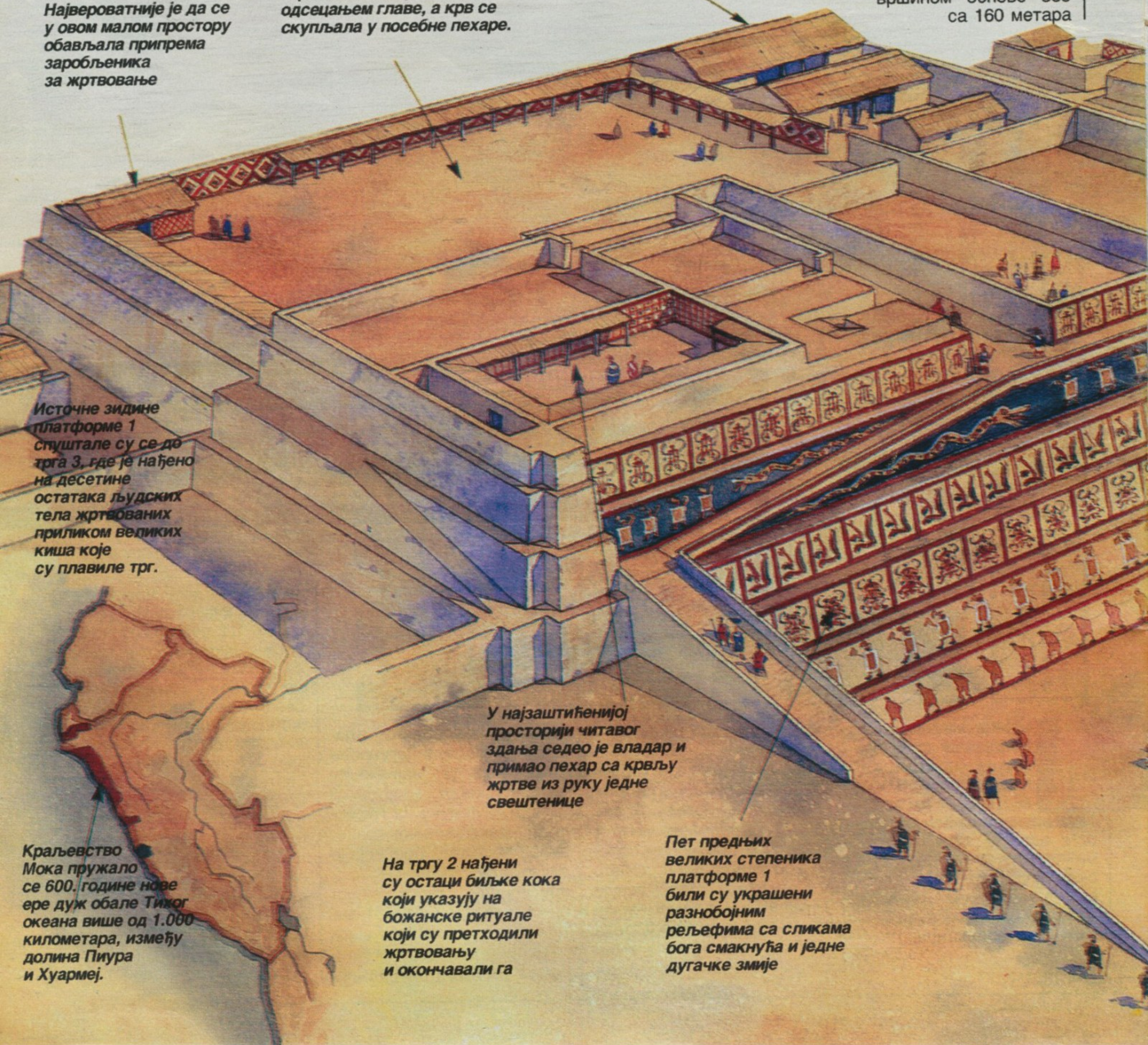
Источне зидине платформе 1 спуштале су се до трга 3, где је нађено на десетине остатака људских тела жртвованих приликом великих киша које су плавиле трг.

У најзаштићенијој просторији читавог здања седео је владар и примао пехар са крвљу жртве из руку једне свештенице

Краљевство Мока пружало се 600. године нове ере дуж обале Тихог океана више од 1.000 километара, између долина Пиура и Хуармеј.

На тргу 2 нађени су остаци биљке кока који указују на божанске ритуале који су претходили жртвовању и окончавају га

Пет предњих великих степеника платформе 1 били су украшени разнобојним рељефима са сликама бога смакнућа и једне дугачке змије

и више од 140 милиона цигла од блата употребљених за њену изградњу, Хуака дел Сол била је највеличанственија грађевина икад направљена од овог материјала у Новом свету.

Хуака де ла Луна је, после векова тајних ископавања и пљачкања, остала у нешто бољем стању. Археолошка ископавања, која данас обавља група француских и перуанских научника под руководством Сантјага Учеди и Клода Кушата, полако откривају гробнице пуне погребних предмета и керамичких посуда, али пре свега мноштво обојених рељефа који су најлепши и најбогатији у овом делу света. Недавно је откривено и право правцато благо: у једном ковчегу археолози су нашли мноштво тканина и бројне

предмете од злата, међу којима се лепотом издваја обредни пехар чија површина изгледа као кожа неке дивље мачке.

Највише изненађења донели су докази о жртвовању људи, а то се догађало у Хуаки де ла Луна. Жртвовање ухваћених племића у рату вероватно је био врхунац читавог политичког и верског живота Мока којима је владало племство стално закупљено ратовањем. Ипак, још није јасно чему је у овом друштву служило ратовање и жртвовање. Археолошке ископине показују да се краљевство Мока проширило заузимањем неких приобалних долина. На древним фрескама и рељефима рат се приказује више као витешки ритуал, са биткама које су се водиле међу самим племићима Мока, а не против неких других народа.

Могуће је да је ритуални рат, који је у андским пределима био

ПОЛИТИЧКО И ВЕРСКО СЕДИШТЕ

Последња археолошка истраживања указују да би Хуака де ла Луна, реконструисана на овом цртежу, могла да буде званично седиште узвишених владара Мока чији су преци, међутим, били сахрањивани у оближњој Хуака дел Сол. Обреди жртвовања који су се овде одвијали били су врхунац показивања власти и верског заноса.

Најважнији део читаве грађевине била је платформа 1, највиши „спрат“. Међутим, сложени начин градње до данас је само делимично растумачен. Моке су имале обичај да

често обнављају своје монументалне грађевине градећи нове делове изнад оних старијих, напуњених земљом, стално увећавајући укупну величину зграде. Приликом тих радова добро су пазили да не униште старе рељефе заштићујући их слојевима земље или песка зато што су веровали да верске слике, чак и када се више не виде, и даље имају натприродну моћ. Такво њихово уверење омогућава данас археолозима да открију разнобојне и добро очуване рељефе из различитих епоха ■

познат под именом „тинку“ (удруживање два противника) имао двоструку улогу: с једне стране, био је то земаљски одговор на принцип по ком је космичка равнотежа резултат усклађивања две супротне силе,

а са друге, могуће је да је победнички исход једне овакве борбе прса у прса целој породици или групи требало, пре свега, да омогући да стекне веће поседе. Тако су моћници ове врсте „андског феудализма“ посредно или непосредно завладали већим делом северне обале Перуа.

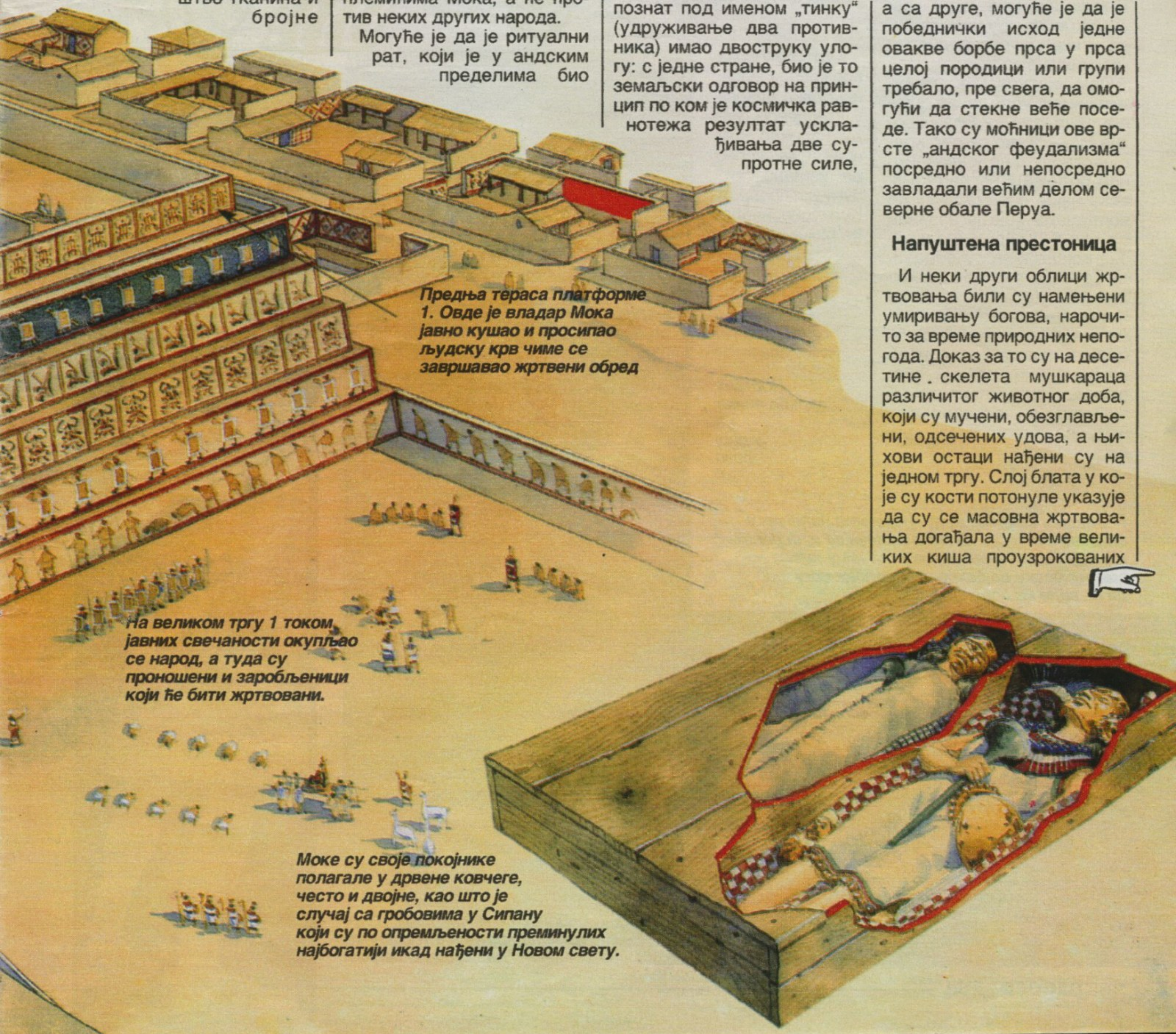
Напуштена престоница

И неки други облици жртвовања били су намењени умиривању богова, нарочито за време природних непогода. Доказ за то су на десетине скелета мушкараца различитог животног доба, који су мучени, обезглављени, одсечених удова, а њихови остаци нађени су на једном тргу. Слој блата у којем су кости потонуле указује да су се масовна жртвовања догађала у време великих киша проузрокованих

Предња тераса платформе 1. Овде је владар Мока јавно кушао и просипао људску крв чиме се завршавао жртвени обред

На великом тргу 1 током јавних свечаности окупљао се народ, а туда су проношени и заробљеници који ће бити жртвовани.

Моке су своје покојнике полагале у дрвене ковчеге, често и двојне, као што је случај са гробовима у Сипану који су по опремљености преминулих најбогатији икад нађени у Новом свету.

је затим краљевствима Сикан (700–1370) и Киму (850–1470. године) која су такође процветала у плавним оазама северне обале Перуа. Када су Инке 1470. године освојиле престоницу Кимуа Чан Чан, укинувши им снабдевање водом, одмах су заробиле веште златаре чија су дела створила мит о Перуу – онај који је толико заслепио шпанске освајаче. У том злату, које је довело до слома андских држава, али је означило и почетак краја шпанске империје, још блиста сећање на моћ и уметничко умеће госпoде из пустиње, народа Мока ■

З. М.

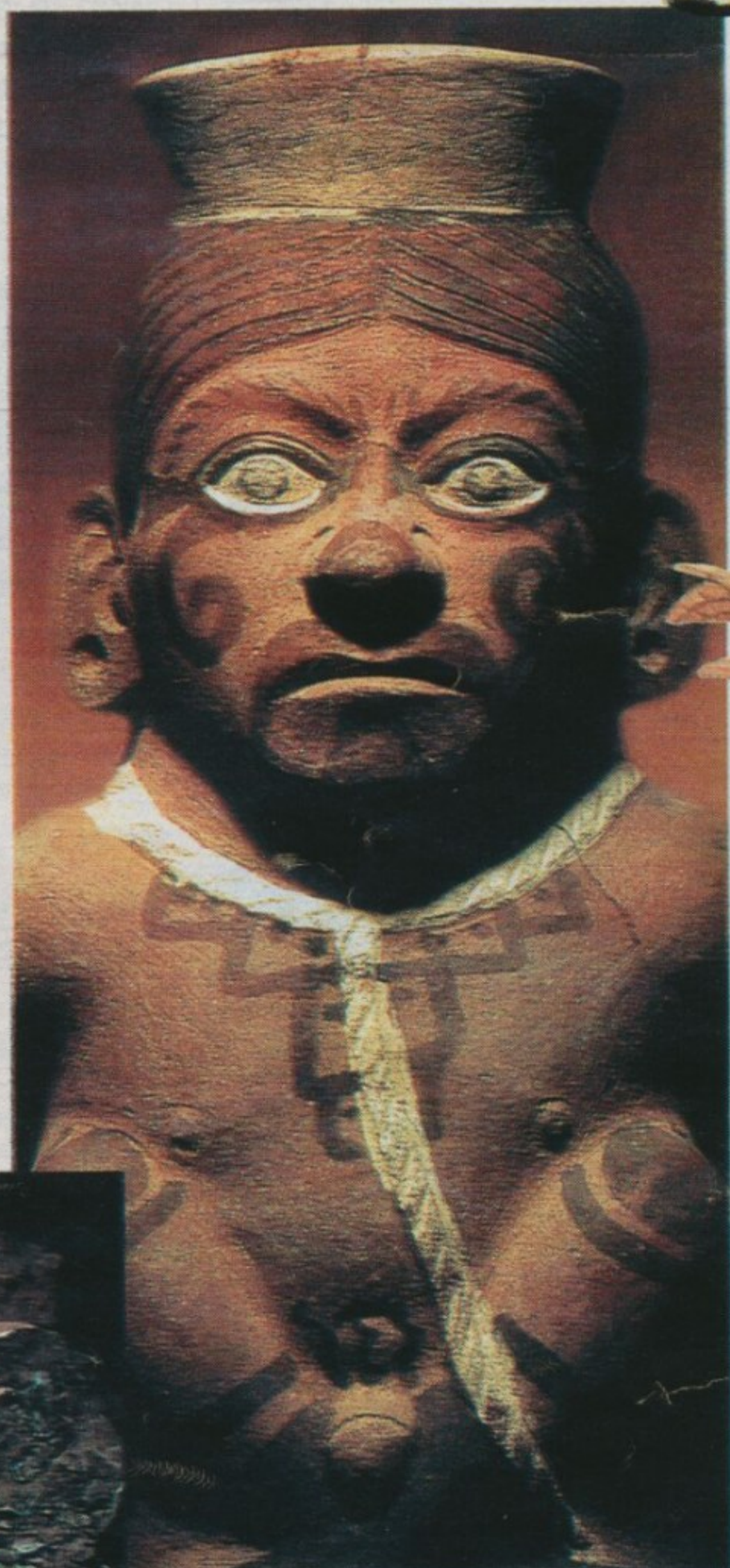
сличном непогодом какав је данас Ел нињo. Вероватно да би се умирили духови планине (апу) који су, по мишљењу народа Анда, утицали на природне токове везане за воду.

Ова жртвовања, међутим, нису успела да удаље силе које су биле против Мока. Тако се ово краљевство нашло у незавидном положају негде око 8. века наше ере, када су се поплавама које је изазвао Ел нињo придружиле и разне војске које су силазиле са Анда, а биле су претходнице потоњег царства Инка. Уништена поплавама и сувише слаба да би се бранила од новог начина освајачких ратова, престоница Черо Бланко је напуштена и претворена у неку врсту огромног гробља.

Ови медаљони вероватно су пришивани на капе ратника. Мотиви на њима обично су ратници или змије, али има украса и у облику рака

Култура Мока преживела је још неколико векова у утврђеном граду Галондо који ипак није успео да избегне потпуну пропаст. Културно наслеђе Мока припало

Портрет заробљеника на једној вази

Последњи загрљај: међу гробовима нађеним у близини Хуаке де ла Луна налази се и, вероватно, мајка с дететом. Жена је на лицу имала посмртну маску од бакра чији делови могу да се виде на лобањи

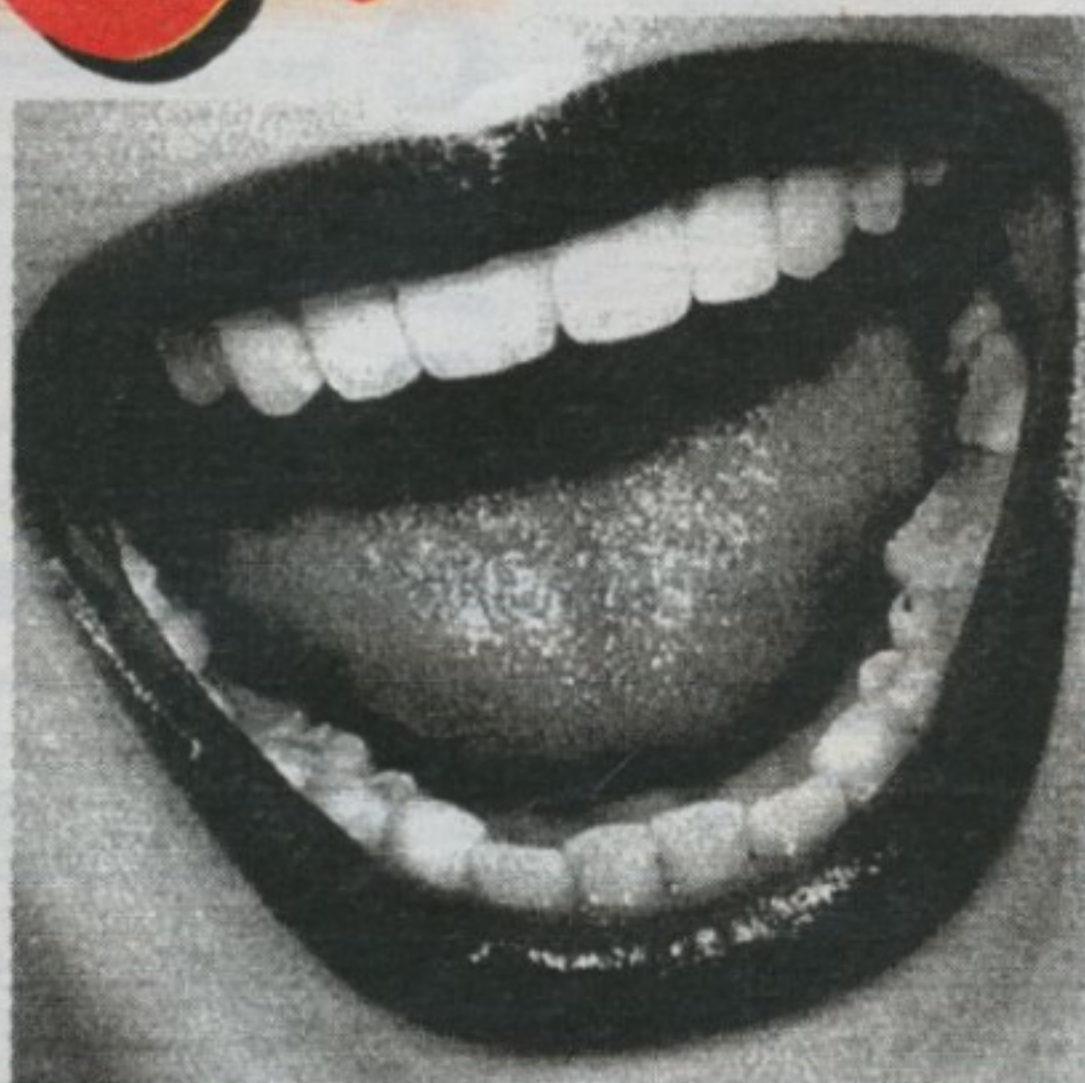

Данас се мисли да је овако изгледао ратник с трофејним плаштом на леђима

ЗАШТО КАКО?

ЗАШТО СЕ ЗУБИ МЕЊАЈУ?

Зуби се појављују када беба напуни неколико месеци. Како расте, тако добија све више зубића и полако почиње да једе чврсту храну.

Ови први зуби код сваког човека називају се млечни, јер их беба добија док је млеко њена основна храна. Има их укупно 20. Млечни зуби задржавају се неколико година. Како дете почиње брже да расте и да једе више чврсте хране, млечни зуби постају сувише слаби да би обављали своју улогу,

па полако испадају. Замењују их нови, јачи, стални зуби.

Сталних зуба има 28, по 14 у свакој вилици, односно по 7 у левој и 7 у десној са сваке стране вилице. Отприлике, са 20 година могу да се добију и такозване осмице или умњаци, по још један зуб са сваке стране у обе вилице. Они могу, али и не морају, да се појаве, а некад су чак и вишак и сметају осталим зубима, па морају да се изваде. Дакле, одрастао човек треба да има укупно 32 зуба ■

ЗАШТО ЈЕ ПЧЕЛА КОРИСТАН ИНСЕКТ?

Пчела припада једном од највећих редова инсеката, опнокрилцима који имају два пара опнастих крила. Њена грађа савршена је за прикупљање хране. Она црпи нектар из цветних чаша и узима цветни (полевни) прах из прашника који својом плувачком слепи у грудвице, а затим га ногама убацује у „корпице“ смештене на задњим ногама у облику малих удубљења оивичених тананим дланицама.

И усни прибор пчеле прилагођен је скупљању хране. Пчела, као и сви инсекти, има три пара усних делова: предње, средње и задње вилице. Међутим, средња и задња вилица веома су издужене и подсећају на цевчицу помоћу које пчеле усисавају медни сок.

Усисани нектар не доспева у желудац, иначе би га пчеле свариле и од меда не би било ништа, већ у посебно проширење у ком га пчеле чувају до свог повратка у кошницу где справљају мед од материјала које су прикупиле.

У кошници постоје пчеле радилице чији је главни задатак да скупљају полен, нектар, разне смоле и да луче восак од кога граде саће. Восак је производ метаболизма пчела. Мужјаци пчела зову се трутови и углавном не раде ништа. Њихова основна улога је размножавање. Главна пчела зове се матица. Она у саће полаже јаја из којих се рађају нове пчеле. Матица може сама да одреди да ли су кошници потребне радилице (неплодне женке

пчела) или трутови и да, у зависности од тога, одабере које ће јаје да положи. Пре сваког полагања јаја матица се најпре сама увуче у ћелију саћа да би се

уверила да је у њој све у реду. У том послу увек је прате радилице које јој додају храну, милују је пипцима и поклањају јој пажњу која свака краљица заслужује ■

„Танталовим мукама“ називамо најтеже могуће патње на које човек може да буде осуђен. Израз потиче из грчке митологије и везује се на судбину Тантала, размаженог сина врховног бога Зевса.

Тантал је био богат и моћан краљ града Сипила у Лидији на малоазијској обали Егејског мора. Захваљујући напорима оца да га заштити од сваке невоље, живео је спокојан, срећан у богатству

и није знао ни за једну бригу овога света. Размажени краљ, који је често с бесмртним боговима уживао у најлепшим гозбама на Олимпу, почео је себе да сматра натчовеком а затим и равним свом оцу Зевсу. Постао је обестан, охол, уображен и сујетан. Чак је одавао тајне богова које би чуо на Олимпу и кришом доносио и делио пријатељима амброзију и нектар, божанску храну и пиће које смртнике чине бесмртним. Иако га је Зевс опо-

ЗАШТО ВЕЛИКЕ МУКЕ НАЗИВАМО ТАНТАЛОВИМ?

мињао, очеве претње Тантал није схватао озбиљно, па је постао још дрскији. Убио је свог сина Пелопоса не би ли проверио да ли ће богови открити да је за трпезом послужено људско месо. Богови су Пелопоса поново оживели, али је овај поступак Зевс сматрао довољним да свог сина сурово казни.

Зевс је осудио Тантала на троструке муке – да вечно

буде у самртном страху, вечно гладан и вечно жедан. Бацио га је у Хад, подземни свет, и осудио га да стоји у бистрој води до врата која би се повлачила када би покушао да је пије, а да му над главом висе грање пуне најлепших плодова воћа које би се подизале када би он покушао да их убере ■

Владана Рашић

четрдесет три

ДОДАЈТЕ!

На линије упишите
називе наших река
тако да добијете
опште именице.

Р _ _ _ _ _
С _ _ _ _ ТАР
У _ _ _ _ К
_ _ _ _ _ НА
П _ _ _ _ А

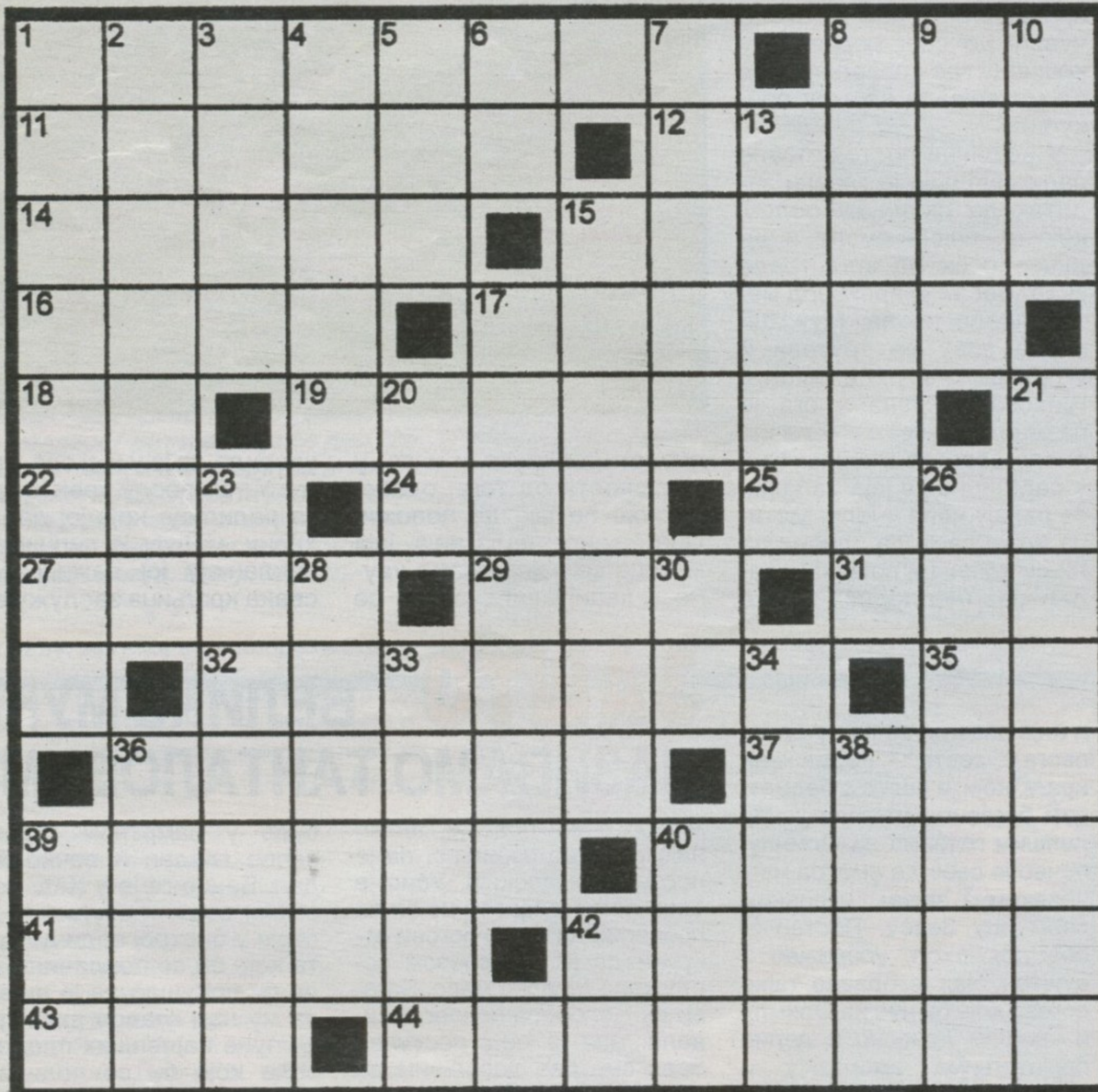
УКРШТЕНЕ РЕЧИ

ВОДОРАВНО: 1. Украсна биљка са слике, 8. Гозба, 11. Мирисно средство, 12. Острвска држава у Тихом океану, 14. Пренос звука бежичним путем, 15. Цвет јаког и пријатног опојног мириса, суноврат, 16. Генерални секретар ОУН, Кофи, 17. Име композитора Менделсона, 18. 16. и 8. слово азбуке, 19. Врста

укурасног грма, 22. Амерички тлумац, Норман, 24. Прост број, 25. Сеоско подручје, 27. Азијска држава, главни град Багдад, 29. Ждребе арапског коња, 31. Чувени француски бициклиста, Бернар, 32. Најлакши хемијски елемент, 35. Седмо и 27. слово азбуке, 36. Ситно, мало, 37. Девојке, 39. Пионир филма на Балкану, Милтон, 40. Етиопски краљ из грчког мита, Клименин муж, Меропс, 41. Берићетно, 42. Женско име, 43. Превлака на Малаки, 44. Биљка с плавим цветовима ■

УСПРАВНО: 1. Врста украсне биљке, клинчић, 2. Онај који приређује, дотерује музичко дело, 3. Укус, обичај неког времена, 4. Женско име из чувене песме Алексе Шантића, 5. Етничка група у Лаосу, 6. Иницијали пијанисте Тасовца, 7. Годишња приредба, 8. Пуцкетати, 9. Врста украсне биљке, перуника, 10. Припадник најбројнијег словенског народа, 13. Мелодија, напев, 15. Непристрасно, широкогрудо, 17. Владарска титула у старом Египту (мн.), 20. Упишите: З.Т., 21. Украсна биљка из породице љиљана са два листа који чине као процеп, 23. Украсна биљка мирисних листова и цветова, деспик, 26. Врста украсне биљке, саса, 28. Појас који држи чврсто седло уз коња, 30. Други и трећи самогласник, 33. Сви украси једне позорнице, 34. Староседеоци Камбоџе, 36. Прастановник Новог Зеланда, 38. Ратар који земљу обрађује плугом, 39. Таман, 40. Један тонски род, 42. Иста слова ■

ИЗБАЦИТЕ УЉЕЗА!

ОСЛО
САРАЈЕВО
САПОРО
МОНТРЕАЛ
ИНСБРУК

СПОЈИТЕ ПАР!

(Римска митологија)

1. Марс	а. бог времена
2. Нептун	б. бог вештине лечења
3. Јупитер	в. бог стада и шума
4. Меркур	г. бог рата
5. Ескулап	д. бог вина и весеља
6. Сатурн	ђ. бог ватре и ковачке вештине
7. Јанус	е. бог муње, грома, правде...
8. Вулкан	ж. бог мора
9. Фаун	з. бог пољопривреде
10. Бахус	и. бог трговине

ПОГОДИТЕ!

ЛЕШНИК (2)
КЕСТЕН (2)
МОГРАЊ (3)
КРУШКА (3)
??????? (6)

Решења на
страни 57

Бр. 69/42
ЛИСТА ИНОСТРАНИХ СИНГЛОВА
(19-26.10.2002.)

1. (3) + RED HOT CHILI PEPPERS
- The Zephyr Song (3)
2. (1) + PAUL WELLER
- It's Written In The Stars (5)
3. (4) + GARBAGE - Shut Your Mouth (4)
4. (2) + SUPERGRASS - Grace (5)
5. (10) + PEARL JAM - I Am Mine (2)
6. (8) + SUEDE - Positivity (4)
7. (9) + BON JOVI - Everyday (5)
8. (5) + AVRIL LAVIGNE - Complicated (6)
9. (-) + THE ROLLING STONES
- Don't Stop (1)
10. (12) + THE STROKES - Someday (4)
11. (-) + RICHARD ASHCROFT
- Check The Meaning (1)
12. (13) + THE CALLING - Adrienne (3)
13. (17) + NO DOUBT - Undemeath It All (4)
14. (16) + THE STREETS
- Don't Mug Yourself (2)
15. (15) + LEANN RIMES - Life Goes On (3)
16. (-) + OASIS - Little By Little (1)
17. (18) + BRYAN ADAMS - Here I Am (2)
18. (7) + WEEZER - Keep Fishing (7)
19. (6) + AEROSMITH - Girls Of Summer (6)
20. (11) + TRUCKS - It's Just Porn Mum (7)
21. (14) + THE WHITE STRIPES
- Dead Leaves & The Dirty Ground (8)
22. (21) + ASH - Envy (8)
23. (22) + PUDDLE OF MUDD
- She Hates Me (9)
23. (23) + RAMMSTEIN - Feuer Frei (9)

Испали:

EMINEM - Clearing Out My Closet (5)
NEW FOUND GLORY
- My Friends Over You (5)
SOUNDTRACK OF OUR LIVES
- 21st Century Rip Off (6)

Листу уређује и води Ах-Неша.

ЛИСТА СИНГЛОВА ДОМАЋИХ

1. (1) + ПРВИ ПУТ - Пре игре (8)
2. (-) + HAVANA WHISPER
- Secret Agent Man (1)
3. (3) + DRAFT - Нови дан (4)
4. (4) + ПРОЦЕС - Душанова (2)
5. (2) + П. И. БЛАЖА & КЉУНОВИ
- Звуци родног краја (5)
6. (6) + РАМБО АМАДЕУС
- На овим просторима (11)
7. (7) + ORTODOX CELTS - The Real Me (11)

Испали:

RAPID FORCE - Hero (6)

Листу уређује
Давид Вартабедијан.
Тонски реализатор емисија
Данијел Гичков.

(У сарадњи са Round Records-ом)

105,2 и 91,5 MHz FM Stereo

С ОНЕ СТРАНЕ
ВЕРОВАТНОГ

ОСВЕТА БЕЛОВЕ ВЕШТИЦЕ

Духови мало кад
наносе озбиљне
повреде онима којима
се приказују. Али,
један случај познат је
као изузетак од овог
правила... Догађај се
збио у Робертсон
Каунтију, у држави
Тенеси, после
1817. године и тада је
описиван као
„највећа америчка
прича о духовима”

Породица Цона Бела, имућног поседника који је узгајао памук, била је бројна, са чак деветоро деце. На његовој, као и на готово свим осталим плантажама на југу Сједињених Америчких Држава, радили су углавном робови. Ипак, Бел изгледа није био сурови робовласник који се иживљавао на потчињенима. Он је, као и цела његова породица, био предани хришћанин, па се окрутност никако није уклапала у његова верска убеђења.

Оно што се тих година догађало на њиховом поседу описао је Белов син Ричард у својој књизи „Несрећа на-

ше породице”, објављеној 1846. године, четврт века после догађаја које описује.

Непријатан задах

Када су невоље почеле, Ричард је имао само седам година. Његова старија сестра Бетси, за коју се може рећи да је имала главну улогу у целој причи, у то време била је здрава девојчица од дванаест година.

Први знаци необичних појава у домаћинству Белових били су прилично безазлени. Куцање и шкрипање чули су се на вратима и прозорима током ноћи, али чим би неко од чланова породице упалио светло у намери да провери шта се то

дешава, звуци би престајали. Није прошло много времена, а звуци су почели да се чују и унутар куће. Чинило се да потичу од невидљивих животиња, као да су пацови глодали ножице кревета, понекад су звучали као гребање псећих шапа по поду, беспомоћно клепетање крилима невидљивих птица по таваници. Временом је бука постала некако злослутна. Уплашену децу будио је звук псећег ланца који се вуче и удара по поду њихове собе, други пут им се чинило да се руши намештај...

После годину дана присуство некога, или нечега,

Провера отрова на кућној мачки породице Бел

почело је да се осећа и на други начин, а не само као бука. Нешто је почело да свлачи покриваче са деце док су спавала, а једном приликом рођак који је преноћио код Белових пробудио се јер је нешто скинуло покривач са њега. Угледавши ћебе како шета уокколо у људском облику, зграбио га је и повикао: „Ухватио сам духа!“ Чврсто стиснувши свој улов, потрчао је да га баци у ватру. Надао се да ће тако породицу Џона Бела заувек ослободити утваре. Али, пре него што је стигао до камина, соба се испунила неподношљивим смрадом. Мирис је био тако непријатан да је морао да баци плен и тетурајући се оде до врата не би ли удахнуо свежег ваздуха. Када је поново ушао у кућу, непријатни задах се изгубио, а заједно с њим и облик под ћебетом.

Од тог времена дух је постао и физички насртљив према укућанима. Једне ноћи мали Ричард пробудио се вриштећи јер га је нешто тако снажно вукло за косу да је помислио да ће му је ишчупати. Родитељи су потрчали да му помогну, али су се збунили зачувши плач још једног детета – исто се догађало Бетси у другој соби.

Дух говори

Напад на децу нагнао је родитеље да потраже помоћ. Плашећи се да им нико неће веровати и да ће их прогласити лудима, до тада нису много говорили о ономе што их је задесило. Сада су се одважили да замоле за помоћ свог доброг пријатеља Џејмса Џонсона.

портрет
ЗАБАВНИК

25.10.2002.

У Џонсоновом присуству дух је почео да производи различите, готово људске звуке: мљацање и страшно крклање као да се неко дави да би на крају био угушен. Џонсон је одлучио да на сваки начин покуша да разговара са духом. Узалуд је постављао бројна питања – одговор на њих било је само бесмислено звиждање. Али, он је био упоран, и данима је долазио и покушавао да га приволи на разговор.

Једнога дана зачуо се слабашан шапат, сувише тих да би био разумљив. Недуго затим глас је постао јачи док се јасно и гласно нису зачуле речи. Глас је, изгледа, црпео снагу из Бетси која је већ напунила тринаест година и, очигледно, била особа која је занимала духа, јер су се необичне појаве мало кад збивале без њеног присуства. Она је изненада постајала опчињена. Испрекидано је дисала, а временом је почела да пада у транс који је трајао 30–40 минута. Чим дође свести, дух је почињао да говори као да је из ње извлачио снагу. Неки од посматрача сумњали су да то Бетси говори из трбуха. Али, лекари су више пута проверавали ову претпоставку стављајући руку преко њених уста док је дух говорио. После тога тврдили су да није било никаквих покрета њених гласних жица.

Када би дух узео глас, могли су да му постављају питања. Али, на једноставно питање чији је он дух одговарао је увек другачије. У почетку је то било: „Ја сам дух некога ко је био веома срећан, али је узнемирен и сада сам веома, веома несрећан!“ Следећи пут рекао је да је он Индијанац чије су кости премештене, потом да је Кејт Бет, жена из места за коју се сумњало да је вештица.

Временом је то постао читав хор различитих гласова који су научили како да произведу звук. Називали су себе чудним именима, на пример, Црни пас и Јерусалем, и описивали себе као „породицу Кејт Бет“. То је, по свој прилици, значило да су они духови који су били у вези са њом.

„Белова вештица“, како је овај дух назван, имала је изгледа неколико различитих личности. Неке од њих биле су добронамерне, а неке за-

сигурно не. Дух је помагао члановима породице који су му се допадали. Једном је чак спасао живот једном од дечака који је упао у живо благо провлачећи се кроз уски пролаз у пећини недалеко од куће. Дете је мислило да му нема спаса када се отвор изненада осветлио, а глас му рекао: „Ја ћу те извући!“ Следеће чега се сећа јесте да му је нешто попут снажних руку дохватило ноге и подигло га на сигурно.

Према Луси, мајци породице, дух је био посебно нежан. Она је окупљала око себе радознале и препричавала приче из Библије показујући изванредну вештину да подучава и објашњава непознато. У паузама за освежење ниоткуда се стварало воће и падало у крило запањеним гостима.

Једном приликом, када се Луси осећала лоше, за-

Бетси Бел

чуо се глас духа: „Луси, сирота Луси, како се осећаш?“ Следеће чега се она сећа јесте киша лешника који су пали пред њу. Када је рекла како нема чиме да их отвори, зачуло се крцкање и Луси је угледала прегршт очишћених плодова како леже надхват њене руке.

На рођенданској прослави једног од дечака дух је створио пуну корпу поморанџи, грожђа и банана. Тврдио је како их је донео са Кариба као посебан дар за ову прилику.

Сабласни ударци

Далеко од тога да је дух увек био тако љубазан. Са чупања људи за косу прешао је на ударање. Бетси је била његова уобичајена мета, али ни посетиоци који би га узнемирили нису били поштеђени.

Кажњавао их је боцкањем и ударцима, а касније су на тим местима налазили модрице и црвенило.

У једном тренутку Бетси се привремено преселила у оближњу кућу код другарице, како би видела да ли ће узнемиравање престати, али ништа се није променило. Бука се и даље чула у дому Белових, а дух је наставио да удара Бетси.

Кад је напунила шеснаест година Бетси се верила, али дух се успротивио овој вези. Сваки пут када би пар био заједно, испољавао је такву окрутност и насиље према Бетси да је бежала из собе вриштећи. Чим би верник отишао, чуо би се јасан глас: „Молим те, Бетси Бел, немој да се удаш за Џошуу Гарднера“. Малтретирање је очигледно превршило сваку меру – Бетси је раскинула веридбу.

Отац породице „стари Џек Бел“, како је дух изабрао да га зове, такође је трпео. Од првог појављивања духа господин Бел осећао се лоше, као да му неко гура нешто у уста снажно му раздвајајући вилице. Временом му је језик постао тако отечен да данима није могао ништа да поједе нити да каже.

Догађаји су достигли врхунац уочи Божића 1820. године. Џон Бел лежао је болестан. Недељу дана није устајао из кревета, а дух је свакодневно беснео на њега.

Син Ричард успео је да наговори оца да устане и прошета са њим, али Џон је заустављен снажним ударцем у лице. Сео је на пањ испред куће покушавајући да дође до даха. Изненада, његово лице почело је да се грчи, а ципеле су му одлетеле у ваздух. Болесни стари човек срушио се на пањ. Док су му се сузе сливале низ образе, дух је победнички урлао и завијао над њим.

Крај је дошао 20. децембра. Тог јутра Џон је изгледа заспао, а после доручка породица га је затекла у коми. Његов син Џон Млађи отишао је до ормарића с лековима и видео да је бочица с прописаним леком нестала. На њеном месту стајала је реторта до пола напуњена тамном течношћу која се димила. Одмах су послали слугу да доведе лекара, али зачуо се дух усхићеног гласа: „Узалуд покушавајте да оживите старог Џека – овог пута је мој. Више неће устати из кревета.“

Када је стигао, лекар је одлучио да испроба

сadrжај течности из реторте на кућној мачки. Животиња је изненада поскочила, два-три пута се завртела око себе и пала мртва. Остатак течности бацио је у ватру да не би направила још неку невољу. Следећег јутра стари Џон је умро, али дух га ни тада није оставио на миру. Радосни усклици чули су се на сахрани, која је коначно и прекинута када се зачуо пијани глас како пева: „Дај ми још брендија, ооооо!“

Зли дух појављивао се у кући Белових још неколико месеци после смрти старог Џона, а његова последња посета била је посебно узбудљива. Једне вечери породица се одмрала после вечере када се зачуо звук попут топовског ђулета које кроз димњак пада на огњиште. Ударило је о под и откотрљало се до решетке камина где је експлодирало у облаку дима. Истовремено се чуо глас: „Одлазим, нећете ме видети седам година. Збогом свима!“

У кући породице Бел најзад је завладао мир.

Седам година касније у кући су живели још само Луси и двојица од њених синова. У обећано време поново се зачуло куцање, поново је неко скидао покриваче са кревета. Али, овога пута породица се договорила да не обраћа пажњу на ове појаве и после две недеље оне су заиста и престале.

Још два пута дух се појавио у новом дому Џона Млађег. Други пут обећао је да ће се вратити за 107 година. Било је то 1828. године. Ако се 1935. године нешто необично и десило, није забележено.

Заувек тајна

И после скоро два века појава „Белове вештице“ остала је необјашњена. Загонетни догађаји трајали су непуне четири године (не рачунајући повратак 1828), а о њима су сведочили не само чланови породице, већ и бројни посетиоци.

Најнеобичнија је трагична смрт Џона Бела. Иако, савим сигурно, није била природна, никада није поведена истрага. Уколико није био жртва натприродних сила, свакако је био жртва људске руке. У сваком случају, прича о његовој смрти мора да се сврста међу најнеобичнија нерасветљена убиства у свету ■ С. Ђ.

ЗАБАВНИКОВ 300

Брзином муње мала птица лети од једног цвета до другог. Крила јој трепере толико брзо да се њихови обриси сливају тако да људско око не може да прати њихово кретање. Такви су колибри. Најмањи међу њима, бумбар-колибри, махне крилима до 78 пута у секунди (за исто време врабац махне крилима само 13 пута) и за један сат може да превали и 100 километара. Поред тога, бумбар-колибри, као и сви његови сродници које су научници поделили у 400 врста, може да лети како право тако и уназад, али и да пред неким цветом „лебди у месту“ и да за то време својим дугачким и мало повијеним кљуном пије из њега нектар и лови инсекте залепљене за тај слатки сок.

Тајна је у грађи перја

Муњевито мењање правца лета није за колибрија никаква тешкоћа и та га особина свакодневно спасава од птица грабљивица које на њега насрћу. Колибри су иначе непредвидљиви, недруштвени и, с обзиром на своју величину, неустрашиви. Према припадницима своје врсте показују нетрпељивост и терају их из околине коју сматрају својом, а у сукобу с већим противником користе оштар кљун, и то не само за одбрану већ и за напад.

За колибрије се каже да су „крилато драго камење“. Њихово перје пресијава се металним сјајем и у свим дугиним бојама. Блистави покривач није дарован на рођењу: тајна лежи у грађи њиховог перја. Светлост која пада на пер-

КРИЛАТО ДРАГО КАМЕЊЕ

За осамдесет секунди колибри могу да обиђу 57 цветова и из њих исисају нектар. Неке врсте граде гнезда не већа од половине љуске ораха

је одбија се од рожнатих слојева који га чине и разлаже се у бојама дуге. Колибри су вероватно једине птице које се никад не упр-

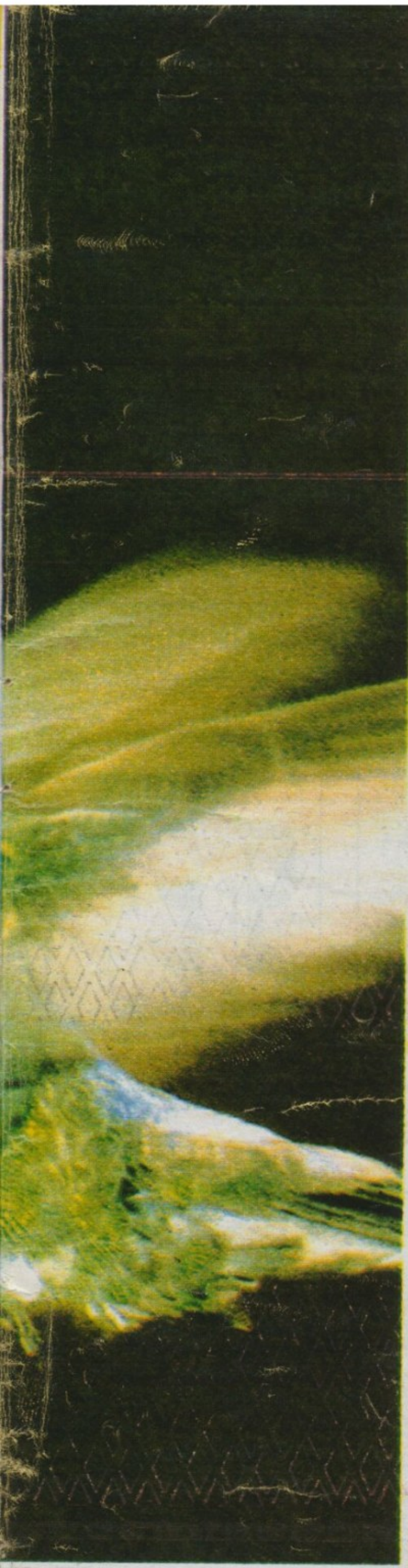
љају и којима је перје увек савршено чисто, без трунке прашине, јер они никад не слећу на земљу.

Ове сићушне птице не живе само од цветног нектара, како се обично мисли. Кад у лету „стане“ испред неког цвета и у њега завлачи кљун, он чешће

тражи инсекте јер су му неопходне беланчевине из тела бубица које вешто лови језиком. Док се колибри тако храни, на његовом перју остаје цветни прах и птица летећи са цвета на цвет омогућава опрашивање биљака. Неке врсте колибрија за 80 секунди могу да посете 57 цветова.

Јаје – петина грама

Размена материја у телу колибрија је, због његове брзине и покретљивости, огромна. Колибри удахне и

Дивље гуске
лете у облику клина.
Предводница
сече ваздух,
остале
штеде снагу

СРЕЋАН ПУТ!

Стари Грци и Римљани нису знали за сеобе птица. Сматрали су да се оне током зиме крију у пећинама из којих излећу кад дани већ приметно отопле. Тек касније, у доба великих морепловаца и путника који су откривали земље око полутара, примећено је да се тамо преко зиме могу видети птице којих у то време нема у Европи.

Више од половине европских птица сели се на југ већ с првим хладним данима. Неке врсте лете саме, друге у паровима, неке у јатима, али све се враћају појединачно. Путујући на југ, птице се у лету крећу долима река или правцем великих удолина. Слабије најчешће лете ноћу, јаче дању. Увек у исто време, у истом правцу.

Оне птице које последње одлазе враћају се прве, оне које нас прве остављају долазе последње. Последњи крилати путници одлазе у новембру, а већ у фебруару поново су код нас.

У најпознатије врсте селица, које нас напуштају да би зиму провеле на крајњем југу Европе или у северним и екваторијалним крајевима Африке, спадају ласте, роде, чворци, ждралови, дивље гуске, црвендаћи, вивци. Селице не лете високо, а крупније међу њима, дивље гуске на пример, заузимају

У октобру
чворци
крећу на пут.
Постижу брзину
од 50 до 100
километара на сат

**Дани су све краћи и
хладнији и оне су већ
одлетеле на југ,
у топлије крајеве
где за њих још има хране
у изобиљу**

облик клина или латиничног слова „V“ да би на тај начин лакше савладале отпор ваздуха. По правилу, птице не лете високо и спуштају се повремено да би се одмориле и потражиле храну.

Пре лета, чији им почетак одређује урођени, биолошки часовник, птице се добро наједу тако да резерве масти при поласку износе 40 до 50 одсто њихове телесне тежине. Мање птице „напабирче“ резерву масти за 5 до 15 процената своје тежине и због тога током селидбе чешће слећу на земљу.

Треба на крају додати да птице тркачице које се селе добар део пута преваљују пешице, а барске пливајући ■ **К. В.**

Захваљујући уским, лучно
заобљеним крилима, градске
или чађаве ласте као да су
створене за лет

И ждралови
лете у јату.
Онима са север
Европе циљ је
Шпанија,
осталима
Мароко
или Тунис

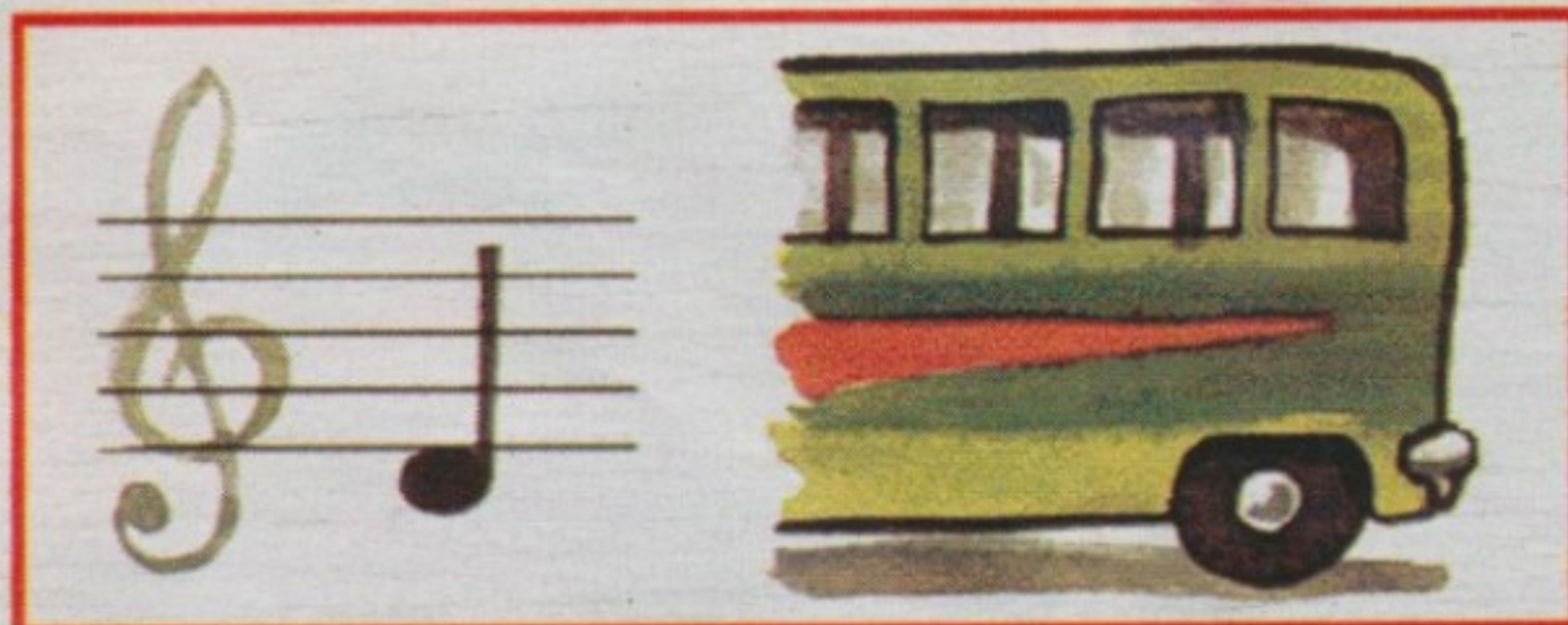

Роде користи
ваздушне струје
да би без
махања крилима
„јдрила“
кроз ваздух
штедећи
тако снагу

издахне четири до шест пута у секунди, па му је потребно двоструко више хране но што је сам тежак. И то је објашњење што ова мала птица живи само у топлим крајевима, као што су Средња и Јужна Америка и јужни део Мексика где има обиље цвећа.

Гнездо колибрија одговара њиховој величини и код неких врста није веће од половине орахове љуске. Женка лежи на јајима 14 до 19 дана. Јаје најмање врсте колибрија тешко је свега једну петину грама! ■ **К. В.**

ШТА ЈЕ

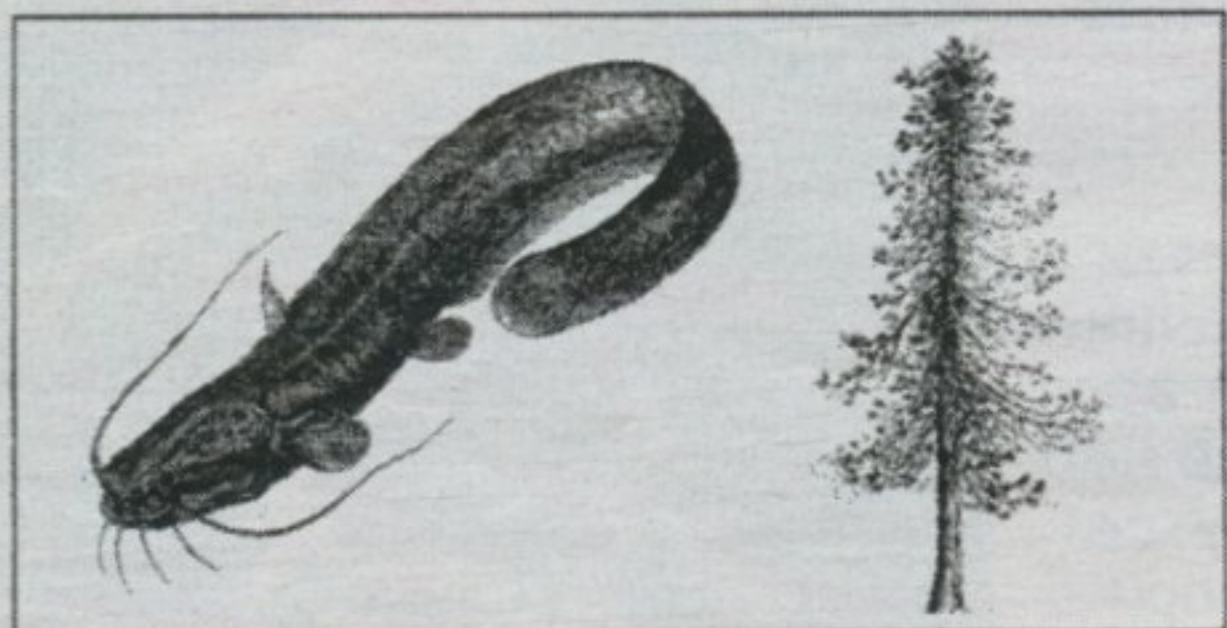
?

РЕБУС је логика, игра, знање, довитљивост, радозналост, памћење, размишљање, проницљивост, мудрост, разбигра... И шта све још, прочитајте сами

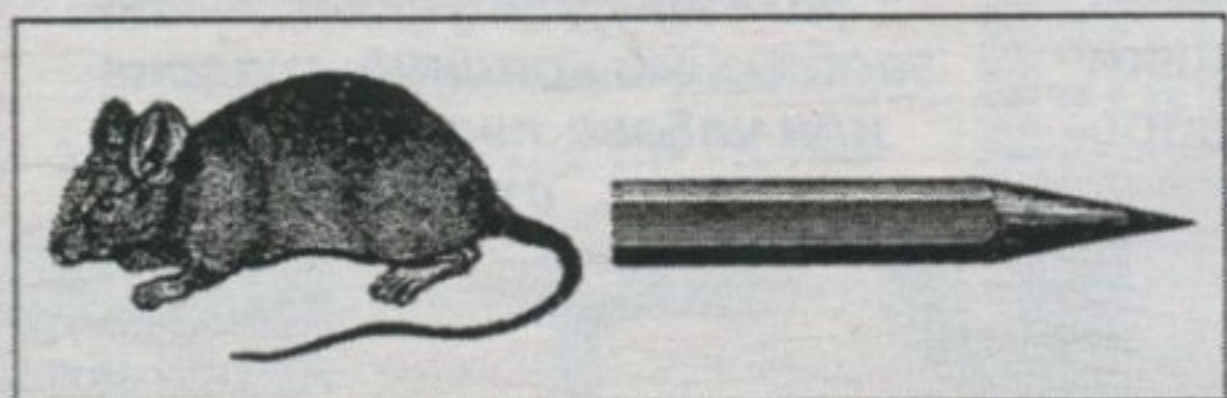
РЕБУС је загонетка код које се речи (или делови речи) замењују сликама или знаковима (словима, бројевима...).

Реч ребус настала је у Француској, у 16. веку, а води порекло од латинског RES – ствар, што буквално значи – помоћу ствари. Могуће је да је настала од латинског израза non verbis sed rebus, (не помоћу речи, већ помоћу ствари).

Најједноставнији ребус је онај код кога се делови речи једноставно замене сликама:

(COM+BOF = Comdor)

(МШИ+ОЛОВАКА = Мишоловка)

Међутим, ретко се дешава да се слике могу употребити »без остатка«. Ако од неке речи треба одузети слово, испред или иза ставља се зарез који је својим репићем окренут ка слици. Зашто баш зарез? Па зарез је, у писању, већ усвојен као знак који се ставља у реч кад неко слово недостаје, као код речи »ајде«, или код скраћеног писања година, на пример '69. Ово правило потребно је због тога што у ребусу с већим бројем елемената лако може да

Два наша града

Б 100m²

5' Ћ

дође до забуне да ли се зарез односи на претходну или следећу слику.

Ево једног ребуса из »Златне књиге« објављене 1932. године.

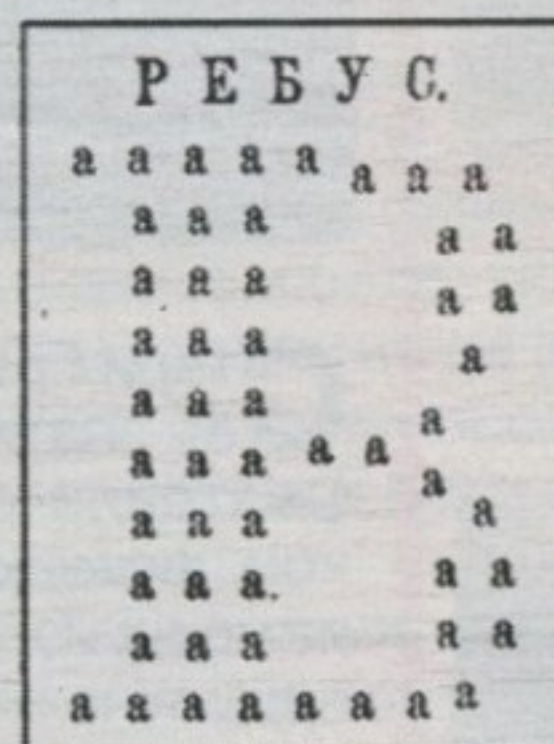
Сло(н) + Г + (с)ом + (х)раст + у М А + ласт(и)це + (п)ари(ћ) + (вр)ане + сл(он) + (н)ога + С + веп(ар) + О + ква(ка) + ри(с) = Слоном расту мале ствари, а неслота све показари.

Поред визуелних, постоје и литерарни ребуси, најчешће у облику песме за децу. Слике, уместо да се нацртају, описиване су речима. Покушајте да »решите« ову песмицу Чика Јове Змаја:

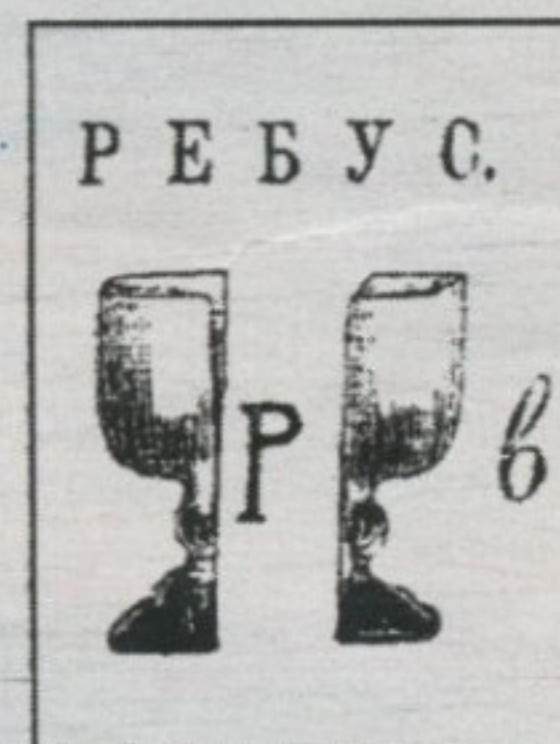
Што ми прва пола значи,
У воћу ћеш, брате, наћи,
Реч сам врло кратка,
А позната свима;
Што зрелије које воће,
То ме више има.
Друга ј' пола права страв,
Чисто човек да се чуђи
Е, то могу чинит' људи.
Кад саставиш обе поле,
Шта се онда ствара?
Један мудрац грчки
из времена стара.

(СОК + РАТ = СОКРАТ)

Ребус се може поигравати међусобним односима слова или слика (примери су из првих бројева Чика Јовиног часописа »Невен« из 1880):

В о л А = вола

ча + Р + ша + в

Решење можете добити и пребројавањем једнаких елемената:

АО АО АО АО АО

5 АО = петАО

Такође и ако нечега у ребусу нема:

ИПЕЛА

(решење је: Немап – нема П)

У енглеском језику изговарање појединих слова може се заменити појмовима.

1 4 U 1 4 me (one for you, one for me – један теби, један мени), или: I C U R YU 4 me (I see you are too wise for me – видим да си за мене препаметан).

КАКО ЈЕ ПОЧЕЛО

Текстови исписани египатским хијероглифима, кинески идеограми или писмо Маја по облику на први поглед личе на ребусе, али то нису – у питању је сликовно писмо код кога слике означавају договорен ликовни израз гласова или слогова и нису буквални описи нацртаних предмета и појмова. Код ребуса су слике и знакови сами по се-

би тачно оно што јесу – тек у међусобним везама на неочекиван и забаван начин граде нов појам или реченицу.

Стари Грци често су користили сличност имена својих градова или острва са другим појмовима и представљали их на новцу у облику својих »двојника« који су били лакши за визуелно приказивање и за памћење. Тако је грчка колонија Селинус на Сицилији, чије је име настало од имена дивљег першуна који је тамо растао, на новчићу била представљена сликом те биљке.

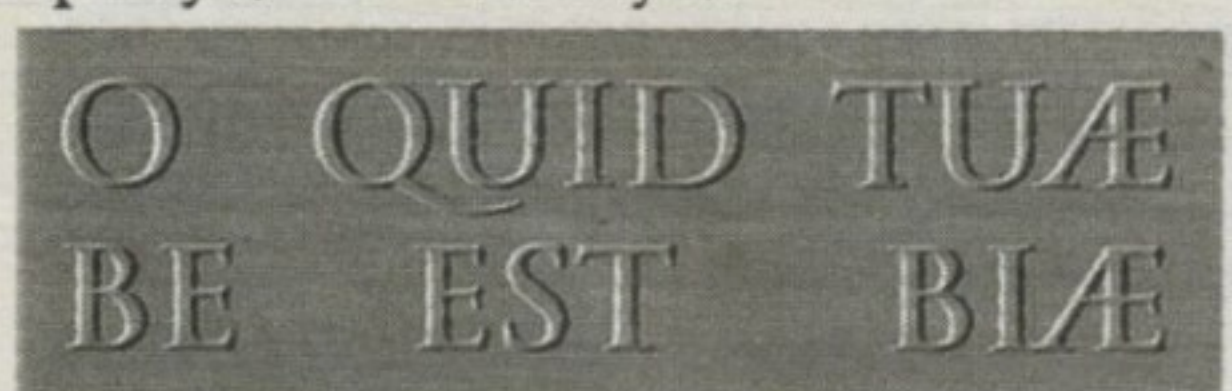
Селинус (530–500. пре н. е) аверс

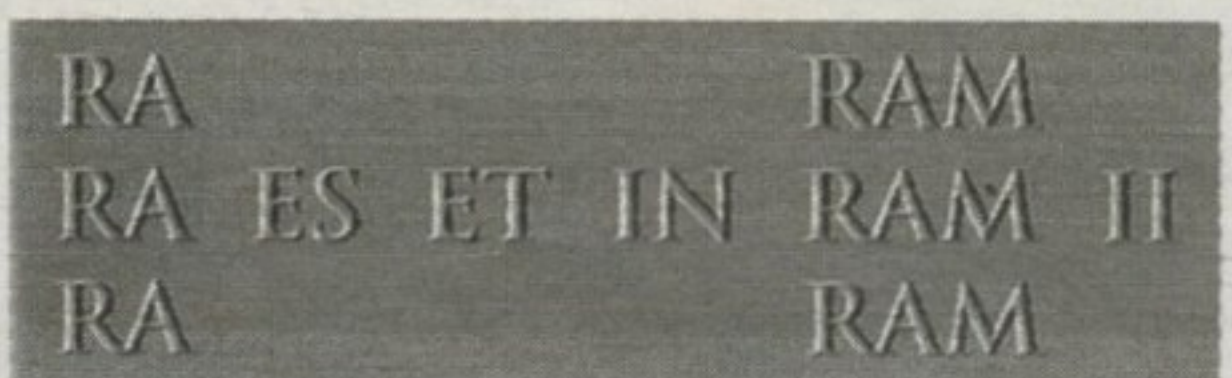
Родос (384–109. пре н. е) реверс

Исто тако, Родос је имао нацртану ружу, Мелос нар, а град Анкона савијену руку јер је реч ангкон значила – савијен. Ребуси, као и друге сликовне представе, били су веома корисни тамо где је већина људи била неписмена.

Погледајте два словна ребуса из старог Рима: први користи предлог SUPER (НАД) и поставља слоге један изнад другог; други удвојава и утројава слоге (TER = трипут; BIS = двапут):

O SUPERBE QUID SUPEREST TUAE SUPERBIAE? Ти, ташти човече, хоће ли ишта остати од твог поноса?

TERRA ES ET IN TERRAM IBIS Земља си и у земљу ћеш се вратити.

У средњем веку у Енглеској ребуси су постали популарни за владавине Едварда III и коришћени приликом састављања грбова. Хералдички печат опата од Ремсија (Ramsey) састојао се од слике овна у мору: ram (рем) = ован; sea (си) = море, а презиме Честер (Chester) било је замењено грудима (chest) на којима је звезда (star).

На слици је грб Оксфорда (ox = во; ford = газ).

Извесни Роберт Лонгтон, који је поклонио нове прозоре својој бившој школи – Краљевском колеџу у Оксфорду – потписао се на сваком тако што је слова TON невероватно издужио (long = дугачак), дакле: Long-ton.

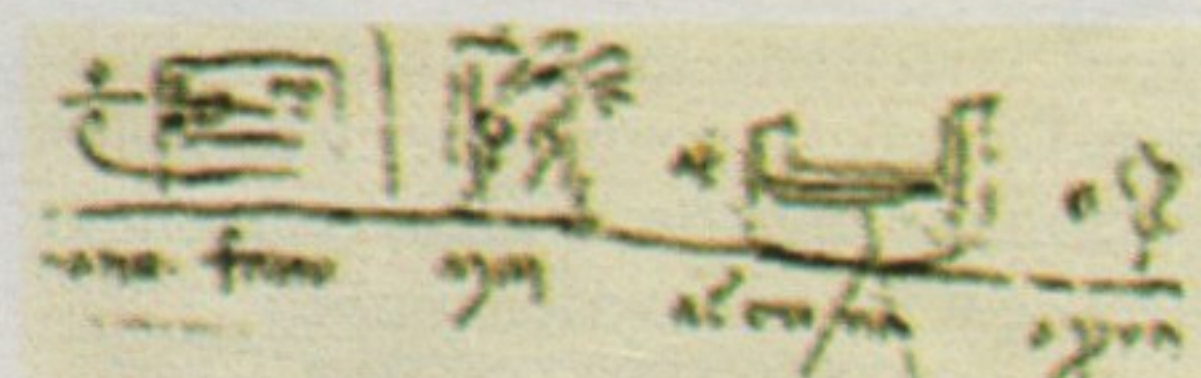
Ево још једног средњовековног ребуса – заправо, ребус се налази само на средини горњег дела слике; велика илустрација сугерише одговор. СОЛ и ЛА су ноте, док се реч fides налази НА речи ficit: Sol La fides sus ficit = Sola fides sufficit, што значи: Довољна је само вера (за спас душе).

ЛЕОНАРДО, БАХ И КЕРОЛ

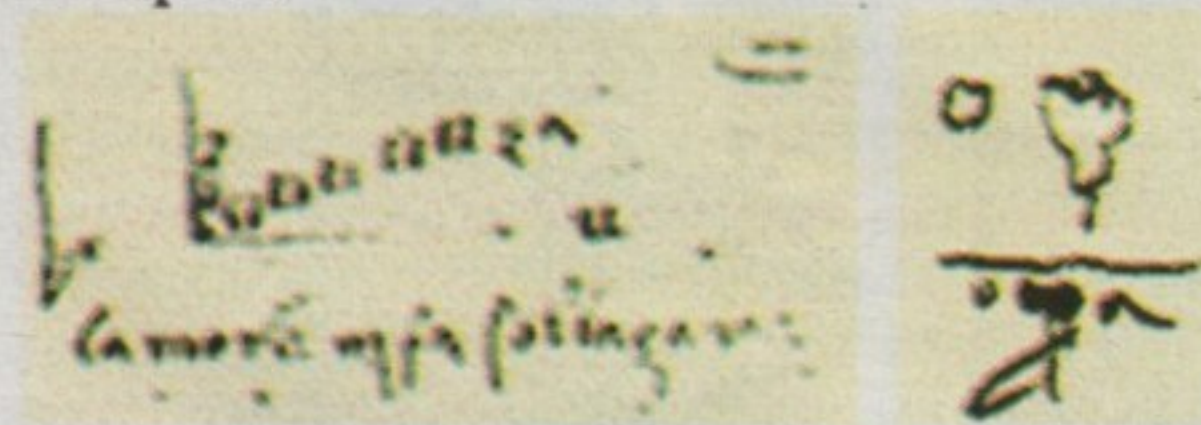
Леонардо да Винчи волео је игре речима и међу његовим белешкама остало је забележено и неколико ребуса:

1) IN + felice/felce (папрат) + setaccio (сито) + perla (бисер) + more (купине) = INFELICE SE TACCIO PER L'AMORE (Несрећан, ако због љубави ћутим)

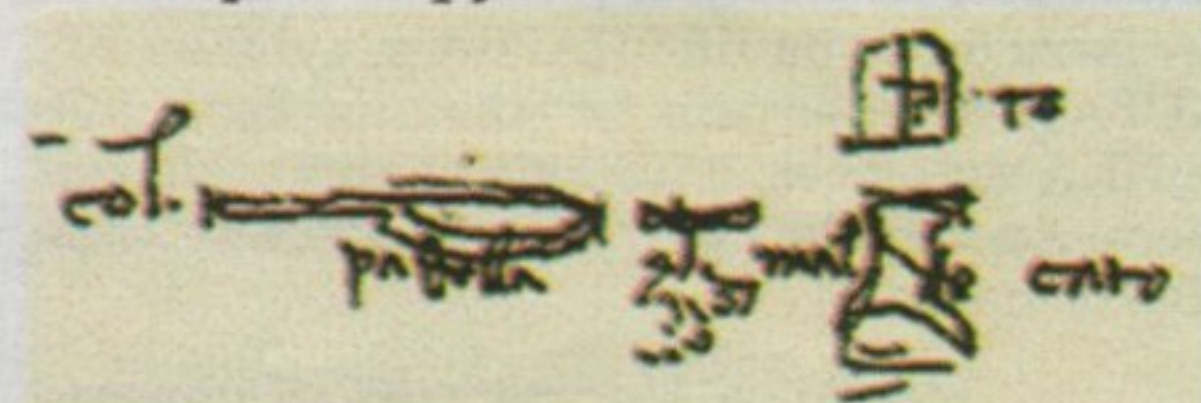

2) Nono (деветина) + Fa (нота) + TO + mai/ramoscelli (гранчице) + AL + cu-na (колевка) + O + pera (крушка) = NON HO FATTO MAI ALCUNA OPERA (Никада нисам никакво дело створио)

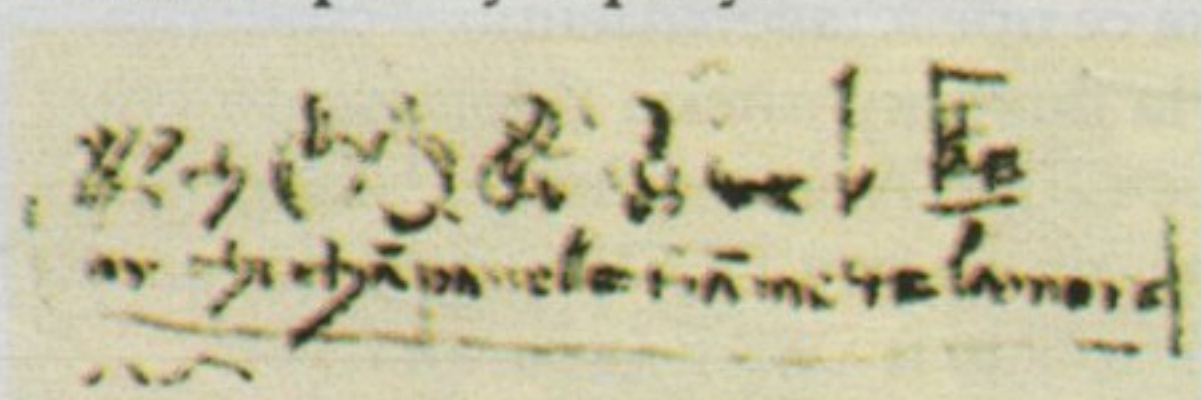

3) L'amo (улица) + Re, Mi, Fa, Sol, La (ноте) + ZA + Re (опет нота) = L'AMORE MI FA SOLLAZZARE (Љубав ме разгаљује)

4) O + pera (крушка) = OPERA (Дело)

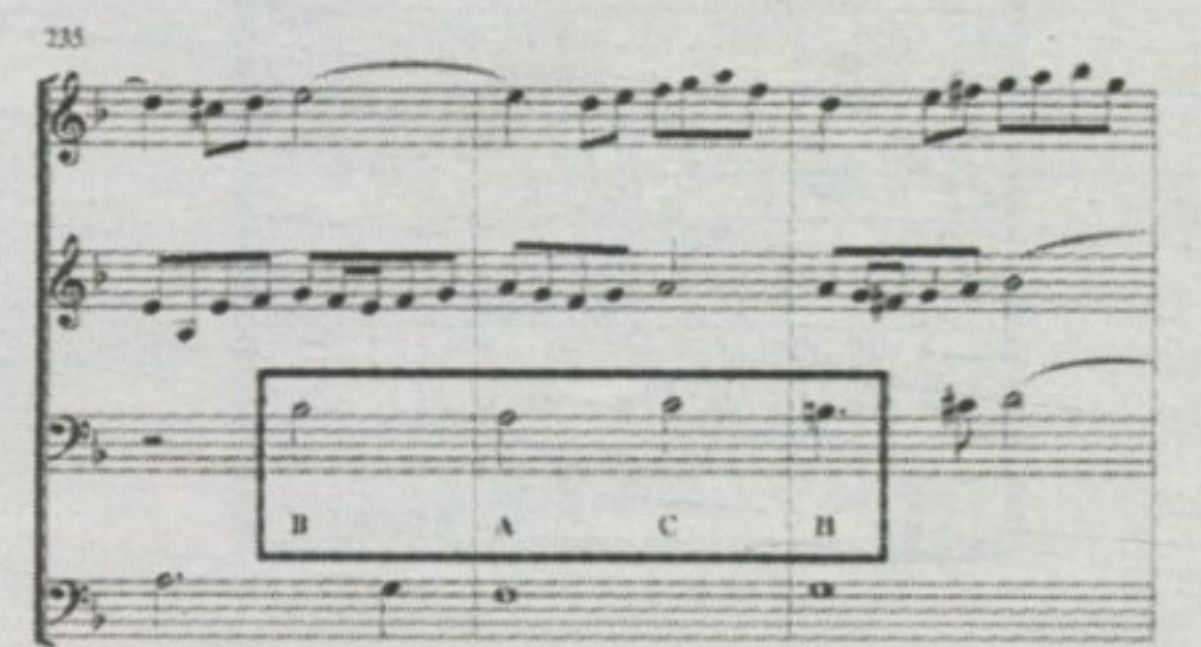

5) Col + padella (тигањ); more (купине) + MAL + collo (врат) + CATO = COLPA DELL'AMORE MAL COLLOCATO (Кривицу сноси љубав упућена на погрешну страну)

6) OR (час?) + CHI + campanelle (звечири) + fiamme (ватре) + DE + l'amo (улица) + re (нота) = OR CHI CAMPANELLE FIAMME DELL'AMORE? (А ко да преживи у љубавном огњу?)

Ево и једног необичног музичког примера. У својој композицији »Фуга XV« из »Уметности фуге« Јохан Себастијан Бах уградио је своје име користећи случајност да су сва слова његовог презимена истовремено и називи нота. Случај је хтео да је то било последње Бахово дело – према запису његовог сина Карла Филипа Емануела – умро је непосредно после записивања ових нота. Ево тог Баховог ребусног последњег »потписа« из 1750. године:

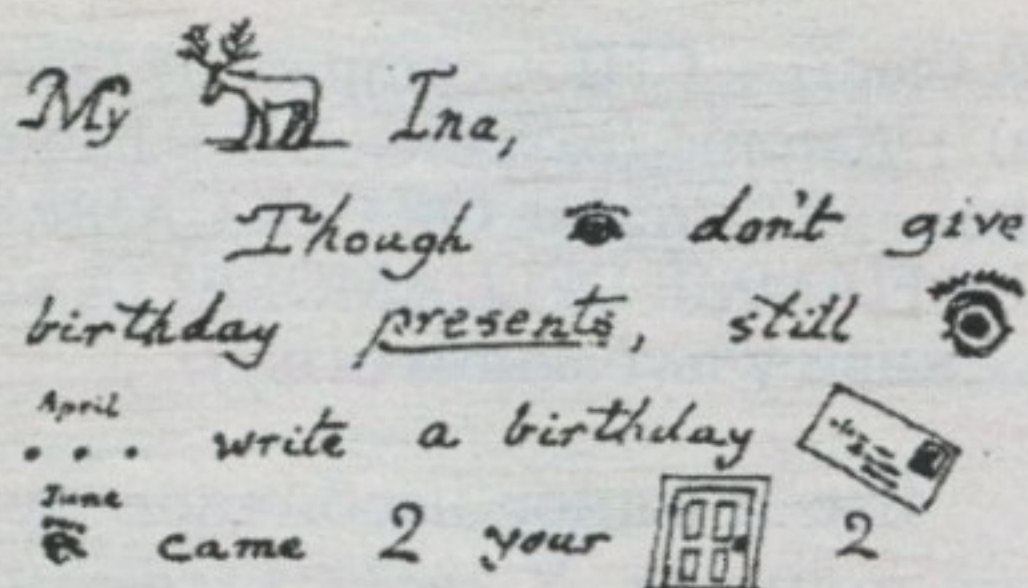

У осамнаестом веку појавиле су се такозване хијероглифске библије. Одређене речи биле су замењене сликом како би се деци олакшало читање и учинило забавнијим.

Књига пророка Авакума I, стих 8: »КОЊИ ће му бити бржи од ЛЕОПАРДА и љући од ВУКОВА у вече, велико ће мноштво бити КОЊИКА његовијех, и идући из далека коњици његови долетјеће као ОРАО кад хити на лов.« (Вуков превод)

Ни Луис Керол, писац чувене »Алисе у земљи чуда«, није издржао а да се не опроба и у ребусима. У његовом писму девојчици Георгини Вотсон све речи које су могле визуелно да се представе заменио је сликама. На почетку писма (Моја драга Ина) реч ДРАГА замењена је сликом јелена јер се реч DEER (јелен) изговара исто као и DEAR (драга).

ПИТА ОД ЗАГОНЕТКИ

Овакав начин претварања текста у слике достигао је врхунац сложености у првој половини прошлог века – погледајте ову »Питу од загонетки« начичкану сликама и

знаковима из оританског »лакми-чарског годишњака« из 1930. године.

Данас ребуси нису тако популарни као некада иако на Интернету можете наћи огроман број ребуса (укуцајте »rebus puzzle« у свој претраживач). Најчешће се појављују у дечијим или енигматским часописима, а понекад и као основа неке рекламне кампање.

Реклама неке америчке фирме за производњу гумених калупа на поштанској карти из 1861. садржи хвалисави ребус: eye (око) + XL + awl (шило), што значи: I Excel All – Ја надмашујем све.

Почетком осамдесетих година прошлог века реклама за енглеско пиво марке »Double Diamond« гласила је: »DD 4 U« (»четири« се на енглеском изговара исто као и »за«, а слово »U« као »ви«; дакле – »ДД за вас«). И на сличан начин, године 1983. музички часопис New Musical Express огласио је наступ музичке групе U2 (ју-ту) типографским ребусом: U2 4U 2C – »U2 for you to see« (»U2 за вас да гледате«).

Сличну досетку искористила је чувена компанија IBM за рекламну варијанту свог знака-логотипа (слово »I« – ај – изговара се исто као и »еуе« – око, а слово Б – би – као и »бее« – пчела). Једноставним »читањем« стилизованих слика читалац изговара назив ове фирме.

КАКО »ЗАБАВНИК« СТОИ СА РЕБУСИМА?

Покушајте да решите ребус из једног од првих послератних бројева »Забавника«.

(У лажи су кратке ноге)

А ево и ребуса који је недавно објављен у »Забавнику« као илустрација текста о загонеткама: Решење је, наравно, »Политикин Забавник«: Пол + И-Ти + (Ми) ки + Н + за(рез) + Б + »ав« + Ник(а). Аутор је желео да појам илуструје карактеристичним сликама које су главне теме о којима Забавник пише (пустоловина, фантастика, стрип, енигматика, природа, уметност...).

САН КАО РЕБУС

Иако на први поглед изгледа само као забава, ребус може да нас уведе у важне и суштинске ствари везане за разумевање једне од највећих тајни – људског ума и дубоких слојева његове подсвести. Снови, који нас најнепосредније, као артешки бунари, повезују са нашом подсвесћу, саопштавају нам своје поруке у облику низа симбола што се сневачу приказују у облику веома личних слика. Дате у одређеном следу, слике из снова најчешће нам се чине као сасвим произвољне и бесмислене, међутим, оне прате своју унутрашњу логику некаквог примитивног сликовног језика и могу пажљивим рашчлањавањем, уз помоћ сневача и његових асоцијација, да се протумаче. Снови заиста веома личе на ребусе. Погледајте само ребус из старог »Забавника« – какве везе имају жир, рак, четке и ноге? У стварном животу никакве, али ако знате принцип којим се ребуси решавају, веза је ту и не можемо оспорити да тај низ слика као целина крије своју важну и мудру поруку ■

Р. Б.

И, последњи ребус открива име аутора овог текста.

Забавниковци, помагајте!

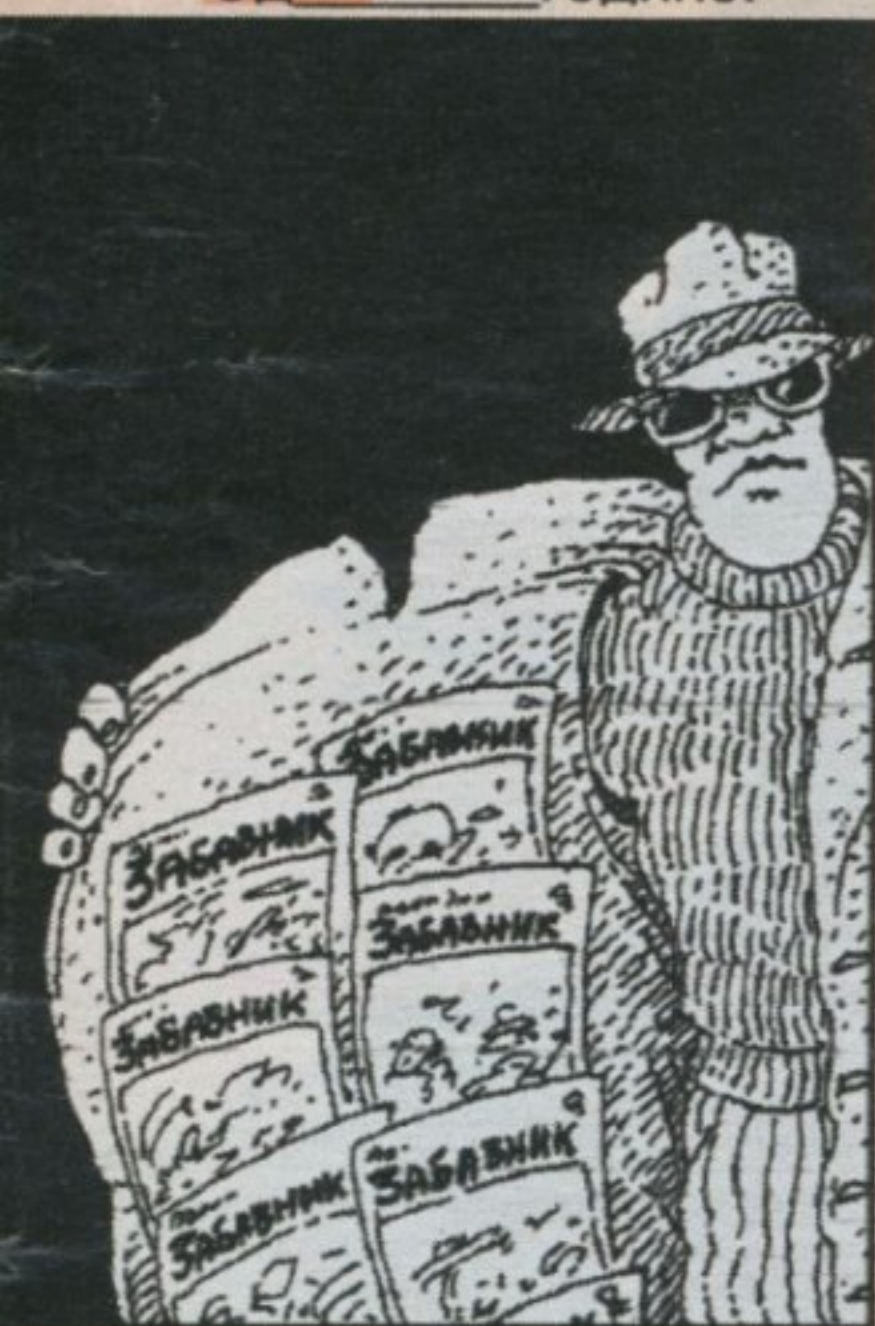
1. ЧИТАТЕ ЛИ Забавник?

(Заокружите број)

1. Редовно (трудим се да не пропустим ниједан број)
2. Повремено (бар један број месечно)
3. Ретко (мање од једног броја месечно)

2. ОД КАДА ЧИТАТЕ Забавник?

Од _____ године.

3. ДА ЛИ ЈЕ НЕКО ПРЕ ВАС У ПОРОДИЦИ ЧИТАО Забавник?

1. Не
2. Читали су: _____

4. КОЛИКО ЧЛАНОВА ПОРОДИЦЕ ИЛИ ВАШИХ ПРИЈАТЕЉА, ПОРЕД ВАС, ЧИТА ИСТИ ПРИМЕРАК Забавника?

1. Читам само ја
2. Поред мене чита још _____ особа

5. КОЈЕ РЕДОВНЕ РУБРИКЕ НАЈЧЕШЋЕ ПРАТИТЕ?

(Заокружите бројеве)

1. Веровали или не
2. Јесте ли већ чули да...
3. Хогар Страшни
4. Ма шта кажеш
5. Забавников 300
6. Фантастика
7. Рекли су...
8. Забавников излог чуда
9. Живот пише драме
10. Београд кога више нема
11. Прочитај, проскитај
12. Изуми, открића, достигнућа
13. С оне стране вероватног
14. Забавников историјски забавник

ПОДАТКИ О
ЗАБАВНИК

25. 10. 2002.

15. СТРИП - ДОДАТАК У СРЕДИНИ ЛИСТА

16. Зашто - како
17. Ко чита Забавник тај и зна
18. Енигматика
19. Укрштене речи
20. Дописујте се, људи!
21. Листа иностраних синглова
22. Листа домаћих синглова
23. Ја волим ПТТ
24. Чудесни свет Герија Ларсона
25. Гарфилд
26. Кад сам био мали

6. ШТА ВАМ СЕ НАЈВИШЕ ДОПАДА У Забавнику?

7. ШТА ВАМ СЕ НЕ ДОПАДА?

8. О КОЈИМ БИСТЕ ТЕМАМА ЖЕЛЕЛИ ВИШЕ ДА САЗНАТЕ У Забавнику?

9. ПРАТИТЕ ЛИ СТРИП?

1. Редовно (у сваком броју)
2. Повремено (зависи од врсте стрипа)
3. Не читам га

10. НАВЕДИТЕ НАЈОМИЉЕНИЈЕ СТРИПОВЕ:

11. КАКО ВАМ СЕ ДОПАДА ИЗГЛЕД Забавника? (означите један од одговора поред сваког елемента)

	Добро	Лоше
1. Цртежи	_____	_____
2. Фотографије	_____	_____
3. Насловне стране	_____	_____

12. ЧИЈЕ ВАМ СЕ ИЛУСТРАЦИЈЕ НАЈВИШЕ ДОПАДАЈУ? Наведите аутора:

Желели бисмо да Забавник буде још бољи и зато ћемо га улепшати и поправити. Надамо се, наравно, да ће то што урадимо бити на радост читалаца и зато бисмо желели да нам одговорите на питања која смо саставили. Убеђени смо да ће нам ваше мишљење помоћи. По десеторо читалаца који нам пошаљу испуњен овај УПИТНИК наградићемо тромесечним и шестомесечним претплатама на Забавник. Попуњен УПИТНИК треба да пошаљете на адресу:

ЦЕНТАР ЗА
ИСТРАЖИВАЊЕ
"ПОЛИТИКА N&M" Д.О.О.
МАКЕДОНСКА 29/XIV
БЕОГРАД

1. Име и презиме _____
2. Место становања и поштански број _____
3. Улица и број _____
4. Телефон _____
5. Занимање _____
6. Школска спрема _____
7. Година рођења _____

13. ПОРЕД Забавника КОЈЕ ЈОШ НОВИНЕ ИЛИ ЧАСОПИСЕ ЧИТАТЕ?

1. Редовно читам: _____

2. Повремено читам: _____

14. ДА ЛИ СЕ У ВАШОЈ ПОРОДИЦИ ЧИТА ЈОШ НЕКИ ЛИСТ?

1. Не
2. Да (наведите који) _____

15. ДА ЛИ ВАМ ЈЕ Забавник СКУП?

1. Да
2. Не

16. АКО НИЈЕ, КОЛИКО БИСТЕ НАЈВИШЕ ДАЛИ ЗА ПРИМЕРАК Забавника? _____ динара

17. ДА ЛИ БИСТЕ СЕ ПРЕТПЛАТИЛИ НА Забавник?

1. Да
2. Не

18. КОЈА ЈЕ ВАША ПОРУКА РЕДАКЦИЈИ?

МОЛИМО ВАС ДА НАМ ДАТЕ СЛЕДЕЋЕ ПОДАТКЕ О СЕБИ ЈЕР ЋЕ 20 УЧЕСНИКА АНКЕТЕ ДОБИТИ БЕСПЛАТНУ ПРЕТПЛАТУ НА НАШ ЛИСТ

Буди Победник!

Владимир Вујасинович
Европски шампион

Владан Матић
трећи на свету

Марко Јарић
Светски шампион

Savez za školski sport i olimpijsko vaspitanje

Желиш ли да освојиш вредне награде?
Хоћеш ли да браниш боје своје школе?
Можеш ли да будеш најбољи?
Школско првенство Србије је права шанса.

ТАКМИЧИ СЕ!

ПРИПРЕМА
ЈОВА
РАДОВАНОВИЋ

ИЛУСТРОВАО
ДОБРОСАВ
БОБ
ЖИВКОВИЋ

ВЕСЕЉАЧКА ПЕСМА

Занима ме шта је, у ствари, бе-
ћарац.

СЕНИША
Умка

Бећарац је народна песма, весела, че-
сто распојасана. Пева се у селима Срема,
Баната, Бачке, Славоније, Кордуна и Лике,
обично у сватовима, али и у другим при-
ликама када се свет окупља на весељима
и забавама. Редовно се пева уз пратњу
гајдаша.

Има много варијанти бећарца, али је
основно да га чине два десетерачка сти-
ха са по пет трохејских стопа (трохеј
је песничка стопа од једног наглаше-
ног и једног ненаглашеног слога).

Стихови десетерци могу бити комбинова-
ни са осмерцима ■

ШАХОВСКИ РОД

Занима ме када
је и где основана
Међународна ша-
ховска федерација.
САВА
Инђија

Међународна шахов-
ска федерација - FIDE
(француски: Federation
Internationale des Es-
hecs), обједињава нацио-
налне шаховске савезе
целог света, бави се популари-
зацијом шаха, води бројна међу-
народна такмичења, између
осталих и првенство света у
свим категоријама. FIDE је
основана 22. јула 1924. годи-
не у Паризу, за време Осмих
летњих олимпијских игара. Тада
је одиграна и прва - незванична - ша-
ховска олимпијада.

Међународна шаховска федерација
настала је захваљујући залагању Пје-
ра Венсена (Француска) и Алексан-

дра Риба (Холандија) (на
слици) који је тада иза-
бран за њеног првог пред-
седника, а за њено оснива-
ње заслужно је 15 држава:
Аргентина, Белгија, Ма-

ђарска, Југославија, Шпанија, Итали-
ја, Канада, Холандија, Пољска, Руму-
нија, Финска, Француска, Чехосло-
вачка, Велика Британија и Швајцар-
ска. На оснивачки акт потпис је ста-
вио и наш делегат Јаков Овадија,
адвокат и шаховски аматер из Бео-
града.

FIDE има своју заставу, химну и ге-
сло: „Један смо род“ (латински: Gens
una sumus). Од 1980. године FIDE је
члан и агенције Уједињених нација за
просвету, науку и културу - УНЕСКО ■

ВОДА НА МЕСЕЦУ!

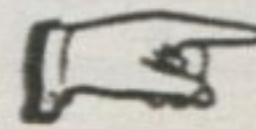

Да ли на Месецу има воде?

ЛАЗАР
Угриновци

На Земљиним
природним сатели-
ту има воде. То је
још крајем 1996.
године утврдила
америчка васион-
ска сонда „Кле-
ментина“ која је на
јужном полу Ме-
сеца открила
језерце дубоко
3-30 метара. Дру-
га америчка сонда
Lunar Prospector потвр-
дила је 1998. године тај
проналазак. Уз помоћ
Lunar Prospectorа утвр-
ђено је да на оба Месе-
чева пола, јужном и се-
верном, има укупно
шест милиона тона во-
де - на сваком по три.
Ова вода је у облику
леда јер је температура
на Месечевим полови-
ма знатно испод нуле.
Сматра се да је вода за-
робљена у тим ледни-
цима стара више од две
милијарде година ■

— педесет пет

ПРТЉАГ НА ПРЕГЛЕД!

Како се снима пртљаг на аеродрому?

МИМА
Ниш

Рендгенски зраци још од 1976. године омогућавају да се пртљаг из сигурносних разлога провери. Ипак, неки скенери за пртљаг дају слику која нема никакве везе са правим рендгенским снимком. На њима природу предмета откривају боје, а не облици.

Наиме, свако тело има различиту способност упијања рендгенских зрака. Она је ниска кад је реч о органским телима, а висока код метала. Установљавајући једну боју за ниску, средњу или високу способност упијања радијације, скенер је у стању да, на пример, обележи тамноплавом један пиштољ (слика горе)■

Покретна трака

Кућиште уређаја

Показивач рендгенских зрака: количину радијације која је прошла кроз путну торбу претвара у нумеричке податке и шаље их компјутеру који их обрађује

Компјутер даје слику у боји

Компјутер у меморији може да има слике и, током провере, да открива сличне слике нађене у пртљагу. Ако оператер то не примети, укључује се узбуна

Генератор зрака

ПРОВЕРА ИНТУИЦИЈЕ

Сазнала сам да постоји тест за мерење интуиције, па бих вас молила да нешто напишете о томе.

СЛАЂАНА
Жарково

Као што постоји скала Алфреда Бинеа за мерење интелигенције, научници су тако смислили и тест за мерење интуиције. Научник Роберт Весткотс из САД сматра да је интуиција способност доношења исправних закључака полазећи од малог броја података.

Особе које су биле подвргнуте провери саме су бирале број знакова који им је био потребан да брзо реше двадесетак задатака и проблема. На пример, открити правило по ком су речи или бројке поређане у одређеном низу.

Истраживачи са универзитета Мериленд у Балтимору испитали су 200 америчких студената, 79 младића и 121 девојку, и нису приметили никакве разлике у интуитивном закључивању међу половима. Једино изненађење био је резултат да, од 200 испитаника старости од 18 до 55 година, боље резултате у закључивању путем интуиције имају младе особе (старости око 25 година) него старији■

ШАХОВСКИ
ТУРНИР
КОМПЈУТЕРА

Да ли је истина да је одржан шаховски турнир на коме су играли само компјутери?

РАНКО
Крагујевац

Такав турнир одигран је пре две и по године у шпанском граду Кадизу. Седам шаховских програма из шест држава такмичило се више од месец дана. За то време сваки компјутер је са својим противником, другим шаховским програмом, одиграо по 20 партија. И време за размисање било је необично: 40 минута за 40 потеза (прави шахисти обично за 40 потеза имају на располагању два и по сата).

Партије су трајале необично дуго и завршавале су се, углавном, око стотог потеза јер су компјутери најчешће играли до „голих краљева“, односно до мата. На овом необичном турниру победио је програм Junior 6 из Израела са 73 освојена поена од укупно 120. Даљи поредак био је овакав: Fritz 6 (Немачка) 69; Nimzo 7.32 (Холандија) 64,5; Tiger 12,0 (Француска) 61; Hiarc 7.32 (Енглеска) 57; Schredder 4 (Немачка) 55; Rebel Century (Холандија) 40,5■

КОБНО ПУТОВАЊЕ

Чуо сам да охридска јегуља сваке јесени полази на пут дуг хиљаде километара да би се мрестила у Атлантском океану. Да ли је то тачно?

ТОМИЦА
Вршац

У тамним октобарским ноћима, када јужни ветар покрене воду Охридског језера, на његовом дну почињу припреме за најдуже путовање риба за које се у нашим крајевима зна. Десетине хиљада јегуља полазе тада на пут до места удаљеног хиљаде километара од вода у којима су одрасле.

Испраћају јегуља присуствују рибари с мрежама и посебним на-правама подешеним за лов на те змијолике рибе. Чим се језеро заталаса од мноштва јегуља, рибари из Струге, поређани један до другог на мостовима преко охридске отоке, Црног Дрима, чекају их с мрежама. За само једну ноћ успеју да улове по неколико хиљада килограма јегуља.

Женке и мужјаци јегуље који избегну рибарске мреже настављају пут водама Црног Дрима и Дрима (река у Албанији која настаје спајањем Црног и Белог Дрима) све до његовог ушћа у Јадранско море. На ушћу Бојане, отоке Скадарског језера, ове јегуље састају се са својим рођацима из те реке правећи колону дугу неколико километара.

То огромно јато јегуља креће се поред обале Италије, затим Средоземним морем и кроз Гибралтарски теснац стиже у Атлантски океан. Овој циновској поворци, на путу до Саргаског мора у Атлантику, придружују се бројна нова јата јегуља које напуштају европске реке.

Када рибе, после вишемесечног путова-

РЕШЕЊА

ДОДАЈТЕ

Рибар, спектар, утисак, савана, плима.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Камелија, пир, аромат, Науру, радио, нарцис, Анан, Феликс, нж, азалеја, п, Фел, три, атар, Ирак, аче, Ино, л, водоник, ец, малено, моме, Манаки, Мероп, родно, Зорана, Кра, различак.

ИЗБАЦИТЕ УЉЕЗА

Монтреал (град - домаћин Летњих олимпијских игара. У осталим градовима одржане су зимске олимпијске игре.

СПОЈИТЕ ПАР

1. г, 2. ж, 3. е, 4. и, 5. б, 6. з, 7. а, 8. ђ, 9. в, 10. д.

ПОГОДИТЕ

Трешња

ња, стигну до Бермудских и Бахамских острва, на великој дубини - око 1000 метара - за њих наступа судбоносни тренутак. Чим женка избаци икру, а мужјак семе, и једно и друго угину тако да никад не угледају свој плод.

Најлепшу књигу са овом темом и насловом „Роман јегуље“ написао је наш чувени научник и професор Михајло Петровић, познатији као Мика Алас ■

РЕШЕЊЕ КВИЗА

Ко чита **ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК** тај и зна

1-Г; 2-В; 3-Б; 4-А; 5-В; 6-Г; 7-Б; 8-А; 9-Г; 10-Б; 11-В; 12-А; 13-Б; 14-В; 15-Г; 16-В; 17-В; 18-Б; 19-Г; 20-А.

на ствар по закону обавезно означавање имена

ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК

БРОЈ 2646

YU ISSN 0032-339X

Први број „Политикиног Забавника“ изашао је 28. фебруара 1939. године

Главни и одговорни уредник Зефирино Граси

Генерални директор Дарко Рибникар

Издаје и штампа **ПОЛИТИКЛ**
Newspapers and Magazines (PNM) d.o.o.

Заменик главног и одговорног уредника Недељка Сташић

Ликовно графички уредник Душан Глушац

Графички уредник стилиста Горан Војиновић

Редакција Слободанка Делибашић
Бојана Дожић
Мина Илић
Петар Милатовић
Весна Минић
Вито Недељковић
Мирјана Огњановић
Биљана Орловић
Љубомир Патрногић
Јова Радовановић
Весна Ракић
Весна Софреновић
Миленко Тодоровић

Техничка редакција Зоран Петканић
Митра Тиљев

Секретаријат Зорица Филиповић

Редакција „ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК“
Македонска 29
11001 Београд, П. факс 124

Телефони Секретаријат 3373-249
Техничка редакција 3373-334

централа 3373-111 и 3373-191
претплата 3373-084

Маркетинг агенција Македонска 31/1,
тел. 3373-349

Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају.
На основу мишљења Републичког секретаријата
за културу СР Србије, број 413-2973-02 од 22. 1
1973. године не плаћа се порез на промет.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:

1 месец 195,00 дин. 3 месеца 585,00 дин. 6 месеци 1170,00 дин.
Претплата на жиро рачуне број: 40801-603-4-3054128
и 40801-603-1-2054128 уз обавезну назнаку:

ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ
„ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“.

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:

Полугодишња/возом: 69 EUR или противвредност
осталих валута. Полугодишња/авионом: I група -
Европа: 96 EUR. II група - Азија - Африка: 102
EUR. III група - Америка - Аустралија: 108 EUR
или противвредност осталих валута.

ДЕВИЗНЕ УПЛАТЕ у EUR

за иностранство вршити преко:
(или противвредност осталих валута)

I. RAiffeisen ZENTRAL BANK
Swift code: RZBAATWW-VIENNA Austria
Корисничка банка: 55.052.658
Raiffeisenbank Југославија АД Београд - Ресавска 22
Swift code: RZBJYUBG
Корисник: 540100-4117372424 (EUR) PNM-ДОО - Београд
или

II. DEUTSCHE BANK AG
Swift code: DEUTDEFF - Frankfurt/M
Корисничка банка: 100935966200 Комерцијална банка
АД - Београд
Swift code: KOBVYUBG - BLZ 99900158
Корисник: 540100-17372424 (EUR) PNM - ДОО - Београд

Код уплате обавезно навести
Претплата на лист **Забавник**

Копију уплате и адресу послати на:

ПОЛИТИКЛ Newspapers and Magazines - 11000 Београд,
29. новембра 24/1, Југославија или
на факс ++ 381 11 3373-084

Годишњу претплату на лист не примамо.

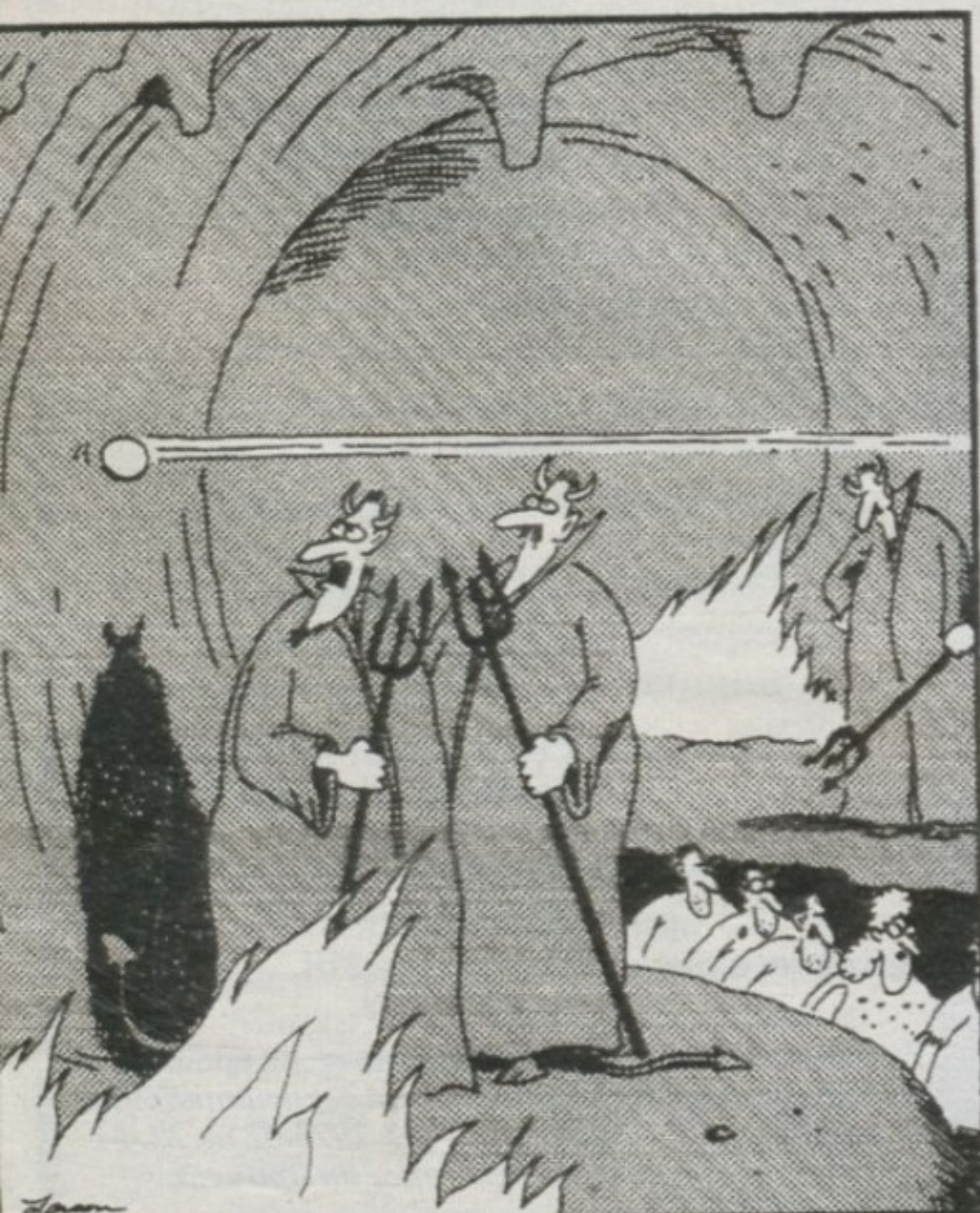
Интернет адреса: <http://www.politika.co.yu>
Е. пошта: politikin.zabavnik@politika.co.yu

ЧУДЕСНИ СВЕТ

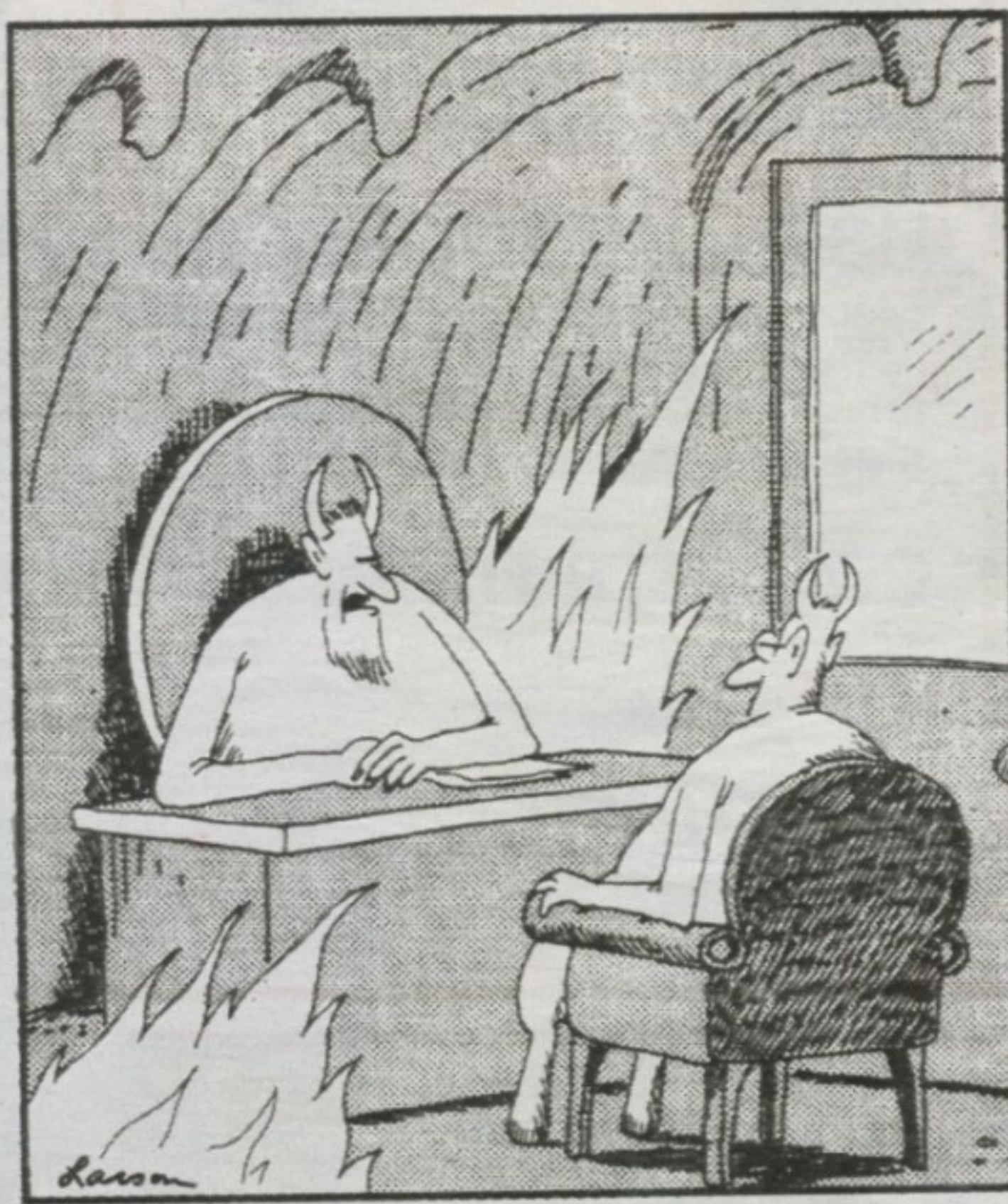
ГЕРИЈА ДАРСОНА

ВИ КОЈИ УЛАЗИТЕ,
ОСТАВИТЕ СВАКУ НАДУ!

„ПАЗИ САД, ЧАРЛИ! ЈОШ ЈЕДНА ГРУДВА!
РЕКАО САМ ТИ ДА ЈЕ ОВО ПРОКЛЕТО
МЕСТО.“

„ОВО ТИ ЈЕ, ЕДГАРЕ, ТРЕКИ КОГА СИ ИЗГУБИО
ЗА НЕДЕЉУ ДАНА. ПРЕСТАНИ ВИШЕ ДА ВЕРУЈЕШ
СВАКОМЕ КО ТИ КАЖЕ ДА ХОЋЕ САМО ДА ИЗАЂЕ
У W.C.“

„А САДА ВРЕМЕНСКА ПРОГНОЗА. ДАКЛЕ,
ИЗГЛЕДА ДА ЗАХЛАЂЕЊЕ КОЈЕ САМ ЈУЧЕ
НАЈАВИО ИПАК НЕЋЕ ЗАХВАТИТИ НАШЕ
ПРЕДЕЛЕ.“

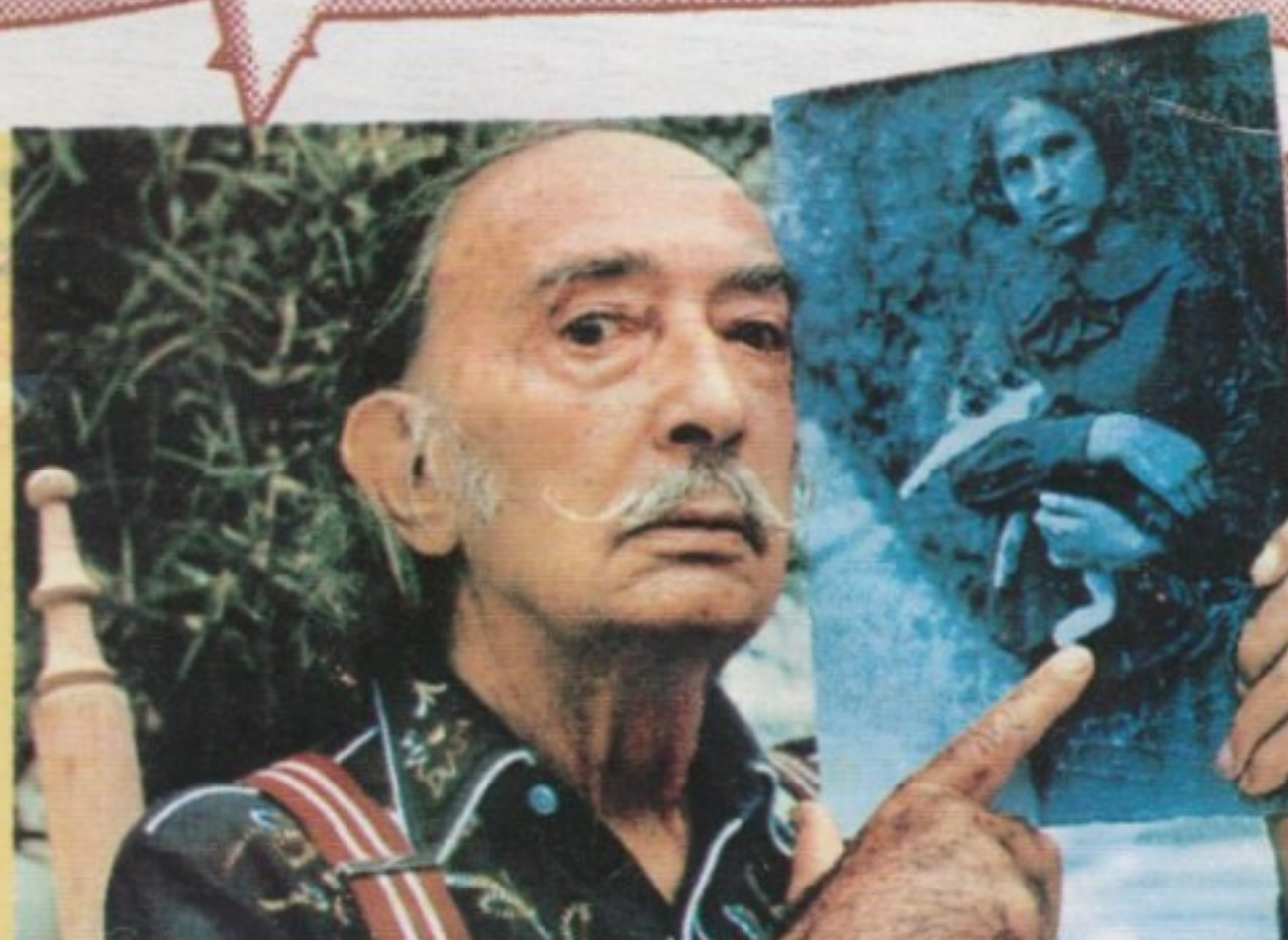
„ЖАО МИ ЈЕ
ШТО ВАС
УЗНЕМИРАВАМ,
АЛИ ЕВО ЈОШ
ЈЕДНОГ
ТРГОВАЧКОГ
ПУТНИКА.
ХОЋЕТЕ ЛИ ДА
И ЊЕГА
ПОШАЉЕМ ДО
АНЂЕЛА!“

РЕКЛИ

СУ

МНОГИ ЉУДИ НЕ
ДОЖИВЕ 80 ЈЕР
ПРЕДУГО
ПОКУШАВАЈУ ДА
ОСТАНУ НА 40.

Салвадор
Дали
шпански
сликар
(1904–1989)

ДАН ЈЕ ДУГ, А ВЕК КРАТАК.

Руска пословица

ТУГА СЕ КРПИ ПОСЛОВИЦАМА.

Мигел Сааведра де Сервантес
шпански писац
(1547–1616)

НИШТА НИЈЕ ТАКО ЛЕПО КАО ПОМАГАТИ
ЖЕНАМА У САКУПЉАЊУ УСПОМЕНА.

Марсел Ашар
француски драмски писац
(1899–1974)

УВО ЈЕ БЕСКОРИСНО АКО МИСАО ЛУТА.

НИЈЕ МИ ЖАО ШТО ДРУГИ КРАДУ МОЈЕ
ИДЕЈЕ, НЕГО МИ ЈЕ ЖАО ШТО НЕМАЈУ
СВОЈЕ.

Никола Тесла
наш научник
(1856–1943)

МАЛО СВОЈЕ ЈЕ
ВЕЛИКО – ВЕЛИКО
ТУЂЕ ЈЕ МАЛО.

Лопе де Вега
шпански драмски
писац
(1562–1635)

Рабиндранат Тагоре
Индијски песник и филозоф
(1861–1941)

**КО ЗАДОБИЈЕ
ВЛАСТ, ИЗГУБИ
ПАМЕТ.**

Платон
грчки филозоф
(427–347. пре
н.е)

ЖЕНАМА ЈЕ ПОТРЕБНА
ЛЕПОТА ДА БИ НАС
МУШКАРЦИ ВОЛЕЛИ,
А ГЛУПОСТ ДА
БИСМО МИ
ВОЛЕЛЕ
МУШКАРЦЕ.

Габријел Коко Шанел
француска модна
креаторка
(1883–1971)

ПАТКЕ ЛЕГУ ЈАЈА У ТИШИНИ, КОКОШКЕ
КОКОДАЧУ ПРИ ТОМ КАО ЛУДЕ. ШТА ЈЕ
ПОСЛЕДИЦА? ЦЕО СВЕТ КУПУЈЕ КОКОШИЈА ЈАЈА.

Хенри Форд II
амерички индустријалац
(1917–1987)

ГЛУМЦИ НЕ ВОЛЕ КАДА ИХ УБИЈАЈУ
У ДРУГОМ ЧИНУ ДРАМЕ КОЈА ИМА
ЧЕТИРИ ЧИНА.

Иља Ильф (Јевгениј Петрович Катајев)
руски писац
(1897–1937)

Н.М.

ПОЛОЖАЈ ЖЕНА
ОДРЕЂЕН ЈЕ
ЧУДНИМ
ОБИЧАЈИМА.
ОНЕ СУ
ИСТОВРЕМЕНО
ПОДРЕЂЕНЕ И
ЗАШТИЋЕНЕ,
СЛАБЕ И
МОЋНЕ,
СУВИШЕ
ПРЕЗРЕНЕ
И СУВИШЕ
ПОШТОВАНЕ.

Маргерит
Јурсенар
француска
књижевница
(1903–1987)

BY JIM DAVIS

ГАРФИЛД GARFIELD

GARFIELD GARFIELD

